

CAPITOLUL X – VIAȚA COTIDIANĂ

10.1. Satul găgeștean așa cum a fost

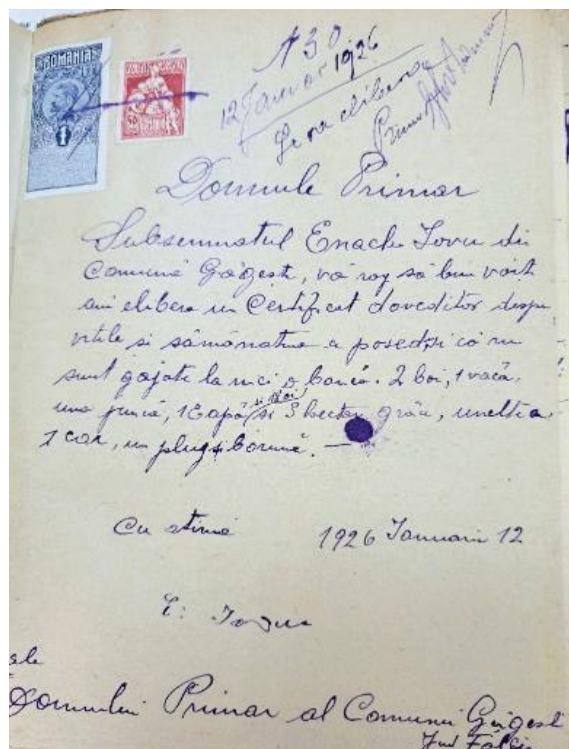
Viața în fiecare sat a decurs adesea în ritmul calendarului agricol și religios: zilele se împleteau cu muncile câmpului și grijile gospodărești, oprite doar pentru unele momente de înălțare sufletească din timpul slujbelor duminicale sau a unor evenimente familiale. Satele de pe Valea Elanului nu au fost doar simple adunări de case, ci comunități unde viața a pulsat în ritmuri line și trainice, unde legăturile dintre suflete s-au țesut ca niște fire de aur, țesând laolaltă o poveste comună. Aici, în sânul familiei și prin legăturile strânse de sânge, se înfiripau rădăcini adânci care înfruntau vremea și timpul. Fiecare generație a dobândit acel dar prețios, simțul apartenenței, al grijii reciproce și al unei responsabilități față de glie, ceea ce leagă pe vecie destinele celor ce trăiau și iubeau acest tărâm.

Pentru mulți săteni, satul natal era un mic univers, locul cel mai drag și mai frumos dintre toate și nu-și părăseau hotarele satelor, decât în momente rare și semnificative, fie pentru a merge la târgurile din Murgeni, Fălcium, Vutcani, fie pentru a căuta ajutor medical în vremurile mai noi, sau cu ocazia unor întâlniri familiale, botezuri, nunți, înmormântări. Iarna, bărbații purtau grijile pentru hrana și adăparea animalelor, reparația încălțăminte, ori confecționarea de opinci, întărirea gardurilor și a adăposturilor animalelor, iar femeile își țeseau cu răbdare și pricepere țoalele, împletind povești în jurul vârtelniței, a torsului lânii și a cânepii, pentru că gospodarii își confecționau singuri vestimentația, iar prelucrarea hranei era făcută exclusiv în gospodăria proprie.

Roadele pământului și hărnicia oamenilor au făcut ca majoritatea locuitorilor să aibă, în general, condițiile minime de trai zilnic, cu excepția unor perioade mai grele, din timpul războaielor, a secetei și altor evenimente neplăcute din viața fiecărei familii. În perioada interbelică, țăranul găgeștean era de condiție medie. De exemplu, săteanul Enache Iovu din Găgești, în data de 12 ianuarie 1926, dintr-o cerere făcută către primăria Găgești, rezultă că avea 3 hectare de pământ arabil, 2 boi de muncă, 1 vacă, 1 junincă, 1 iapă, 18 oi, 1 car, 1 plug și 1 borună.

Prin poziția pe care au avut-o, satele comunei Găgești au fost vizitate în trecut de călători străini, oameni de vază, în trecerea lor pe drumul zis al „Brăilei”, spre sau dinspre Constantinopol. O interesantă descriere a unui sol polonez, Toma Alexandrovici, ce se deplasa la Constantinopol, o avem din anul 1766, când a poposit în satul Tupilați, înnoptând în sat, în data de 28 aprilie, iar o altă informație, din aceeași perioadă, în care în satul Giurcani a poposit Conte Mniszech, mare șambelan al Lituaniei și trimis special al regelui

Poloniei, în data de 14 februarie 1756,⁶⁰⁴ ceea ce arată prezența unor comunități cu oameni gospodari care își permiteau să găzduiască unele personalități ale vremii, scoțând aici în evidență și ospitalitatea țăranului moldovean.... *fiecare casă este loc de găzduire și în aceasta sunt vrednici de laudă moldovenii că primesc oaspeți fără plată și îi ospătează generos cu bucatele pe care le mănâncă ei înșiși și mai ales pe cel care cunoaște limba stăpânului casei.*⁶⁰⁵

Cerere adresată primăriei, Enache Iovu – 1926

prima autoritate morală a localității și probabil unicul știutor de carte. Acesta tempera tensiunile și conflictele locale, fiind într-o perioadă chiar și președintele comisiei de împăciuire (judecată) din sat, atunci când se judecau pricini minore până la 15 lei. La construirea unei biserici se acorda o foarte mare atenție locației sale, se alegea, de obicei, un loc în centrul localității care să fie cât mai vizibil, expus pentru a se observa de la distanță, fiind un reper la întocmirea diferitelor documente, fiind și toponim însemnat al satului.

Moștenirile erau lăsate după obiceiul pământului, *lăsat cu limbă de moarte*, pentru cei care erau de drept moștenitori după decesul părinților sau a unei rude apropiate. Mai târziu, se foloseau și testamentele scrise.

În fiecare gospodărie se nășteau între 8-10 copii, însă nu ajungeau la maturitate decât 4-5, ca urmare a condițiilor de igienă precare și lipsei ajutoarelor medicale salvatoare. Bolile erau lecuite prin acei vraci existenți în fiecare sat, iar biserica care a avut rolul fundamental în satele comunei, a fost cea care a menținut și stimulat solidaritatea comunităților și cea care a răspândit principalele învățături morale. Slujbele de la biserică, în special cele de duminică și la principalele sărbători de peste an, erau ocaziile în care majoritatea covârșitoare a locuitorilor se întâlnea.

Uneori, după slujbele religioase, sătenii dezbăteau problemele obștii, preotul fiind

⁶⁰⁴ Vezi Vasile Nedelcu, *op. cit.* p. 102.

⁶⁰⁵ Daniel Barbu, *Firea Românilor*. București, 2000, p. 22.

Modul de adresare în comunități era diferit în funcție de poziția fiecăruia față de cel cărui i se adresa. Se foloseau:

- tată, tătucul, tuțu, tataie-mamă, mamaie, pentru părinți;
- bunic, bunică, bunel-pentru bunici;
- moșul, pentru unchi; tușă, tanti pentru mătușă;
- nenicul, nene, bădie, bade, frate, pentru un frate mai mare;
- surioară, țăță, pentru o soră; nanule, nănuță, pentru naș și nașă.

În viața satului erau adesea și evenimente mai puțin dorite, însă comentate intens. Orice întâmplare era cunoscută în aceeași zi de toți sătenii satului. Cele privitoare la furturi, incendii, omoruri și multe alte evenimente, erau consemnate chiar în publicațiile vremii și mult discutate în sat.

Pentru exemplificare, prezentăm câteva, așa cum au fost redată și în ziarele vremii. Într-o publicație interbelică, este descrisă o faptă reproabilă din satul Tupilați, fiind vorba de un omor în care săteanul Ion Ciobanu din Tupilați, Județul Fălciu, a aplicat puternice lovituri de ciomag vecinului său, Toader Ciubotaru, după o lungă agonie, acesta a încetat din viață. Cauza acestei îngrozitoare crime, a fost răzbunarea. Ion Ciobanu era de mai mult timp în ceartă cu vecinul său pentru o bucată de pământ. *Azi luându-se din nou la ceartă, într-un moment de furie, Ciobanu a pus mâna pe ciomag și i-a aplicat câteva lovituri în cap vecinului său. Criminalul a fost arestat, jandarmii cercetează.*⁶⁰⁶

O altă știre, la fel de tristă, de la Găgești de astă dată, intitulată, Crima din Găgești: *Zilele acestea a încetat subit din viață preotul Panait Rășcanu, din comuna Găgești, județul Fălciu. Se știa că Preotul era sănătos în ajun, moartea acestuia a dat bănuieli și administrația locală de Parchet a început cercetările. S-a remarcat în același timp faptul că o servitoare, Sofia Popa, care sluja la preotul Rășcanu, a dispărut chiar în noaptea morții, furând suma de 1130 de lei. Parchetul din Huși continuă cu cercetările.*⁶⁰⁷

Și tot în comuna Găgești, pe moșia Popeni, proprietatea domnului Alfred Juvara a ars în anul 1901, într-un incendiu, un grajd împreună cu doi cai, 8 mașini de secere și un postament de moara. Paguba s-a evaluat la 4.500 lei.⁶⁰⁸

Un alt eveniment tragic din anul 1946, este prezentat pe larg în ziarul Moldova liberă: *Săptămâna trecută un puternic incendiu a mistuit casa locuitorilor Gheorghe și Ion Frâncu din comuna Găgești, Fălciu. Focul a luat naștere din cauza unui coș defect. La izbucnirea focului se afla în casă un copil de 2 ani care urma să fie înmormântat a 2-a zi, numai datorită spiritului de sacrificiu al locuitorilor Rebe Ioan și D. Ciobanu care au înfruntat toate*

⁶⁰⁶ „Dimineața”, nr. 8199 din 14 octombrie 1929, p. 7.

⁶⁰⁷ „Evenimentul”, nr 1480 din 13 martie 1898, p. 1.

⁶⁰⁸ „Universul”, nr. 309 din 12 noiembrie 1901, p. 46.

pericolele au putut fi salvate câteva lucruri din casă, precum și cadavrul copilului. Pagubele se ridică la peste 2 milioane lei. Pentru ajutorarea sinistraților s-a făcut o chetă în bani, cereale și material necesar refacerii locuinței, apărarea patriotică Fălciu le-a acordat, de asemenea, un ajutor bănesc, iar domnul pretor Bedreag a promis stuful necesar pentru acoperișul casei.⁶⁰⁹

Multe povești au fost țesute în timpul celor două războaie mondiale și mult timp după aceea. În fiecare zi, oamenii vorbeau despre cine a mai plecat la oaste, cine a mai venit din război, cine a fost dat dispărut sau mort, iar slujbele de pomenire se făceau săptămânal pentru cei dați dispăruți ori morți. Tinerii plecați în armată, țineau legătura în permanență cu satul, cu tinerii rămași acasă și primeau vești periodic, fiind informați ce s-a mai întâmplat prin sat.

Și multe alte lucruri din acea perioadă, unele sunt încă vii și astăzi, evenimente cum ar fi cele din a doua conflagrație mondială sunt în amintirea bătrânilor care povestesc acele întâmplări tragice.

10.2. Alimentația

Alimentația în comuna Găgești era puternic influențată de cultivarea cerealelor și legumelor. Modul de hrană este un important reper ce ține de identitatea fiecărei comunități în funcție de valorile și experiențele tradiționale, însă și pe cele pe care le-a împrumutat de-a lungul timpului, noutăți introduse în timp, prelucrate și adaptate noului mod de viață. În tradiția satului găgeștean, femeia a fost și rămâne a fi considerată responsabilă de prepararea și servirea mesei. Promotoare și susținătoare a alimentației ritualice și ceremoniale, femeia fiind cea care ține rosturile vetrei, ea coace pâinea, mămăliga, face mâncarea, aprinde focul, etc.

— 'Ma e fruntașă echipa?
— Este! au răspuns mindri membri echipei soldatului
fruntaș Uja Octavian.

*Aspecte de la Gazeta de Perete și întrunirea în sat a
tinerilor veniți din armată – 1957*

⁶⁰⁹ „Moldova liberă”, nr. 426 din 22 februarie 1946, p. 2.

În familia tradițională se mânca de 3 ori pe zi, dimineța, la amiază și seara. Se respecta obiceiul ca toți membrii familiei să ia masa împreună, așezându-se pe scăunele în jurul unei mesei rotunde din trei picioare. Cineva din cei bătrâni, binecuvântau masa prin rostirea *Tatălui Nostru*. Nu se admitea întârzieri de la masă, mai ales copiilor. În timpul mesei nu se acceptau discuțiile aprinse, nici glumele, nici cântatul. Toate acestea pentru *ca să-ți tihnească mâncarea*. Nici mâncarea din picioare nu era acceptată, iar copiilor li se atrăgea de fiecare dată atenția când scăpau câte ceva pe jos, nu li se accepta să vorbească cu gura plină. Mâncau toți cu linguri din lemn dintr-o strachină, așezată în mijlocul mesei. Dacă familia era mai numeroasă, se puneau mai multe străchini. Vasele erau din lut și fontă (tuci), lingurile din lemn, aluatul se pregătea în coveți din lemn. Făina de grâu, cea din păpușoi (mălaiul), erau luate cu căușe din lemn. Oalele din lut, ulcioare, chipuri, gavanoase, solnițe, erau procurate de la olarii care veneau periodic în sat și care erau cumpărate în general, cu grăunțe de porumb la cantitatea care încăpea în ele. Mai erau și oale împletite cu sârmă pentru a fi protejate și să nu pocnească la foc. Oalele erau mai înainte de a fi folosite unse cu untură și încălzite la foc pentru a nu se ciobi. În gavanoasele mari se păstra untura de porc și jumerele, chiar și murăturile și povirla de prune. Ulciorul cu gâtul îngust, era pentru apă la câmp, iar în moșoaie se ducea borșul și chișleagul (iaurt) la câmp. Pentru transportarea vinului la câmp, se utilizau butoiașe mici din doage de lemn, sau tot ulcioare. Lingurile din lemn și străchinile din lut smălțuite, se păstrau într-un dulăpior din lemn, ținut între horn și perete, deasupra plitei sau în dulăpioare de perete numite blidare. În majoritatea gospodăriilor, gavanoasele și oalele mari se țineau sub lavițe. Mai târziu au apărut dulapurile mai mari în care se țineau vasele, străchinile, lingurile.

Hrana țăranului, era uniformă, preparată prin fierbere. Nu se serveau multe feluri de mâncare, însă, ceapa, sarea, ardeiul iute, usturoiul, erau aproape nelipsite de pe masă. Alimentele de bază au fost și rămân mămăliga și pâinea. Din făina albă de grâu (calitatea I), pe timpuri, nu se prepara decât cozonacul și colacii de mers la biserică, adică de sărbători. În hrana cotidiană se utiliza foarte des mămăliga și uneori pâinea neagră, coaptă în cuptor pe vatră, din făină integrală. Mai era și pâinea de secară mai rar. În general, pâinea se consuma cu tot felul de udătură, inclusiv cu struguri, diferite fructe, cum ar fi, cireșe, vișine, zarzăre, și harbuz, etc.

Carnea și preparatele din carne, erau considerate alimente prețioase. Fiecare familie se străduia să crească măcar un porc pentru a fi tăiat de Crăciun. Cei mai înstăriți, însă chiar și al doilea pentru Paști. Carnea de porc se pregătea în mai multe feluri de bucate: friptură, tocană, borș, zeamă. Cârnați, chișcă umplută, caltaboși. Un loc important îl ocupau jumările, acea carnea cu grăsime și topită, care erau păstrate în chipuri sau gavanoase de lut, iar mai târziu s-a folosit și carnea la borcan. Carnea de vită și oaie se folosea mai rar, cea de miel

la Paști, din care se prepara, borșul de miel, foarte căutat și friptura de miel. Carnea de oaie, în general provenită de la oile bătrâne care se tăiau toamna, se făcea pastramă. Carnea de vită, provenită de la câte un vițel tăiat, de obicei se împărțea între vecini și rude, adică se împrumuta. Carnea de pasăre era cea mai la îndemână, de găină, de rațe de găște. Puii de găină începeau să fie consumați din luna, septembrie, atunci când ajungeau la o greutate bună pentru a fi tăiați, se frigeau în general pe grătar. Găinile se tăiau toamna din care se pregătea borș, zeamă, răcitură dacă era cocoș. Carnea de găscă și rață se utiliza frecvent în alimentație, erau păsări care se creșteau ușor și repede pe maidan. Având în vedere condițiile de creștere favorabile, fiecare își scoteau găștele la păscut. Delicioasă era și rața pe varză.

Preparatele din pește. Satele au avut și câte un iaz, de unde, din când în când se pescuia pește. Acesta se mai aducea și de la Prut, sau de multe ori veneau în sat căruțe cu pește. Carasul era cel mai consumat prăjit, tăvălit prin făină de păpușoi, sau pus pe jar de ciocălăi de porumb. Se mânca cu mujdei și mămăligă. Din pește se mai prepara și borșul din căpățâni.

Preparatele din lapte și ouă. Vacile se mulgeau în găleți sau siștare din lemn, se consuma fiert și sub formă de chișleag (lapte prins). Cel fiert se mânca cu lingura direct din strachină unde se adăuga mămăligă. Din laptele pus la prins se obținea smântâna și chișleagul. Brânza proaspătă de vaci se consuma cu mămăligă și se folosea și ca umplutură pentru plăcinte, poale-n brâu. Zerul era folosit în hrana porcilor. Smântâna consumată ca atare cu mămăligă sau amestecată cu brânză. Laptele de oaie se folosea mai puțin ca lapte fiert. Cea mai mare cantitate era încheagată cu cheag de miel, preparat din stomăcelul de miel crud, nu era lăsat să crească mare, să pască iarbă, pentru că iarba îl modifica. Peste cheag se turna sare cât încăpea în el, se frământa bine și se atârna de grinda casei. Din laptele încheagat rezulta cașul dulce după care se lăsa la zvântat bine. După aceea se frământa bine cu sare, se puneau în putini din lemn sau chipuri de lut, pentru păstrare pe timp de iarnă. Din zerul de oaie se obținea jintița și prin strecurare, urda. Brânza de oaie se consuma în general cu mămăligă. Se făcea și acel boț de brânză cu mămăligă pus pe jar. Brânza de oaie s-a folosit din totdeauna pentru plăcinte și colțunași.

Ouăle de găină și rață consumate fierte, sau ca ouă ochiuri, scrob sau omletă. Se folosesc și pentru cozonac sau alte preparate din casă.

Dintre preparatele făinoase, pasatul și făina. Prin măcinarea grăunțelor la moară sau la râșniță, pasatul constituia hrana principală a puilor, însă se folosea și în combinație cu moarea de varză sau cu borșul de casă și zarzavaturi la prepararea borșului cu pasat, aliment consumat mult în timpul foametei din 1946-1947. Din făina de păpușoi (mălai), din care se prepară și în prezent mămăliga, consumată destul de mult în trecut, și tot acel mălai se mai folosea și copt în tavă sau în cuptor (mălai copt).

Grâul fiert întreg sau zdrobit, numit și bulgur se folosea și se folosește și astăzi la prepararea colivei și a găluștelor (sarmale), iar din făina de grâu, aluatul pentru plăcinte, colțunași, etc. Tărâța de grâu se folosește la umplutul borșului de casă (huști).

Dintre produsele vegetale utilizate frecvent, fasolea și bobul de grădină, fiind cunoscute în mai multe feluri, de boghi, de boabe, de păstăi, grasă, etc. Pentru consum se folosea fasolea fiartă cu ceapă și ulei, peste care se pune borș și fasolea scăzută. Boghii, adică boabele de fasole verde, oferă calități gustative deosebite, frunzele de bob, primăvara, se foloseau pentru salată, iar boabele uscate, pentru borș sau fierte și scăzute. Varza era folosită murată pentru perioada de iarnă, pentru umplut sarmale. Se mai folosea și varză călită sau varză cu carne. Și frunzele proaspete se foloseau pentru găluște (sarmale) și ca salată. Roșiile (pătlăgelele roșii), consumate proaspete, murate, bulion, etc. Vinetele, se coceau pe cărbune pentru salată cu ceapă crudă și se mâncau prăjite. Cartofii se consumau copti, prăjiți, scăzuți, fierți în coajă, curățați pentru salată cu usturoi și ceapă. Cel mai des se foloseau în trecut pentru borșul cu cartofi de post.

Harbujii și castraveții proaspeți murați, un adaos la principalele feluri. Moarea (zeama) de harbuz, ceapa verde, mărarul, pătrunjelul, ardeii gras, morcovul și sfecla roșie, sunt și azi necesare la prepararea borșului și a salatelor. Ridichile de lună și cele de toamnă, se foloseau pentru salate cu ceapă și oțet. Ardeii iute, proaspăt sau murat, condimentul principal nu lipsea de la nici o masă. Iar chiperii grași, copti pe cărbune, curățați pentru salată, cu ceapă crudă, la mâncărurile cu cartofi și fasole. Se folosea la toate mâncărurile, pătrunjelul și mărarul.

Dintre plantele medicinale se cultiva menta, iar de pe maidan se culegea romanița (mușetelul), pentru miros și pentru ceaiuri. Pe timp de primăvară, în suplimentarea hranei se folosea foarte des urzica, fiartă și scăzută, sub formă de ciulama cu usturoi. Nelipsitul hrean era folosit în special la rasolul din carnea de porc sărată în timpul iernii, cu oțet din vin.

Fructele utilizate des, erau cele proaspete, încă necoapte, fierte pentru chiseliță (compot), uscate sau sub formă de magiun, povirlă sau dulcețuri. Prunele, perjele goldane sau berce, corcodușele, strugurii de vie stafidiți, erau nelipsite, atât vara cât și iarna. Merele domnești, mălăiețe, dulci de vară, de toamnă, cireșele negre, amare, cărnose, albe de Duminica mare, zarzărele și piersicile (chiersicile), gutuile, murele de pădure, porumbele și alunele, făceau deliciul pe timp de vară.

Dintre plantele oleaginoase, sămânța de cânepă, se extrăgea oloiul de oloiniță, sau răsărita (floarea soarelui) care era consumată ca atare, prăjită, uscată sau direct din pălărie, în lapte. Uleiul extras la oloinița de la Vutcani sau Murgeni, folosit în salate și prăjituri sau pentru gătit mâncare. Și semințele de bostan, consumate prăjite, utilizat mult și miezul de nucă, ca atare sau în

preparate, pandișpan-uri, iar din cele verzi se pregătea cea mai bună dulceață, considerată ca leac pentru diaree, stomatită la copii.

O caracteristică aparte aveau bucatele incluse în mesele ceremoniale și rituale legate de nunți, botezuri, pomenile de înmormântări. Toate sărbătorile de familie și calendaristice sunt însoțite de mese alcătuite din mâncăruri deosebite de cele cotidiene, prin modul de preparare, dar și prin semnificațiile lor prin capacitatea lor de a transmite mesaje speciale.

Mesele legate de nașterea copilului, botez, cumetrie, obiceiurile legate de logodne, nunți, înțelegeri, masa mică la casa miresei, masa cea mare de la mire, petrecerile cu mâncare și băutură din perioada de după nuntă, plăcintele, colacii de înmormântare și pomenire a morților, toate aveau ceva specific. La înmormântare, de exemplu, despărțirea defunctului de lumea de aici și trecerea în lumea de dincolo, integrarea în lumea cealaltă, era marcată prin această pomenire. De aceea, la toate sâmbetele de pomenire, de Paști, de Crăciun, de hramul bisericii, sunt cele de comunicare cu lumea nevăzută a sfinților și a strămoșilor.

În credința creștină, alimentele sunt considerate daruri divine pentru om și sunt apte să medieze această comunicare. Bucatele incluse în mesele ceremoniale și rituale, reflectă predilecția satului pentru rețetele culinare tradiționale. De o mare importanță sunt colacii, găluștele, plăcintele, prăjitura din carne de pasăre și porc, pilaful dulce, din orez și stafide, pilaful cu carne, sosul cu ceapă multă, coliva, iar dintre bucatele de post, fasolea făcăluită și fasolea scăzută, sunt toate gătite special, de altfel le găsim și la nuntă și la înmormântare. Iar sarmalele (găluște) cu bulgur, nu lipsesc de la nicio ceremonie. La masa tradițională de la nuntă, din timpul războiului și perioada foametei, se consuma mălai dulce în loc de pâine, fasole făcăluită cu oloi prăjit și găluște din bulgur, uneori fără carne.

Mesele consacrate evenimentelor enumerate, rămân cele mai importante *pentru a fi în rând cu lumea*. Gospodarii și asumă responsabilități care necesită cheltuieli mari după care familia cu greu își revenea la starea economică normală. În special pentru socrii cei mici era o povară, nunta fiind considerată și apreciată după numărul participanților, profilul desfășurării, categoria de oameni, darurilor și masa îmbelșugată și gustoasă și bineînțeles, vinul de calitate.

Mesele la nunți, pe la începutul secolului XX, cuprindeau doar bucate tradiționale: răcitur, sarmale (găluște), plachie și cozonac. Începând din anii, 80-90, au fost incluse și mâncăruri mai deosebite, reci și calde. Fiecare gospodăria la nuntă 1-2 porci. La început, cumetriile erau ținute cu cei din familie, rude apropiate și nunii. Ulterior, numărul lor a crescut la 15-20 de perechi. Tot satul știa că familia cutare, a făcut o cumetrie frumoasă sau o nuntă bogată. Același lucru se întâmplă și la pomenile de la înmormântare. Gospodarii judecă după numărul participanților. Aprecierea era la fiecare din aceste evenimente,

următoarea: a fost lume multă, l-au îngropat frumos a fost om vrednic, a avut mulți fini, cumetri, au venit cu toții să-l ajute. Sau toți cei care au fost la înmormântare, se cuvine să meargă și la pomană. Dacă am condus mortul până la cimitir, era musai să vină și la pomană, se mănâncă de sufletul mortului. Ca să-i prindă bine pe lumea cealaltă. Se dă de pomană, mai ales ce i-a plăcut mai mult în viață, mortului. Dacă i-a plăcut băutura, se da mai mult vin și țuică, i-a plăcut mâncarea, se dă mai mult de mâncare. Dintre bucatele pregătite pentru sufletul răposatului, este considerat colacul. În tradiția satului găgeștean pomana trebuie respectată, toată comunitatea comentează dacă nu se fac pomenile rânduite, este un lucru condamnabil. Pomenile se fac la 3, 9, 40 de zile, la jumătate de an, la an, șapte ani. Apoi în fiecare an după putere. Legătura cu cei plecați de dincolo se concretizează printr-o serie de acte comemorative, respectându-se numărul de zile în care se pomenesc morții, mai ales sâmbetele, postul mare, sâmbăta de dinaintea marilor sărbători, sâmbăta floriilor, Duminica Mare, la hramuri, etc.

Există un cult al meselor tradiționale, participanții își manifestă întotdeauna nemulțumirile față de unele aspecte negative, cum ar fi găluștele crude, nesărate sau sărate prea mult, mâncare puțină, pâinea cocă, vin insuficient, îndoit cu apă sau acru și multe altele. Așezarea la masă, era o tradiție. Bunii gospodari nu se așază la masă, ei servesc și cinstesc oaspeții, servindu-i să se simtă bine. La nuntă, în capul mesei stau mirii și lângă ei, nașii de cununie. Bucatele cele mai frumoase, cele mai bune, fiind servite lor. De cele mai bune condiții se bucura oamenii noului mare, apoi ai socrului mare. Iar cu prilejul altor sărbători, stau în capul mesei, fiind onorați în mod deosebit. Cu ei se încep obiceiurile.

Concluzionând, mămăliga și preparatele pe bază de porumb, reprezentau hrana de bază, fiind nelipsită de pe masa oricărui satean, a fost și motivul pentru care în trecut evolua foarte des pelagra sau popular roșeața, (o boală care apare ca urmare a consumului excesiv de mălai), consemnată în ziarele vremii ca o boală gravă: *la Giurcani, pelagra face victime, femeia Vasilica Bârcă, fiind bolnavă de mai mult timp de pelagră s-a spânzurat.*⁶¹⁰

Pâinea se consuma în special la sărbători, datorită faptului că, atât grâul cât și secara, deși erau cultivate pe suprafețe mai mari, dădeau producții reduse, 800-900 kg la ha, iar grâul era căutat pe piață, ceea ce nu se permitea folosirea zilnică a pâinii.

Ceaunul de mămăligă era un obiect esențial în orice gospodărie, chiar dacă uneori era sechestrat de preceptor pentru neplata birurilor, iar fasolea, linte și cartoful erau prezente, fiind consumate mai ales în perioadele de post.

Găgeștenii aveau două tipuri de regim alimentar: bucate de fruct și bucate de post. Bucatele de fruct includeau carnea și produsele din carne, ouă, brânză,

⁶¹⁰ „Universul”, nr. 198 din 2 septembrie 1889, p. 2.

ciorbe și borșuri cu carne sau pește, varză cu slănină, răcitur, sarmale, plăcinte cu brânză, colțunași și poale-n brâu.

În fiecare gospodărie se găsea o puțină din lemn sau un borcan de lut, numit și chip, în care se prepara și se păstra borșul proaspăt, folosit pentru ciorbe de fasole sau cartofi.

10.3 Ocupații și îndeletniciri

Fiind o zonă preponderent agricolă, principalele activități erau și sunt și astăzi legate de cultivarea cerealelor, creșterea animalelor și meșteșugurile conexe, precum morăritul, fierăritul, dulgheritul și rotăritul. Acest lucru datează din vremuri străvechi, demonstrat și în urma descoperirilor arheologice din acest areal geografic, a unor unelte agricole (coase, sape, etc).

a) Cultura cerealelor

Treieratul și căratul paielor de pe arie, la Găgești-1948

Agricultura ca principală activitate în satele comunei Găgești, s-a desfășurat la început cu mijloace rudimentare, unelte simple, confecționate din lemn, acestea evoluând cu timpul, de la pluguri cu brăzdare din piatră la pluguri din lemn cu corman din fier, trase de boi sau cai.

Boii erau principala forță de tracțiune, mai rezistenți și mai puternici decât caii. Pentru nivelarea brazdei se foloseau grapele din spini sau din fier, acea borună, care la început avea scheletul din lemn și dinții din fier, mai târziu toată era din fier, unele păstrate și astăzi.

Agricultura tradițională a continuat până la mijlocul secolului XX-lea, când, odată cu colectivizarea, au apărut primele utilaje mecanice, tractoare, combine, semănători și grape cu disc. Primele tractoare au fost introduse în comună în jurul anului 1942, tractoare Lantz, nemțești, întâlnite pe moșia Popeni, iar în anii următori, după 1945, au fost aduse modelele rusești pe șenile,

precum Kirov și Kadeu, iar din anul 1954 au apărut tractoarele românești produse la Brașov, I.A.R., UTOS 26-27, UTB 650-651. Cu toate acestea, boii au rămas principala forță de muncă până în anii '80 ai secolului trecut.

Depozitarea cerealelor se făcea în gropi săpate sub dealul de lângă case, iar pentru păstrarea pe termen lung existau hambare aeriene numite coșare, făcute din nuiele de salcâm sau salcie. Vinul era păstrat în vase de lut sau butoaie din lemn de stejar ori salcâm, iar fructele și legumele erau depozitate în beciuri sau gropi acoperite cu nisip pentru conservare. Cerealele măcinate (mălai făină), erau păstrate în saci din cânepă sau in, depozitați în magazine amenajate. Încă din Evul Mediu, au fost descoperite acele gropi săpate în deal, sau pe lângă case, fiind necesare pentru protejarea hranei împotriva năvălitorilor, chiar și cerealele măcinate (mălaiul și făina de grâu), păstrate tot în gropi cât mai dosite.

Structura proprietății funciare s-a modificat semnificativ în urma reformelor agrare din 1864, 1921 și 1945, iar colectivizarea a transformat terenurile în proprietate comună. În 1949, majoritatea țăranilor dețineau suprafețe mici de teren, sub 10 hectare, media era cam de 3,5 ha din cauza divizării terenurilor prin donații tinerilor căsătoriți și prin moșteniri.

La început se cultiva meiul trecându-se mai târziu la diversificarea culturii plantelor, cele mai importante culturi agricole fiind cele de grâu, porumb, orz, ovăz și floarea-soarelui. Fasolea și dovleci erau cultivați intercalat cu porumbul, iar alte culturi precum inul, cânepa sau sfecla furajeră erau cultivate pe suprafețe mai mici. Legumele erau produse în grădini sau în zona de „luncă”.

Principala cultură cerealieră, grâul, s-a cultivat la început pe suprafețe mici folosindu-se grâul de primăvară care nu se însămânța mai înainte de 1 aprilie. A fost înlocuit apoi cu grâu de toamnă în anul 1851, care era mai productiv decât primul.⁶¹¹ Secara, orzul și ovăzul ocupau suprafețe mai mici. La început, cerealele păioase, se cultivau de fiecare proprietar, cam 2/3 din suprafața arabilă, iar porumbul, cam 1/3. Porumbul a fost introdus în cultură pe vremea lui Constantin Vodă Duca (1693-1695), ocupând un loc însemnat între principalele culturi agricole. Prin introducerea porumbului în Moldova, mămăliga intra în hrana țăranului, înlocuind pe cea de mei.

Pământul era arat la vreme de toamnă sau de primăvară cu plugul cu un singur brăzdar. Grâul era semănat pe teren arat și pe *prășitură*. Sămânța nu era selectată sau tratată cu diverse substanțe chimice contra dăunătorilor. Pământul era însămânțat cu grâu, luat direct din pod, semănat prin împrăștiere cam pe la sfârșitul lui septembrie sau primăvara, în luna aprilie.

⁶¹¹ *Dezvoltarea economiei Moldovei, 1848-1864*, București, 1963, p. 102.

Seceratul grâului se făcea vara când dădea în pârg, respectiv atunci când din grăuntele zdrobit între degete nu mai ieșea lapte. Seceratul se făcea la mână cu secera. Se făceau snopi ce erau apoi cărați și adunați câte patru-cinci, iar pe vârf, un al 5-lea deasupra, formând un picior. Se făceau și picioare mai mari

Seceratul manual al grâului cu secera – Hulubăț - 1942

din 13 snopi, iar o grupă de 6 picioare formau o claie. Snopii erau cărați apoi în ograda gospodarului pentru treieratul cu caii, iar după ce au apărut batozele, se transporta la aria stabilită în fiecare sat, de obicei pe șesul Elanului.

Când se treiera cu caii era nevoie de pregătirea în prealabil a terenului, să fie bine curățat de ierburi și gunoaie, numită arie. Snopii erau dezlegați și așezați în fața ariei pe o suprafață netedă. După ce era completată grămada de grâu se lega funia cailor de un par înfipt în mijlocul ariei și erau mânați împrejur cam 10-15 ture, după care erau opriți, în timp ce lucrătorii luau furcile și întorceau vraful de paie cu partea de dedesubt.

Procedura era reluată până se constata că nu au mai rămas boabe în spice. Se trece apoi la vânturat. Spicele, paiele, plantele străine erau dată la o parte odată cu pleava. Rezulta și o gozură din resturi de spice și plante amestecate cu grăunțe, strânsă pentru a fi dată la animale, în special la porci. Pentru vânturare se folosea forța vântului, iar atunci când nu bătea, se folosea ciurul iar mai târziu apăruse machina (mașină de vânturat). Cerealele erau apoi vândute de proprietari prin negustori sau se mergea cu ele la târgurile din apropiere în zilele de târg. O parte din grâu era păstrat pentru sămânță și pentru necesarul gospodăriei. Paiele erau cărate și depozitate în aria gospodarului pentru furajarea animalelor și ca așternut.

Treieratul grâului pe arie cu batoza – 1954, la Găgești

Dintre cereale, se mai cultiva și secara cu grăunte subțire și lunguieț pentru fabricarea pâinii. Porumbul era planta cea mai cultivată. Fiind utilizat în alimentația oamenilor dar și pentru alimentația păsărilor și porcilor. Porumbul era semănat prin împrăștiere în luna aprilie până pe la 1 mai.

Se semăna *popușoiul românesc* cu boabe mari și roșiatic (*dinte de cal*). După boronire, când avea trei-patru frunze, se trecea la prășit, se efectuau două prașile.

Culesul porumbului începea după Ziua Crucii de pe 14 septembrie. Tot atunci erau adunați și bostanii semănați printre rânduri. Porumbul, după recoltare era transportat în ogrăzile gospodariilor, depozitate în coșare din nuiiele împletite, iar o parte era ridicat în podurile caselor. Iarna era frecat la mână cu frecătoarea, în fața sobei, pentru a fi dus la moară de către membrii familiei, sau vândut la târg. Primăvară când era bine uscat, era bătut cu furca. Ulterior, în perioada colectivizării au apărut unele mașini de curățat porumb, acționate manual sau cele mecanice, ceva mai târziu. Ciocanele rezultate după frecare erau folosite la făcut focul, iar cenușa rezultată se fierbea, fiind întrebuințată la spălatul cămășilor și a lenjeriei în general. Grânele erau măcinat la început cu râșnițe de mână, apoi au apărut mori de apă, de vânt, purtate de cai, motoare cu aburi și mai aproape de zilele noastre, cu motoare pe benzină.

Țăran găgeștean la semănat porumb pe Hulubăț, 1949

Dintr-un document întocmit la 1848 aflăm suprafețele care se cultivau pe pământul boieresc:

la Pogoceni 56 fălci grâu, 20 fălci popușoi;

la Popeni 60 fălci grâu, 90 fălci popușoi;

la Găgești 20 fălci grâu, 24 fălci popușoi;

la Urdești 98 fălci grâu, 60 fălci popușoi;

la Peicani 16 fălci grâu, 20 fălci popușoi;

la Grozești 30 fălci grâu, 20 fălci popușoi.

Pe terenurile locuitorilor nu erau specificate decât suprafețele de arătură:

Pogoceni 80 de fălci,

Urdești 66 fălci,

Popeni, 112 fălci,

Peicani 60 fălci,

Găgești 100 fălci,

Grozești și Giurcani 96 fălci.⁶¹²

Se observă că ponderea mai mare o deținea cultura grâului. O parte din locuitorii comunei, neavând pământ suficient, îl lua în arendă sau dijmă. Prețul la arendă în anul 1870, varia între 11,45 lei și 42,90 lei falcea.⁶¹³ La dijmă era 1/1, adică jumate/jumate, o baniță proprietarului și o baniță țăranului. Posibilitățile de trai erau precare, de multe ori țăranii erau nevoiți să se împrumute de la diverși moșieri care percepeau o dobândă mare. Din acest motiv, mai mulți locuitori din comuna Găgești se adresează cu o plângere

⁶¹² Ioan Iacomi, monografie... p. 33.

⁶¹³ Radu Rosetti, *Pentru ce s-au răsculat țăranii?*, București, 1987, p. 333.

Ministerului Justiției la 24 septembrie 1906 în care arătau că, pentru rezolvarea unor nevoi personale și pentru susținerea familiilor lor, au fost siliți, a face împrumuturi de la diverse persoane, între care și boierul Mendel Melicsohn, *care pune procente cât voia acesta*, încât au ajuns să-i plătească dobândă de 100%, ba și mai mult, de 400 și 500%.⁶¹⁴

Producțiile medii pe hectar erau modeste înainte de colectivizare, 800-900 kg grâu la ha și 1200-1500 kg porumb pe hectar. După colectivizare, datorită tehnologiilor moderne, fertilizării și rotației culturilor, producțiile au

Care trase de boi (harabale) pentru căratul porumbului - 1949

crescut semnificativ. În anii '60 ai secolului trecut, a început și cultura plantelor tehnice, tutun, sfeclă de zahăr, in, etc, dar cea a tutunului a fost abandonată în anii '80 din cauza muncii migăloase și a randamentului scăzut.

Pentru întreținerea culturilor se foloseau unelte din lemn și fier, sape, hârlețe, securi, coase și cosoare. Pentru transportul cerealelor se foloseau căruțe trase de cai și carele trase de boi, cele din urmă, numite și *harabale*, mai mari și mai rezistente pe drumurile dificile decât căruțele trase de cai.

Dintre leguminoase, se cultiva și fasolea boabe, în cultură intercalată cu porumbul. Vrejii de fasole erau smulși la maturitate, cam pe la 15 august, fiind cărați cu carele cu boi sau cu sacul la spinare în gospodăria proprie. După uscarea vrejilor, erau bătuți cu furca și boabele rezultate erau vânturate prin forța vântului. Cultivarea legumelor, a legumelor de sezon, castraveți, roșii, ardei gras, vinete, ardei capia, cartofi, se cultivau pe lângă gospodării, însă și pe terenurile de luncă, unde exista posibilitatea irigării acestora. În fiecare sat existau grădinari pricepuți, recunoscuți erau în special cei din Giurcani, Tupilați și Popeni. La începutul colectivizării satelor, fiecare gospodărie agricolă avea amenajată o grădină de zarzavat în jurul satelor, pe luncă, acolo unde exista posibilitatea irigării culturilor, existând o suprafață de aproximativ 50 ha de legume la nivelul întregii comune.

⁶¹⁴Ioan Iacomî, *op. cit.*, p. 34.

b) Creșterea animalelor

O veche și statornică ocupație a locuitorilor comunei Găgești a fost creșterea animalelor, întrucât islazul (imaș) și fânețele prezente de-a lungul râului Elan și pe văile, Hulubăț și Pârlita, ofereau condiții prielnice acestei ocupații. Din vremuri de demult, sunt cunoscuți ca vrednici crescători de animale, în special de oi, în toate satele comunei. O informație din satul Tupilați, de la Valeriu Ciobotaru, povestită de moș Tănase Pancu, bulgar la origine, care prin 1960, relatea: *lângă noi a stat bădița Ioniță Ciobotaru (bunicul lui Valeriu Ciobotaru), care avea oi multe la Hulubăț și iarna tăia cu tesla brânza din putini foarte mari.*

În 1854, la Tupilați, în evidențele locale existau 194 de boi și 64 cai de muncă, fiecare gospodărie având un plug, o grapă și o borună.⁶¹⁵ În celelalte sate ale comunei, o situație din 1854, arată numărul de animale de muncă și pentru hrană, astfel:

Numărul de animale în comuna Găgești la 1854 ⁶¹⁶								
Sat	Vite de arat				Vite de tamzlicși – hrană			
	Boi		Cai		Cornute		Oi	
	Boieri	Locuitori	Boieri	Locuitori	Boieri	Locuitori	Boieri	Locuitori
Pogoceni	20	16	12	2	25	15	-	100
Popeni	20	40	40	15	160	40	-	300
Găgești	20	70	-	15	10	90	-	300
Urdești	69	80	50	12	60	70	-	400
Peicani	30	45	-	5	-	40	-	250
Grozești și Giurcani	25	40	20	10	30	45	200	300
Total	184	291	122	59	285	300	200	1650

În anul 1893 se înregistrează o creștere a numărului de animale. În satele Găgești, Peicani și Giurcani, existau 885 de vite cornute mari, 4388 de oi, 91 de cai, 285 de porci. Iar în Urdești Târg, Urdești Sat, Pogoceni, Popeni și Odaia Sârbilor erau 560 de vite, 565 de oi, 29 de cai, 80 de porci.

În anul 1921, numărul vitelor mari a crescut cu 155, în satele Giurcani, Peicani și Găgești, iar pentru celelalte sate nu mai avem informații. Între anii 1941 și 1947, datorită războiului și secetei se înregistrează o scădere a numărului de animale. La Tupilați, în 1949, recensământul animalelor arăta astfel: 54 de cai, 179 de boi de muncă, 155 de vaci, 556 de oi de prăsilă, 25 scroafe și alte animale tinere.⁶¹⁷

⁶¹⁵ *Ibidem*, anexa 7.

⁶¹⁶ *Ibidem*.

⁶¹⁷ Arhiva primăriei Vutcani, registrul agricol pe 1949.

Astăzi, în comuna Găgești se cresc în continuare bovine, ovine, porcine și păsări de curte, precum găini, rațe și găște. La ultimul recensământ, din 2021, comuna înregistrează următoarele efective de animale: Bovine 598, ovine 3095, caprine 569, cabaline 117, păsări 3827, familii de albine 223. Se constată încă o activitate bună privind creșterea animalelor la nivelul comunei, efectivele de animale existente, arată faptul că această îndeletnicire încă se păstrează la nivelul satelor.

Islazul comunal (imașul) al satelor a fost inițial proprietatea localnicilor, apoi a boierilor, ca după împrăștierea agrară din 1921, sătenii să devină iarăși proprietari. La jumătatea secolului al XIX-lea existau la nivelul comunei următoarele suprafețe de islaz și fânețe:

- pe moșiile boierești, la Pogoceni: 40 de fâlcii imaș și 30 fâlcii fâneță, la Popeni 40 fâlcii fâneță și 30 fâlcii imaș, la Găgești 40 fâlcii fâneță, la Urdești 40 fâlcii de fâneță, 30 fâlcii imaș, la Peicani 10 fâlcii imaș și 10 fâlcii fâneță, la Giurcani și Grozești 12 fâlcii fâneță și 36 de fâlcii imaș.
- la cetățeni, suprafețele ocupate de islaz și fâneță erau mult mai mici:
 - a. la Pogoceni 6 fâlcii imaș și 5 fâlcii fâneță, la Popeni 24 fâlcii fâneță și 10 fâlcii imaș, la Găgești 10 fâlcii imaș și 7 fâneță la Urdești 29 de fâlcii imaș și 15 fâlcii fâneță, la Peicani 12 fâlcii imaș și 6 fâneță la Grozești și Giurcani 12 imaș și 7 fâneță.⁶¹⁸
 - b. la Tupilați, în 1848, islazul măsoară aproximativ 29 de hectare (20 de fâlcii)⁶¹⁹, iar la cadastrarea din 1929 avea circa 20,25 hectare⁶²⁰, iar la recensământul din 1948 suprafața islazului era de 65 hectare⁶²¹.

În perioada colectivizării s-au menținut în mare parte suprafețele de islaz comunal pentru animalele particulare ale membrilor C.A.P., islazul fiind administrat de locuitorii satelor, se percepea o taxă de 30 de lei pe animal pentru întreținerea pășunii și lucrări de fertilizare. Limitele islazurilor comunale din fiecare sat sunt stabilite de Primăria Găgești, fiind amplasate, în general, pe Valea Elanului și de-a lungul pârâului Hulubăț și Pârlita, fiind folosite atât pentru pășunatul bovinelor cât și a ovinelor. Per total comună, în momentul de față există o suprafață de 1299 de hectare pășune și 9 ha fânețe.⁶²²

Această pășune naturală, necultivată este acoperită cu ierburi spontane precum: festucă, golomăț, raigras, trifoi sălbatic și pădărie. Islazul asigură furajul necesar pentru aproximativ 1000 bovine, 200-300 cai și 2000-4000 oi. În timpul regimului comunist au avut loc mai multe campanii de igienizare și

⁶¹⁸ Ioan Iacomi, *Monografia comunei Găgești, jud. Vaslui*, manuscris, p. 35.

⁶¹⁹ *Ibidem*, p. 34-35.

⁶²⁰ *Ibidem*.

⁶²¹ Arhiva primăriei Vutcani, Fond Funciar, registre agricole 1948.

⁶²² Primăria comunei Găgești, Fond agricol, islazul comunal azi.

recondiționare a islazului comunal. Adăparea animalelor se făcea inițial din râul Elan, în prezent apa fiind asigurată și din puțuri forate în zona de odihnă a animalelor, fiind amenajate jgheaburi din beton pentru adăpare. În trecut, pentru hrănirea boilor, localnicii cultivau pârâng (un soi de mei), bogat în vitamine, pe care îl uscau și îl foloseau ca fân, în special primăvara, la arat.

De-a lungul timpului s-au făcut însămânțări cu plante cultivate, însă cantitatea de iarbă rămâne redusă, fiind mai abundentă primăvara, în mijlocul verii, din cauza secetelor frecvente, se diminuează considerabil masa vegetativă.

Pășunatul vitelor este strict reglementat pe islazul comunal din fiecare sat, acesta începe la data de 1 mai cu aprobarea comunității și autorității locale.

Vaci pe islazul satului Tupilați - 2023

Accesul vitelor se face prin zona podurilor de peste Elan în toate satele, existând zone amenajate de trecere. Pentru paza animalelor, în trecut, erau angajați sau tocmiți în fiecare an, de către obștea satului, acei paznici denumiți și văcari, plătiți în bani și alimente, atât zilnic cât și periodic. Fiecare sătean își aducea (practică care se menține și astăzi) vaca la cireadă, iar seara când vitele sunt mânate în sat, fiecare sătean își așteaptă vita în fața porții. Convenția între văcar și sat era păstrată în fiecare an, de la 1 mai a fiecărui an până la Sfântul Dumitru. După acea dată cei care doreau să-și mai întrețină vitele pe islaz, făceau cu rândul, fiecare în funcție de numărul animalelor. Și astăzi, paza vitelor se face cu rândul, fiecărui proprietar venindu-i rândul cam o dată pe lună. Caii nu erau păscuți pe același islaz cu vacile, acestora, de obicei, li se împiedicau picioarele din față cu un lanț pentru a nu putea fugi și erau dirijați pe zonele unde nu aveau acces bovinele sau oile.

Pășunatul oilor, îndeletnicire care s-a practicat din cele mai vechi timpuri și se face la fel și astăzi. Majoritatea locuitorilor din satele comunei Găgești dețineau în trecut un număr de ovine pentru a le asigura necesarul de brânză, atât pentru perioada de vară cât și pentru iarnă, fiecare gospodar deținea între 5-12 oi, iar la începutul iernii avea cel puțin una-două putini sau borcane

cu brânză frământată necesară alimentației. Pășunatul oilor se face pe suprafețele unde nu au acces alte animale (bovine și cabaline), pe imăsuri consacrate de sute de ani, fiind o îndeletnicire a sătenilor deprinși și care au îndrăgit această ocupație, denumiți ciobani. Unul dintre ciobani este șef, sau baci. Perioada de pășunat este cam aceeași ca la bovine, cu diferența că oile rămân la stână pe toată perioada de oierit. Există mai multe etape în desfășurarea activității de oierit. Primăvara devreme se începe cu un fel de negociere între proprietari și ciobani, apoi există mai multe etape:

1. perioada de formare a cârdurilor în luna aprilie;
2. perioada de înțarcare a mieilor în luna iunie;
3. perioada de muls și redistribuirea laptelui sau a cașului și urdei pe fiecare proprietar în funcție de numărul de oi mame (6-7 kg caș și 1 kg de urdă);
4. perioada de montă și introducerea berbecilor în oi;
5. perioada încheierii ciobănitului care are loc la Sfântul Nicolae (6 decembrie), atunci când oile revin în sat la fiecare proprietar;

Plata ciobanilor este în bani dar și în produse, cu condiția de a respecta înțelegerea făcută la predarea oilor. În postul „Sf. Apostoli, Petru și Pavel”, sătenii sunt chemați pentru a-și tunde oile, lâna rezultată (cam 2-3 kg de fiecare oaie) este luată acasă de fiecare proprietar. În trecut, lâna era materia primă cea mai căutată, fiind folosită pentru confecționarea vestimentației și a multor obiecte casnice: covoare, cuverturi, pături, plăpumi, etc. Dintre ciobanii renumiți pe sate, am reținut pe Ciobanu Gheorghe, Ichim Vasile, Buiuc Leon, Mihal Mihai, la Tupilați, pe Goraș Gheorghe, Andrieș Neculai, Andrieș Vasile la Peicani, pe Vasilache Neculai și pe Antonaru Gheorghe la Popeni și mulți alții. Astăzi mai sunt organizate pe sate, următoarele stâne: la Peicani 2, la Găgești 2, la Tupilați 4 și la Giurcani 3.

c) Pomicultura

Una din îndeletnicirile tradiționale ale locuitorilor comunei Găgești a fost și cultura pomilor fructiferi. Prezența livezilor mici și răsfirate pe lângă gospodăria fiecărui sătean, era un specific al acestei zone. Livezi de pomi existau numai pe moșiile boierești. Și azi sunt cunoscute zone în care se spune „la nucii lui Brăescu”, la „zarzăr”, sau „cireșul lui Petruț”, etc. Cei mai frecvenți pomi fructiferi erau: meri, zarzări, vișini, gutui, pruni, nuci și cireși. S-a mai păstrat până în zilele noastre pe dealul Găgeștilor, o livadă de nuci, amintită mai sus, numită și nucii lui Brăescu, plantație înființată în anii 1947-1948 pe terenul cedat de proprietarul Brăescu. După colectivizare, C.A.P. Găgești a amenajat o livadă la nord de satul Găgești, în care predominau merii și caișii. În anul 1975, C.A.P. Găgești avea o suprafață de 6 ha livadă. Existența cazanelor de fabricat țuică, este un indiciu al procentului ridicat de meri și pruni în satele comunei.

d) Viticultura și prelucrarea vinului

Cultura viței de vie este atestată încă de pe vremea geto-dacilor. Încă din cele mai vechi timpuri, vița de vie a fost una dintre culturile esențiale în satele comunei Găgești, datorită solului fertil și expunerii optime la soare, pe dealurile ce mărginesc satele, caracteristici care fac parte din renumita podgorie a Hușilor. Această zonă viticolă, situată în partea sud-estică a Podișului Central Moldovenesc, este recunoscută atât în țară, cât și internațional, atât pentru soiuri autohtone valoroase precum Busuioaca de Bohotin, Zgihara de Huși, Băbească și Feteasca Neagră, dar și pentru frumusețea și calitatea solurilor sale.⁶²³

La 1848 existau vii, dar numai pe moșiile boierești, după cum urmează: Pogoceni 10 Fălci, Popeni 10 fălci, Urdești 95 fălci, Găgești 10 fălci. Celelalte sate nu aveau vie.⁶²⁴

În 1893, potrivit unui dicționar geografic al vremii, vița de vie era cultivată la Tupilați pe suprafețe mici (3 hectare), sătenii erau reticenți a mai planta vița de vie din cauza temerilor legate de filoxeră care apăruseră pe la 1886. Inițial, vița era plantată cu soiuri nobile fără portaltoi, ceea ce a facilitat atacul filoxerei, după această dată s-a introdus și la noi vița nobilă care a fost altoită pe cea autohtonă și a dat struguri de bună calitate.

După 1900, sătenii au început să folosească soiuri hibride (producătoare), mai rezistente, precum: teraz, siebel (zaibăr), țâfon, cudercă, conder și viță sălbatică, multe dintre acestea fiind cultivate și în prezent. În perioada 1912-1913, în sate s-a introdus și vița „algeriană” sau hibridă, adusă din Priponești, județul Tutova, soiuri mai puțin productive, dar mai rezistente la dăunători.⁶²⁵

În 1947, Administrația Financiară Fălciu, a emis un ordin prin care obliga proprietarii să defrișeze viile hibride după un plan etapizat:

- în primul an viile mai mari de un hectar și cele ale salariaților;
- în al doilea an, cele mai mari de jumătate de hectar;
- în al treilea an, cele mai mari de un sfert de hectar;
- iar în al patrulea an, viile mai mari de o treime de hectar, astfel încât fiecărui proprietar să-i rămână doar 400 de butași. Aceste măsuri însă, nu au fost puse în aplicare.⁶²⁶

Până la colectivizare, în satele comunei se produceau cantități importante de vin, un produs foarte căutat. Oamenii mergeau adesea la târguri, chiar în gări, la Roșiești sau Banca, pentru a-și vinde surplusul de vin, cel negru (roșu) mult mai căutat de consumatori, unde veneau cumpărători special pentru acest lucru,

⁶²³ Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, Editura Academiei R.S.R., București, 1973, p. 111.

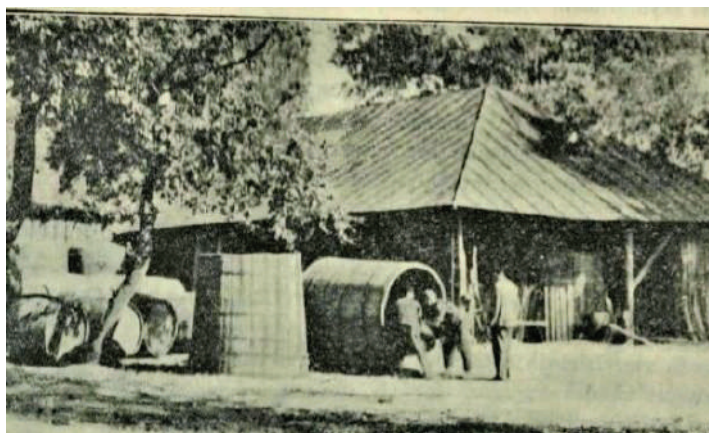
⁶²⁴ Ioan Iacomi, monografie Găgești...p. 34.

⁶²⁵ Ion Diaconu, *Monografia comunei Vutcani*, Vaslui, 2004, p. 151.

⁶²⁶ *Ibidem*, p. 143-144.

ori cei care treceau pe acolo întâmplător, cumpărau acest produs delicios. Un exemplu din Tupilați, este Gheorghe Ciobotaru, care deținea aproximativ 2 hectare de vie în 1950 și obținea anual între 10 și 15 vagoane de vin, adică în jur de 10.000 de litri, pe care le vindea la târgurile din Huși și Bârlad.

În anii '50, suprafața totală cultivată cu viță de vie în jurul satelor, după estimările făcute pe baza datelor din registrele agricole, era de circa 75 hectare, viile fiind amplasate în zonele din jurul satelor: după Cale, Valea Satului, Râpa

Crama G.A.C. Găgești - 1962

Adâncă, Lazăr, Hârtop, Podiș, etc. Fiecare sătean obținea în medie 100-150 de decalitre (deca) vin, însă după înființarea gospodăriilor colective, suprafețele cultivate cu vii indigene au devenit proprietatea acestora, și cu toate acestea, cea mai mare suprafață a fost împărțită în loturi *Tip* pentru folosință individuală. O parte din cantitatea de struguri obținută de gospodăriile colective, era predată Întreprinderii de Vinificație (Mat) Murgeni pentru producerea vinului de consum, întreprindere înființată în anul 1955,⁶²⁷ iar o parte era prelucrată la nivelul gospodăriei colective, existând în fiecare gospodărie colectivă, acele crame cu butoaie mari de vin.

Transportul strugurilor în acea perioadă se făcea cu carele trase de boi, chiar până în 1975, la C.A.P. Găgești, existau 15 atelaje cu boi folosite pentru acest scop, deși o parte importantă a producției se pierdea pe drum. Cei care transportau strugurii cu carele trase de boi, erau, în general localnici din Tupilați, precum, Ciobotaru Frumuzache, Neculai Popa, Mihal Iorgu și alții.

Din anul 1960, gospodăriile colective au început plantarea viței de vie nobilă, cu soiuri precum, Chasse las, Muscat Otonel, Cabernet, Riesling, etc., ajungând în anul 1975, la suprafața de 25 hectare, multe terenuri neproductive au fost plantate cu viță nobilă, marcând o modernizare a culturii viticole locale. În 1975, la nivelul comunei era înregistrată o suprafață totală ocupată cu vii de 79 ha, atât vii hibride cât și nobile.

⁶²⁷ Ghenuță Coman, *Murgeni, contribuții la istoria unei străvechi așezări*, Vaslui, 1973, p. 95.

În anii '70, producția de struguri varia între 15 și 20 de tone pe hectar. Vița de vie indigenă, cultivată încă de la începutul secolului XX și prezentă chiar și astăzi, nu era o cultură organizată sistematic, distanțele dintre tufe neuniforme, uneori asemănătoare cu cele dintre pomi. După introducerea celor nobile, acestea au fost plantate folosind tehnologii moderne și intensive. După 1990, suprafața cultivată cu viță de vie nobilă a scăzut semnificativ, iar soiurile indigene au revenit. La nivelul comunei este înregistrată în evidențele registrului agricol al primăriei o suprafață de 95 ha vie, probabil este inclusă și suprafața deținută de fostul C.A.P. Găgești, în majoritatea ei, fiind distrusă astăzi din cauza neîntreținerii și abandonării ei, urmare a îmbătrânirii populației. Motivul este și acela că necesită tratamente chimice multiple.

Întreținerea viei se efectua de către săteni, folosindu-se metode tradiționale, iar pentru soiurile nobile, o tehnologie aparte, fiind implicat un specialist horticultor. Lucrările obișnuite la vița indigenă, includeau: tăierea de primăvară, cotărârea, arăcirea, legarea, săpatul, prășitul de două-trei ori, culesul manual (prin clacă), zdrobirea și fierberea timp de 3-4 zile, urmate de presarea la teasc. Vinul provenit din vița indigenă avea o tărie de aproximativ 8-9 grade, limpezirea naturală în 3-4 săptămâni, păstrat în beciuri, atât în gospodăriile țărănești cât și în primele gospodării agricole colective.

Frunzele viței de vie, recoltate în perioada de vegetație tânără, erau folosite în special pentru prepararea sarmalelor. Tescovina rezultată după stoarcerea strugurilor era valorificată prin distilare în cazane de țuică, obținându-se rachiul moldovenesc, dublu rafinat, cu o tărie alcoolică cuprinsă între 45-56 de grade.

În satele comunei, cazanele de rachiu erau prezente atât înainte, cât și după colectivizare. Înainte de colectivizare existau în satele comunei cazane de țuică, cu o capacitate de 500-1000 litri, deținute de unii gospodari, cum a fost Ion Darie și Stoenciu Miluță din Tupilați. După colectivizare, aceste cazane au fost preluate de gospodăriile agricole din fiecare sat și folosite în continuare pentru fabricarea rachiului, atât a cooperativei cât și a cetățenilor pe baza unui program stabilit de comun acord.

e) Apicultura

Apicultura este o ocupație tradițională a locuitorilor, zona fiind recunoscută pentru condițiile ideale de creștere a albinelor, datorită numeroșilor arbori și plantelor melifere din jurul satului, care elimină necesitatea deplasării în alte zone pentru pastoral. Încă din vechime, stupii cu albine erau folosiți și în tranzacții comerciale, servind ca plată pentru datorii sau pentru cumpărarea terenurilor. Un exemplu este cazul preotului Gheorghe din Tupilați și a soției sale, Tudosica care în anul 1762 au achitat o datorie pentru cumpărarea unui teren agricol cu 17 stupi, fiecare stup evaluat la 2 lei: *Antohei Darie a vândut preotului*

*Gheorghe din Tupilați jumătate din bătrânul popii Edului din Puțeni și Munteni, zis azi Valea lui Darie, plătind 17 stupi, fiecare în valoare de 2 lei....*⁶²⁸

Albinele oferă produse valoroase pentru om, precum mierea, folosită în alimentație și medicină încă din antichitate și contribuie prin polenizare la sporirea producției agricole. În trecut, în fiecare sat existau un anumit număr de stupi primitivi și o bogată bază meliferă necesară albinăritului, asigurată de flora spontană a fânețelor, a culturilor de câmp, livezilor și al salcâmlor prezenți peste tot în sate. Mierea pe care o recoltau țăranii, ținea loc de zahăr, din faguri se confecționau lumânări, iar hoștina se folosea ca „leac” pentru diferite afecțiuni. Despre numărul stupilor până în secolul XX nu avem multe informații, abia din perioada interbelică am aflat de la bătrânii satelor că existau un număr apreciabil de familii de albine în fiecare sat. Printre locuitorii care dețineau familii de albine în sate, erau Vasile Guțu, Ion Ionașcu, Panaite Pomană, în Găgești, Ion I. Ceriu, Costică Ciacăru, în Tupilați, Sterian Mocanu, Hristache Bularda, Ion Paralic în Peicani, Ion Chichiță în satul Giurcani. După

Grup de apicultori – 1972 (Marin Rotaru)

1948 stupii primitivi au fost înlocuiți cu stupi sistematici, întrucât stupii verticali folosiți până atunci, erau mai greu de manipulat și controlat, informație primită de la un apicultor local. Astăzi se folosesc stupi orizontali, cu rame mobile, unde albinele își construiesc fagurii și sunt mai ușor de manipulat.

După colectivizare, fiecare gospodărie colectivă avea în jur de 50-60 de familii de albine. G.A.C. Peicani, în anul 1959, deținea un număr de 33 familii de albine, iar în anul 1962, deținea o stupină formată din 60 de familii de albine⁶²⁹. În anul 1970, C.A.P. Găgești, înregistra în datele oficiale un număr de 185 familii de albine. Astăzi la nivelul comunei Găgești, după datele statistice sunt un număr de 223 familii de albine.

⁶²⁸ Gh. Ghibănescu, *Ispisoace și zapise*, vol. V, partea a II a, doc. 40, p. 42-43.

⁶²⁹ „Flacăra Iașului”, nr. 4806 din 16 februarie 1962, p. 3.

f) Vânătoarea și pescuitul

Vânătoarea, este o altă ocupație tradițională a locuitorilor, practică și astăzi în condițiile legii. Această activitate își are rădăcinile încă din epoca paleolitică, când vânătoarea era principalul mijloc de existență al omului. Terenurile aparținând comunei Găgești au fost propice vânătorii din totdeauna, întrucât au oferit condiții prielnice pentru dezvoltarea în bune condiții a vânatului, adică a animalelor sălbatice supuse

Permis de vânătoare – Vasile Dima Buiuc - 1927

vânătorii, cum ar fi: iepurii de câmp, căprioarele, porcii mistreți, potârnichele, etc. Pe aceste terenuri au fost organizate fonduri de vânătoare care se licitează de multă vreme, pe o anumită perioadă de timp stabilită de proprietarii acestora. Încă din perioada interbelică sunt anunțuri în Monitorul Oficial pentru arendarea fondului de vânătoare Găgești. Un anunț din 18 noiembrie 1927, arată că primăria comunei Găgești, Județul Fălciu, aduce spre cunoștința generală că în ziua de 20 decembrie 1927, ora 10:00 dimineața, se va ține licitația publică și orală în localul acestei primării pentru arendarea terenului de vânătoare, proprietatea comună a locuitorilor din această comună, în suprafață de aproximativ 4300 de hectare, pe o perioadă de 5 ani. Prețul de la care va începe licitația este de 300 lei anual. Amatorii vor depune o garanție de 10 % asupra prețului oferit.⁶³⁰

În fiecare sat a existat și mai există și astăzi vânători iscusiți, cei mai pasionați vânători pentru iepuri de câmp au fost Manole Gheorghe și Anton Vasile, la Tupilați, Buta Iancu, Ciocârlan Constantin, Vida Iancu, la Peicani. Și astăzi mai sunt încă vânători, Mășlea Gelu și Begiu Adrian la Giurcani, Stoenciu Jan la Tupilați, toți cunoscuți pentru armele lor de vânătoare, IJ și Baikal, organizând acțiuni de vânătoare regulate pe timpul iernii și în sezoanele permise pe teritoriul comunei Găgești, recunoscută din vechime pentru fondul de vânătoare bogat.

În general, această îndeletnicire a fost moștenită din tată-n fiu. Este cazul vânătorului Manole Gheorghe care a moștenit această îndeletnicire de la bunicul

⁶³⁰ „Monitorul Oficial”, nr. 836 din 26, octombrie 1927, partea I, p. 136.

său, Vasile Dima Buiuc fost vânător cu permisul de vânătoare nr. 11567, pentru anii 1927-1928. Acest lucru ne arată deci că această ocupație s-a transmis din generație în generație de-a lungul anilor.

Pescuitul, prima mențiune despre existența unui iaz cu pește datează din 1464⁶³¹, când se vorbește de *iazul lui Bancu* în partea de nord a Găgeștilor, iaz care exista și la 1518.⁶³² De asemenea, în secolul al XVII-lea sunt pomenite iazuri în satele Pogoceni, Tupilați și Giurcani. În 1893 se vorbește de existența a 3 iazuri în Urdești și unul în Giurcani, iar la începutul secolului XX, boierul Alfred Djuvara, amenajează un iaz de pește la Popeni, acesta menținându-se până în anul 1960. La Găgești, arendașul Ion Lascăr a amenajat un iaz cu pește care se păstrează și astăzi. Din 1958 a fost în proprietatea G.A.C. Găgești, apoi C.A.P. Găgești, azi proprietate a primăriei Găgești, însă neamenajat. În anii '70, ai secolului trecut, au fost efectuate mai multe lucrări de hidro-ameliorare pe râul Elan și pâraul Jigălia, amenajându-se și lacuri de acumulare ce au fost populate cu pește, cum au fost cele de la Giurcani, Peicani și Tupilați. De asemenea în apropierea satului Tupilați, la Poșta Elan, a fost amenajat un lac de acumulare pe Elan (*Acumularea Poșta Elan*), folosit atât pentru irigații cât și pentru pescuit.

g) Comerțul și cooperția

În comuna Găgești comerțul consta în principal, în desfacerea produselor obținute în urma muncii țăranilor. La sate, desfacerea articolelor care nu se produceau, în special cele industriale, se făcea prin mijlocirea unor mici negustori care vindeau prin sate diferite articole (oale, cratițe, căldări, ceaune, linguri, străchini, etc.), aceștia achiziționând în schimb unele produse agricole, grâu, porumb, fasole, etc., se făcea și un negoț tip „barter”, adică „plin pe plin”.

Pe la sfârșitul secolului al XIX-lea, au început să apară firmele autorizate care comercializau diverse produse. În anul 1897, „Gazeta de Iași” anunță înregistrarea firmei lui Ioan Iorgu din Tupilați, autorizată să vândă *băuturi spirtoase în cătunul Tupilați*, comuna Vutcani, județul Fălciu.⁶³³ Tot în același an, o altă firmă, a lui Doni Popa, avea și aceasta *autorizație pentru vânzarea produselor spirtoase*.⁶³⁴ Asemenea autorizații au fost înregistrate și în celelalte sate ale comunei. Ponderea cea mai mare o aveau cârciumile. Crâșmă în fostul sat Hulubăț, pe la 1890, avea și Ioniță Ciobotaru din Tupilați, așa cum reiese dintr-o relatare a unuia dintre săteni, moș Tănase Pancu, pe la 1960.⁶³⁵

Majoritatea locuitorilor fiind comercianți ambulanți, se deplasau săptămânal la târguri pentru a vinde și cumpăra unele produse sau obiecte de uz

⁶³¹ D.R.H. A. Moldova, vol. II, doc. 120, p. 171-172.

⁶³² D.R.H. A. Moldova, vol. III, p. 323.

⁶³³ „Gazeta de Iași”, nr. 110 din 17 septembrie 1897.

⁶³⁴ „Gazeta de Iași”, nr. 142 din 12 martie 1898.

⁶³⁵ Informație de la Valeriu Ciobotaru, 73 ani.

casnic, negociind prețurile produselor. Această practică a continuat până în anii '80, unele produse se comercializează în același mod și astăzi. Se vindeau cereale, animale vii, vin și într-o măsură mai mică, rachiu. Ceva mai recent se comercializau și produsele lactate (cașul de oaie) și legumele.

În perioada interbelică în toate satele comunei, mai puțin în Popeni, exista câte o cârciumă sau câte o mică prăvălie, însă, „prăvăliile” erau mai mult pentru comerțul cu produse de uz casnic (gaz lampant, lumânări, chibrituri, etc.) și băuturi spirtoase, ele apărând mai târziu, principalele schimburi comerciale se realizau prin târgurile menționate. La recensământul din 1912, în satele comunei au fost recensate și cârciumile care existau la acea dată: o cârciumă la Giurcani, una la Tupilați și una la Găgești. Acestea funcționau, de fapt, ca mici prăvălii satești, având autorizație pentru vânzarea de produse pe bază de alcool (vin și rachiu), aveau însă dreptul de a comercializa aceste produse și în piețe și târguri. Magazinelor li se impuneau prin acele autorizații condiții stricte de igienă și dotări obligatorii, precum closetul și evitarea speculei.

Astfel de prăvălii, au funcționat până prin anul 1947, atunci când s-a pus problema înființării cooperativei. Încă din anul 1945, după Conferința Națională a partidului din 16-21 octombrie, se dispune înființarea la sate a cooperativelor de consum satești care să preia desfacerea și achiziționarea produselor agricole și de uz casnic. Chiar la ședințele de partid, principala discuție era aceea de înființare a cooperativei de consum, a cooperativei cum i se mai spunea... *tovarășul Ilie Ciobanu a explicat rolul acesteia (organizație de partid n.n.) și drepturile membrilor. Tot atunci s-a discutat și despre înființarea unei cooperative de consum.*⁶³⁶

Treptat, în satele comunei Găgești, s-au înființat aceste cooperative sau magazine satești, filiale ale Cooperativei de consum Murgeni, subordonată Raionului Murgeni: la Găgești în 1946, la Peicani în 1948, la Tupilați în 1948, la Giurcani și Urdești tot în 1948. Cooperăția (cooperativa de consum) a fost creată la început prin contribuția sătenilor, mulți locuitori ai comunei erau membri ai cooperativei de consum, contribuind la înființarea ei cu suma de 10 lei și apoi o cotizație lunară de 1 leu de fiecare membru, practică menținută până în anul 1965.

Primul magazin universal, Găgești - 1965

⁶³⁶ Costin Clit, *Organizarea Partidului Comunist din România în localitățile județului Fălciu în „Cadențe peste timp”, nr. 1 (11)/2018, p. 94-95.*

La început, cooperativa a funcționat în fiecare sat, în case particulare: la Tupilați a funcționat în casa învățătorului Cosma Mihai iar Stoienciu Dumitru (Mitre) era gestionar, din 1968 s-a mutat în casa familiei Anton Sandu, care a preluat și gestiunea. La Găgești, a funcționat la început în casa lui Tițianu Ion, la Peicani în casa lui Mihail Vida, iar la Giurcani în casa lui Mocanu Neculai. În anul 1965, la Găgești, s-a dat în folosință un magazin universal, care avea un raion cu mărfuri industriale de larg consum și alimentare și un alt raion care funcționa ca bufet sau bodegă, gestionar Guțu Constantin.

După anul 1965, pe raza comunei Găgești se desfășura un comerț cooperatist prin trei cooperative satești, la Peicani, Giurcani și Tupilați și printr-un magazin universal cu bufet, la Găgești. De asemenea, ceva mai târziu, la Peicani s-a construit un magazin universal cu bufet în anul 1988 și la Giurcani un magazin universal în anul 1989. Volumul mărfurilor vândute înregistra în anul 1969, peste 1.838.000 lei, în anul 1975 circa 2.620,000 lei, iar în 1987 s-au desfășurat prin rețeaua comercială comunală, mărfuri în valoare de 6.651.000 lei.

Cooperativa de consum, cu denumirea de Cooperativa de Producție, Achiziții și Desfacerea Mărfurilor (C.P.A.D.M.) se ocupa și de achiziționarea de produse agricole și neagricole, cum ar fi fierul vechi, ouă, fasole, pene de gâscă și rață, plante medicinale, iepuri, etc. La nivelul comunei, familia Necula din Popeni se ocupa de achiziția de pene. Tot în cadrul C.P.A.D.M. funcționau și secții de prestări servicii de serie mică, cum ar fi: croitorie bărbați, cizmărie, frizerie, tâmplărie, croitorie femei, reparații radio și televizoare, construcții teracotă, gogoșărie și sifonărie. În anul 1987, prin aceste secții, s-a realizat un volum de încasări în valoare de 38.500 lei.

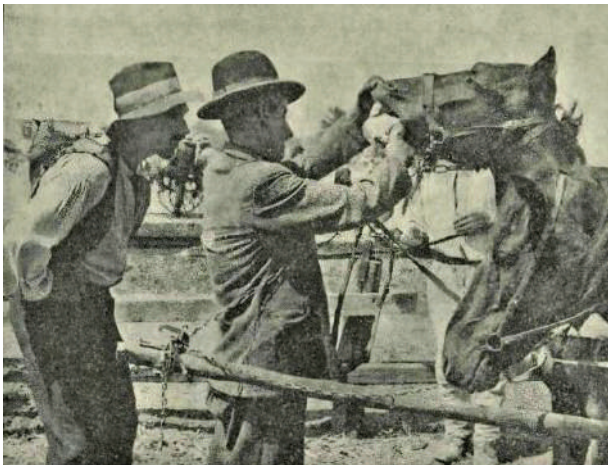
Cooperativa de consum a funcționat în toate satele până la începutul anilor '90, când, odată cu dispariția structurilor comuniste, au apărut societățile comerciale cu capital privat, înființând magazine mixte, în fiecare sat, unele funcționând și astăzi, iar magazinele cooperației fiind vândute la licitație.

h) Comerțul prin Iarmarocuri (bâlcuiri) anuale

În Epoca Modernă, în apropierea satelor se desfășurau mai multe bâlcuiri anuale, numite și iarmaroace. Acestea erau organizate cu ocazia unor sărbători importante, mai ales pe timpul verii. Din vremuri străvechi mai multe târguri au fost înființate în apropiere, astfel: în anul 1840, domnitorul Mihail Sturza a acordat lui Neculai Greceanu privilegiul de a înființa târg cu două iarmaroace pe an în Ținutul Fălciului, satul Urdești, iar în 1844 a fost înființat și Târgul Murgeni. Târgul Urdești însă nu a rezistat și nu se cunosc prea multe lucruri, iar despre iarmarocul care se organiza anual, bătrânii satelor nu-și amintesc. În schimb, în târgul Murgeni se organizează încă din anul 1859 iarmaroc anual pe data de 6 august („Schimbarea la Față”), iar unul asemănător și la Vutcani încă

de la sfârșitul sec. XIX care se ținea, în trecut, în ziua de 15 august, de sărbătoarea, „Adormirea Maicii Domnului”.

Aceste evenimente erau așteptate cu nerăbdare de întreaga comunitate, mai ales de copii, care găseau aici prilejul de a se bucura de lanțuri (comedii), vată pe băț și multă veselie. La iarmaroc, mergeau aproape toți sătenii din satele din jurul acestora, făcând schimb de mărfuri. Cei din satele comunei mergeau în general cu produse agro-alimentare, grâu, porumb, fasole și cumpărau diferite produse industriale de strictă necesitate, obiecte de uz casnic. Cu câteva zile înainte de temeiul iarmarocului se făcea comerț cu animale, în special cele de muncă, boii de muncă și caii erau la mare căutare.

În târg la Murgeni – vânzarea cailor

Aici cetățenii găseau renumiții „harbuji” (pepenii verzi) sau „zămoșii” (pepenii galbeni), multe fructe și limonadă din apă cu sirop de vișine. Comediile, care aveau farmecul lor, făceau deliciul copiilor. La bâlciuri, oamenii veneau să facă schimburi de mărfuri, dar și să se desfete cu bunătăți precum mici și multă bere vândută la prețul de 1 leu halba.

Pe lângă iarmarocurile menționate, sătenii mai frecventau și alte iarmaroace ocazionale, precum cele de la Fălciu, pe 20 iulie, de „Sfântul Ilie, la Bârlad pe 29 august, de „Sfântul Ion” și la Huși pe 14 septembrie „Ziua Crucii”.

Pentru găgeșteni, aceste sărbători erau momente cu adevărat speciale, bucuria de a merge la iarmaroc, cel puțin de două ori pe an, momentele de veselie și întâlnirile cu rudele sau prietenii, aduceau prospețime și speranță vieții cotidiene.

i) Morăritul și panificația

De multe ori s-a regăsit printre descoperirile arheologice, râșnița dacică, circulară, de tradiție romană și pietrele de moară. Așa cum reiese din documentele menționate mai sus, în vechime erau numeroase zone cu vad pentru mori, pe apa Elanului, sau de vânt, pe dealul Hulubăț. Documentele menționează mai multe mori pe Elan, în satul Popeni, pe la 1800, iar ceva mai târziu, o moară de vânt la Tupilați la familia Ciobotaru. *Moș Tănase Pancu, vecinul nostru spunea că bădița Ioniță Ciobotaru avea moară de vânt undeva*

în spatele casei noastre și crâșmă în fostul sat Hulubăț.⁶³⁷ Pietrele unei mori de vânt provenite de la moara lui Ioniță Ciobotaru se găsesc și astăzi în curtea săteanului Ciobotaru Neculai din satul Tupilați, chiar în fața casei, iar mai multe pietre provenite de la o altă moară de la Hulubăț, ale aceluiași proprietar, au fost depozitate în grădina fostului învățător Marin Rotaru din Giurcani, care pot fi vizitate și astăzi în cadrul muzeului în aer liber din curtea acestuia.

Pe la anul 1910 funcționa în satul Giurcani o *moară cu vapor* construită de Petru Tulbure, iar în satul Găgești, în anul 1940 o moară cu pietre purtate de un motor cu explozie, cunoscută ca moara lui Ioan Chiuș. Moara măcina, în anul

Moară vânt – Ioniță Ciobotaru – Hulubăț 1910

1975, 13 tone de porumb în 24 de ore. Această moară a funcționat până prin anul 2000. Și tot la Găgești, exista, prin anii '60 ai secolului trecut, moara lui Costică Ionașcu, ce a funcționat rudimentar la început (acționarea pietrelor prin forța apei), se defecta foarte des, mai târziu era acționată cu un motor cu explozie. Din anul 1966, din motive de redistribuire uniformă a morilor în raionul Bârlad, moara a fost mutată la Copăceana, iar proprietarul acesteia, a funcționat ca angajat până la pensionare. Locuitorii din satele comunei măcinau porumbul la aceste mori, cei din Tupilați mergeau și la moara din Vutcani, o moară cu valț, pentru făina de porumb (mălai). Pentru măcinarea grâului și obținerea făinii de grâu pe două calități (I și II), toți gospodarii satelor mergeau la morile industriale din zonă. În general se deplasau la moara Murgeni sau la cele de la Huși, Idrici, Fălciu. Astăzi nici una dintre aceste mori nu mai funcționează.

Referitor la fabricarea pâinii, fiecare gospodărie avea cuptorul de pâine construit în curte sau în chiler, unde, o dată pe săptămână, gospodinele frământau aluatul și coceau pâinea. În anul 1975 intră în funcțiune în satul Găgești o brutărie administrată de C.A.P. Găgești cu o capacitate de 600 kg de pâine în 24 de ore, pâine ce era distribuită în special grădinițelor de copii.

i) Întrajutorarea în muncă și împrumuturile

Ajutorarea persoanelor aflate în nevoi, constituie dovada faptului că satul românesc, acea obște sătească, a fost și mai este încă o colectivitate bine încheată, gata oricând să sară în sprijinul celor nevoiași, în caz de incendii, inundații, alunecări de teren și alte nenorociri care se abat asupra sătenilor.

⁶³⁷ Informație de la Valeriu Ciobotaru, 73 ani.

Unele, cum ar fi, moartea unui cal, a unui bou de muncă, a vacii de lapte, etc., erau considerate în trecut adevărate tragedii de familie atunci când aveau loc.

Spiritul de solidaritate umană, specific românilor, face ca satul să nu rămână indiferent la evenimentele care au produs pagube mari familiilor din colectivitate, contribuind cu materiale, bani și forță de muncă la repararea sau construcția caselor distruse. Asigurarea de alimente, haine și alte bunuri celor aflați în nevoi, prestarea unor activități în gospodărie sau la muncile câmpului, efectuarea de lucrări de reparare sau construire a unui grajd, săparea unei fântâni, a unui beci, reconstruirea unei case, sunt acțiuni care au fost și sunt încă folosite și astăzi la cei aflați în nevoi.

Activități cum ar fi, recoltatul cerealelor, culesul de struguri, prășitul și multe alte lucrări agricole, se prestează cu înțelegerea, în prealabil, de a efectua același volum de muncă pentru cei care le vin în ajutor. De aceea, există în sate, expresii de genul: *îi sunt datoare Mariei lui Ion cu 3 zile la prășit sau am o zi de lipit la Ioana*, sau dator *cu o zi de coasă* la Mihai și multe altele. Astăzi, se folosesc forme de întraajutorare pentru diferite persoane care suferă accidente, așa cum au fost mai multe situații în Tupilați, Peicani și Giurcani.

Claca

O formă a muncii fără plată la care iau parte tinerii, băieți și fete dar și persoanele în vârstă, în funcție de activitatea pe care o prestează, tors, prășit, cules struguri, lipit, etc. În trecut erau multe asemenea acțiuni, cum ar fi cele la depănușatul porumbului, bătutul pălăriilor de floarea soarelui, cărat la moară, etc. Claca, în anii din urmă, era nelipsită în sate, seară de seară, în special iarna, însoțite de cântece, povești, basme și snoave străvechi, devenind liantul care aducea și mai aproape sufletele. Sub lumina palidă a unei singure lămpi cu gaz sau a unui opaiț sau lumânări, femeile de diferite vârste își arătau măiestria, hărnicia și darul ospitalității, primind oaspeți cu plăcinte aburinde, gogoși pufoase, scovergi crocante, floricele de porumb, nuci și struguri. Acolo, în acel luminiș al satului, se făceau planuri pentru căsătorii, cumetrii și alte momente ce țineau de sufletul unei comunități.

Șezătorile

În zilele de sărbătoare, femeile, fetele de măritat, oameni de toate vârstele, se adunau după slujba de la biserică, în jurul unei fântâni sau la colț de stradă, pe maidan, la școală, unde, într-o atmosferă plăcută, cântau, discutau despre ce s-a mai întâmplat prin sat, cine a mai venit, cine a mai plecat, cine s-a mai însurat, acolo unde se spuneau și bancuri, glume, unde se servea și un pahar cu vin, gogoși, struguri, nuci și alte produse. Unele erau evidențiate ca evenimente culturale la sate, așa cum se menționează într-un supliment al revistei „Albina” din 1909⁶³⁸, unde se arată printre altele, că la Tupilați se

⁶³⁸ „Albina”, supliment din 29 septembrie 1909, p. 632.

organizează șezători și funcționează și un teatru sătesc. De asemenea, în zilele de lucru, fetele și tinerele gospodine, se adunau la una dintre ele, unde veneau cu lucrul de mână sau de tors, cu un caier de lână sau cânepă, de împletit, de cusut, croșetat, etc., unde veneau și flăcăii care cântau la fluier, înveselind atmosfera cu cântece și diferite strigături specifice, se spuneau povești, istorisiri vechi, unde se cinsteau cu vin și gogoși.

În perioada de secetă, s-a practicat și se practică și astăzi, acel obicei de scoaterea icoanelor din Sfânta biserică, cu prapuri, odăjdii, ieșind pe câmp într-o procesiune religioasă împreună cu preotul, cântând și invocând divinitatea pentru a aduce ploaia. Tot în acea perioadă se practica și dansul paparudelor, fete și tineri îmbrăcate în frunze de boz, cântau și venerau ploaia.

Băncile populare și cămătăria

Băncile populare sau, mai nou, cooperative de credit, au apărut încă de la începutul sec. XX, fiind înființate în vederea susținerii cu fonduri bănești și împrumuturi pentru comercianți, micii agricultori și întreprinzători locali. Astfel, la Tupilați și Giurcani, în anul 1907 au fost înființate banca „Cuza Vodă” și respectiv, „Banca Grozești”⁶³⁹, bănci menționate și la recensământul din anul 1912.⁶⁴⁰

Băncile erau formate dintr-un grup restrâns de membri care depuneau lunar o sumă de bani, an de an, contribuind astfel la sprijinirea celor care nu dispuneau de fonduri suficiente pentru achiziționarea unui teren, a unui plug sau car cu boi. Prin intermediul acestor bănci s-a reușit cumpărarea unor suprafețe de teren arabil, dar și satisfacerea altor nevoi casnice. În anul 1932, învățătorul Ioan Chichiță din Giurcani prezenta necesitatea apelării la băncile populare într-un articol din ziarul „Glasul nostru”, cu titlul sugestiv *Cooperația este scăparea*. Soluția pentru impasul provocat de criza economică, dar și de altele, era văzută cel puțin la nivelul autorităților și sătenilor mai înstăriți, prin *constituirea unor bănci populare* în sate sau apelarea la cele deja existente în apropiere, pentru ajutorarea celor care au absolută nevoie.⁶⁴¹

Cămătăria s-a practicat și se practică și astăzi, acel împrumut dat cu camătă (dobândă). Un exemplu din anul 1906, locuitori din comuna Găgești se adresează cu o plângere la Ministerul Justiției la 24 septembrie, în care se arată: *pentru întâmpinarea de nevoi și existența familiilor noastre am fost siliți, a face împrumuturi de la diferite persoane, dintre care și boierul Mendel Melicsohn, care ne pune procente cât voia, încât a ajuns să-i dăm, sută la sută chiar și mai mult, avem mai da 100, 400 și 500 lei.*⁶⁴²

⁶³⁹ *Ibidem*.

⁶⁴⁰ *Ibidem*.

⁶⁴¹ „Vremea nouă”, nr. 1798 din 12 august 1932, p. 2.

⁶⁴² Marin Popa, *Aspecte privind starea economică și socială a țăranilor din fostele județe, Vaslui, Tutova Fălciu, în preajma răscăleii din 1907 în „Acta Moldaviae Meridionalis”, V-VI, 1983-1984, p. 270.*

j) Meșteșuguri de prelucrare a lemnului și fierului

Comuna Găgești nu dispune de păduri de foioase și conifere pentru prelucrarea lemnului necesar construcțiilor civile și industriale. Pădurile existente din salcâmi, sunt folosite în special pentru lemne de foc și o parte pentru materiale de construcții, piloni și nuiele pentru garduri, magazii și alte construcții simple. Deci, lipsa acestor păduri a influențat și activitatea unor săteni, fiind nevoiți să achiziționeze lemnul necesar construcțiilor, din zone mai îndepărtate pentru confecționarea mobilei sau construirea caselor.

Cu toate acestea s-au dezvoltat și în satele comunei, activități legate de prelucrarea lemnului și în domeniul construcțiilor, tâmplăria, dulgheria, rotăria, dogăria etc. Toate erau ocupații înrudite, erau rezervate bărbaților din cele mai vechi timpuri. A fost de la început la îndemână omului să confecționeze obiecte din lemn în multe scopuri. Orice gospodar se ocupa în gospodărie de cioplirea și fasonarea lemnului în diferite moduri. Erau meseriile importante care aveau ca obiect principal, construcții de case, șoproane, căruțe, care, docare, șarete, în general mijloace pentru transportul produselor și nu numai, cu ajutorul cailor și a boilor de muncă. Și multe alte confecții din lemn și fier, care au fost dezvoltate în sate până în anii din urmă. Aceste îndeletniciri, la început, au apărut ca activități comune, ulterior însă, au apărut meserii specializate în prelucrarea lemnului, activități ce au fost îmbrățișate de unii gospodari care au prelucrat frumos lemnul, o adevărată artă în materie.

Tâmplăria și dulgheria

Meșteșuguri, în special pentru confecționarea mobilei și construcția caselor, au presupus printre altele și confecționarea de porți sculptate, bagdadie și florărie pentru înfrumusețarea caselor, dar și construirea de poduri peste Elan, a crucilor și multe alte activități necesare obștii, în care se îmbinau cu măiestrie anumite elemente din lemn, dând un aspect deosebit de plăcut obiectelor prelucrate. Se mai păstrează și azi multe confecționate de acești meșteri populari, care au existat în trecut, în toate satele. Azi au dispărut biologic și din păcate, nu au lăsat urmași, iar cei tineri, odată cu introducerea materialelor moderne de construcție, nu au mai reușit să ducă mai departe munca înaintașilor lor.

Mulți dintre tâmplari și dulgheri făceau de toate, și tâmplărie dar și uși, ferestre, mobilier casnic, scaune, mese, dulapuri, lăzi de zestre, mobilă de zestre, paturi, mese, scaune, oglinzi, icoane, etc. Piese de mobilier, aveau un aspect frumos cu creștături simbolice, cu rozetă, cruce, șarpe, etc., iar florăria casei, stâlpii de susținere ai cerdacului, cerdacul, toate aveau importante valențe estetice realizate de ei, unde ieșea în evidență fibra lemnoasă transformată artistic și dispunerea echilibrată a creștăturilor, adevărate bijuterii populare.

De altfel, majoritatea caselor erau construite în acest mod tradițional, popular, fiecare gospodar se mândrea cu casa lui, fiecare casă era unică în sat, având elemente ce se deosebeau între ele, nici o casă nu era la fel, iar în lemn se evidenția personalitatea fiecărui meșter. În discuțiile avute în anii din urmă cu unul dintre dulgherii renumiți ai satului Tupilați, Costică Ciacîru, acesta spunea că, oricât ar fi încercat să cioplească lemnul la fel ca cel dinainte nu reușea niciodată, deoarece bucățile de lemn nu erau uniforme și uneori îi venea în minte să mai adauge ceva la el.

Atelier de dulgherie, Giurcani – Crăciun Alecu - 1972

Dulgherii, de asemenea, au construit și decorat case, garduri, poduri și alte construcții. Păcat că și această îndeletnicire a cam dispărut în sate azi, interesul pentru case tradiționale a fost treptat, treptat, înlocuit cu case mai moderne, construite din materiale pe bază de termopan și alte materiale sintetice din lumea de azi. Tâmplari și dulgheri, au fost în toate satele, în general aceste meserii s-au moștenit din tată-n fiu, chiar mulți în toate satele, îi putem enumera pe Roșu Toader, Andrieș Vasile, tâmplari din Peicani, pe Mihail Vasile (Godică), Mihail Gheorghe (Zdrăngă), Ciacăru Gheorghe, Ciacăru Costică, Manole Pancu, Nedelcu Costache din Tupilați, pe Anghel Onea, Dumitru Anghel, Ivan Traian, din Găgești, pe Crăciun Alecu din Giurcani.

Au existat în anii din urmă și rotari specializați în confecționarea roților pentru carele și căruțele de transport, putând enumera aici pe, Mihail Vasile din Tupilați și pe Andrieș Vasile din Peicani. Secții de tâmplărie, rotărie, fierărie, au fost înființate în fiecare gospodărie colectivă, chiar de la început, iar o secție importantă de tâmplărie a fost înființată pe lângă C.A.P. Găgești încă din anul 1965, care se ocupa de construcțiile zootehnice și de diferite piese de mobilier casnic.

Dogăria

O altă ramură a prelucrării lemnului, mult căutată în satele comunei, specializată în confecționarea butoaielor de vin și rachiu, o adevărată artă, plecând de la alegerea lemnului, uscarea acestuia și până la tragerea cercurilor din șină de tablă pentru susținerea doagelor. În satul Tupilați, îi amintim pe meșterii: Nedelcu Costache, Manole Pancu, Dumitru Manole, Nedelcu Tuță, Nedelcu Marin, toți fiind căutați și de cetățeni din alte sate.

Fierăria

O altă îndeletnicire a unor meșteșugari iscusiți din satele comunei, este cea de prelucrare a fierului, chiar din epoca bronzului, din perioada prelucrării metalelor, aceștia confecționând unelte de tăiat (cuțite, topoare, securi, vătraie) diferite piese pentru construcții (balamale, chei, belciuge, scoabe), pirostriei, cruci, grătare, clești de foc, unelte pentru agricultură (hârlețe, brăzdare pentru plug, sape de prăsit, coase, cosoare, seceri, etc.), diverse alte unelte folosite pentru crescătorii de animale (clopote, bâte, lanțuri pentru câini) etc. Mărturie stau și astăzi diferite obiecte trebuincioase din fiecare gospodărie și crucile de la bisericile vechi din sate, ale meșterilor care au deprins această meserie din moși strămoși.

Fierarii se ocupau și cu potcovitul cailor, al boilor de jug, legatul căruțelor și carelor, confecționarea scărilor de urcat în șa și chiar toate materialele și ustensilele folosite la dulgherie, cum ar fi: coarde, sfredele, țapinele, clești, etc.

Din păcate și acest meșteșug a cam dispărut din sate, iar activitatea de potcovărie, care încă mai este practică, se rezumă numai la aplicarea la rece sau la cald a unor potcoave cumpărate, la puținii cai care au mai rămas prin sate.

Dintre fierari îi menționăm pe: Purdilă Ion din Giurcani, Grigoraș Ion din Peicani, Ghiță Diaconu și fiul său Vasile Diaconu din Tupilați, toți au scos din mâinile lor, adevărate obiecte de artă din metal. Cred că nu a existat gospodărie în anii din urmă, în satele comunei, care să nu aibă o unealtă ori o lucrare din fier, confecționate de fierarii satului.

k) Meșteșuguri de casă

Multe lucruri pentru nevoile casnice și personale erau confecționate în gospodăriile proprii. Așa au apărut meșteșugurile de casă cum ar fi: țesutul manual, cojocăria, confecțiile manuale, împletitul coșurilor, etc.

Țesutul manual

O activitate ce era dedicată exclusiv femeilor, s-a dezvoltat ca urmare a necesității de a împodobi casa și de a confecționa îmbrăcămintea necesară membrilor familiei în activitatea zilnică și de sărbători. La început a fost favorizată de cultivarea cânepii, a inului iar, ceva mai târziu, a părului de

animale, în special a lânii provenită de la oi în urma tunderii acestora. În afară de îmbrăcăminte, țesutul manual era folosit din plin și pentru confecționarea leghicercelor (covoare de perete), a cuverturilor și a țolicelor necesare pentru decorarea pereților, acoperirea paturilor, a prispelor, a pardoselilor, etc. De asemenea, erau confecționate ștergarele, pânzeturile (cearșafuri) pentru așternut paturile de dormit, fețe de perne și alte produse.

Țesutul manual era practicat îndeosebi pe perioada de iarnă, fiind uneori folosit de gospodine tot timpul anului, în special în anii premergători căsătoriei fiicelor pentru zestrea acestora. Această activitate fiind legată la început de cultivarea cânepii, necesita o pregătire și operațiuni sociale. După recoltare trecând prin diferite faze, de la dughit (murat), uscat și tras fuiorul, acesta era adăugat unei furci de tors, se torcea, se răsucea și pus în două fire, după grosime, făcute sculuri, după care se vopseau și depăneau pentru a fi țesute. Cam în același mod și ordine erau făcute și cele din in, iar lâna, după tunsul oilor avea nevoie de spălare, scărmanare, dărăcit, tors, tras în suluri și vopsit, apoi depănate ghem și suluri pentru țesut.

Pentru vopsit se foloseau diferite vopseluri, la început se foloseau cele naturale, cum ar fi cojile de ceapă, șofran, frunze de nuc și altele, iar mai târziu, cele chimice. Culoarea era fixată în funcție de natura țesăturii ori a materialelor care se foloseau. De exemplu, pentru covoare se foloseau culori aprinse, roșu, verde, ocru, galben, pentru cuverturi, maro, verde, roșu închis, iar pentru sumane se foloseau în special culorile, gri, negru și maron, pentru pânzeturi se foloseau firele albe, practicându-se spălările repetate și anumiți decoloranți pentru ca să iasă cât mai albe.

Firele astfel colorate se foloseau la țesut care presupunea urzeala lor, adică pregătirea firelor ce susțineau țesăturile și care de obicei erau fire mai rezistente, ițele și ele aveau o anumită culoare. Se trecea apoi la țesutul propriu-zis care presupunea: război de țesut, suveică, spata, stative, vârtelniță, țevi, călcător și alte ansambluri ale războiului.

Covoarele erau adevărate bijuterii textile, însă erau și cele mai greu de țesut, cu multe ițe și vătale, un adevărat chin pentru femei. Ceva asemănător și la cuverturi care erau în 16-18 ițe cu canaf bătuți, etc.

Celelalte țesături erau mai simple, în două sau patru ițe cum ar fi: țolincele, sumanele pânzeturile de toate felurile, ștergarele. Cânepa și inul s-au folosit intens și pentru confecționarea sacilor, pentru păstrarea și transportul boabelor de cereale, a făinii, mălaiului, orezului, etc., folosindu-se intens în perioada colectivizării agriculturii.

A fost o perioadă când s-au crescut și viermii de mătase pentru obținerea firelor de borangic, în special pentru fetele care se căsătoreau. La măritiș, în lada de zestre, erau nelipsite bluzele, eșarfele, ștergarele de la icoane și alte țesături din borangic pentru decorarea pereților. Se țeseau la fel ca celelalte țesături.

Războiul era amenajat în general în odaia mai mare a locuinței, era nevoie de mai mult spațiu pentru manipularea ustensilelor necesare la țesutul leghicelor și a cuverturilor la care lucrau în general câte două persoane. Indiferent de utilitatea lor, țesăturile erau foarte apreciate de către cetățeni, era chiar o întrecere între femei în cadrul comunității, cele mai importante piese, desigur, erau cele care făceau parte din foaia de zestre a viitoarei mirese, țesături întâlnite la toate fetele din sate în preajma căsătoriei. Modul de ornamentare a țesăturilor, în special a celor care împodobeau casa și lada de zestre erau foarte atent selectate, cu motive florale care se distingueau prin cromatica lor, cu chenar sau fără chenar în funcție de amplasarea lor. De exemplu, la leghicere folosite ca și covoare de pereți, se folosea ca motiv floral, floarea de trandafir sau alte flori care ieșeau în evidență, cum ar fi floarea de margarete.

Război de țesut, Peicani - 1960

Nelipsită în interiorul unei case era *lada de zestre* (care era din lemn și îmbrăcată frumos cu o cuvertură. După ce tinerii se așezau la casa lor, în ea se păstrau și veșmintele de nuntă, păstrate până în trecerea la cele veșnice și tot aici diferite podoabe și articole de îmbrăcăminte cu înscrisuri pentru fiecare membru al familiei, în general pentru cei doi părinți (tata și mama).

Expunerea covoarelor pe pereți, practică ce este și astăzi folosită în sat, completată cu diferite alte carpete și alte cusături cum ar fi: milieuri, macaturi, etc., o tradiție a casei țărănești din satele comunei, iar fiecare gospodar își amenaja și o *cameră de curat* pentru diferite evenimente: botez, nuntă, înmormântare, împodobită frumos.

Din păcate, meșteșugul țesutului nu se mai practica în sate, noile produse industriale luând locul acestor valoroase obiecte tradiționale din patrimoniul cultural al satului. Îmi este foarte greu acum să nominalizez pe cineva anume dintre femeile gospodine ale satelor care-l practicau, pentru că toate femeile, chiar fetele adolescente, de la 14-15 ani, erau obișnuite cu acest meșteșug tradițional. În fiecare an, după căsătorie, până pe la vârsta de 65 de ani, chiar până în anii '70, ai secolului trecut, toate gospodinele țesau, toți gospodarii aveau războaie de țesut, cei care nu aveau se împrumutau la vecini sau rude.

Aș aminti aici totuși, câteva nume care mi-au rămas în minte din anii tinereții și care ar putea figura într-o carte a meșterilor satelor: Vida Ioana, Andrieș Margareta, Goanță Valeria, Mihai Didina din Peicani, Creangă Elena, Romașcu Cornelia, Necula Constanța, Pavel Anița, Manolache Valerica din Găgești, Buiuc Lucica, Berghiu Floarea, Nedelcu Tinca, Mihal Iordana, Ciobotaru Anica din Tupilați.

Împletitul, croșetatul și cusutul, sunt îndeletniciri manuale pline de creativitate și încântare, tehnici vechi de lucru manual, bazate pe utilizarea unor instrumente simple, precum andrele, croșete și ace. Cu ajutorul acestora, firele fine, colorate diferit, din lână, bumbac, mătase, în, sunt împletite sau croșetate, realizându-se piese unice și distincte. Se împleteau bluze, flanele, vestele, se croșetau fețele de masă, de perne, milieuri și alte accesorii folosite ca ornamente și vestimentație. Acestea nu erau doar niște activități mecanice, ci și forme de exprimare artistică cu motive florale complexe, unde se combinau culorile între ele. La început erau modele clasice, tradiționale, apoi au apărut modele inovatoare, cum sunt acele milieuri sau carpete și alte obiecte decorative. Într-un mod artistic, fiecare ochi de croșetat sau de împletitură, erau încărcate de atenția celor care le lucrau. Casele erau împodobite cu aceste obiecte croșetate sau împletite. Se împleteau chiar și cuverturi, împletitul, croșetatul și cusutul au fost și au rămas activități exclusiv feminine, care solicită multă dexteritate și minuțiozitate. Nu exista femeie în satele comunei Găgești, în anii '50 ai secolului trecut să nu practice aceste tehnici manuale.

1) Confecțiile și cojocăria

Întreaga vestimentație până prin anii '70 ai secolului trecut, era confecționată în casă. De la haine de stradă, la haine de lucru și lenjerie intimă, toate erau croite și țesute manual de gospodine. Mai târziu, s-a apelat și la atelierele de croitorie, de la Murgeni, Vutcani, Băsești și chiar la nivelul comunei au existat meșteri croitori, unde erau confecționate hainele de sărbători și pentru biserică. Dintre croitorese, am reținut din sate câteva nume, Iovu Olga și Crăciun Anica la Giurcani, Ceacîru Vasilica la Tupilați, iar dintre bărbați, familia Pavel din Găgești, li se mai spunea și Fedescu și Ciobotaru Toader la Tupilați. Croitoria în general era ocupația femeilor care desfășurau aceste activități în special în perioada rece a anului, iar cojocăria era mai mult apanajul bărbaților.

Bundițele (boanda) sau bundele din piele de oaie se confecționau de cojocari în sate, dar se apela și la meșteri cojocari de la Murgeni, Vutcani, Fălciu, etc., acestea în special pentru bunde cu motive populare mai deosebite. La Peicani erau recunoscuți cojocarii Ion Goraș și Vasile Goraș, la Tupilați Ciacăru Toader.

În toate satele au existat meșteri croitori și cojocari.

În anul 1950 s-a făcut chiar și un inventar al meseriașilor pe sate, solicitat de primărie și raion. La Tupilați, într-un tabel figurau următorii: Gheorghe Diaconu fierar, Elena Nedelcu croitoreasă, Vasîlca Marin croitoreasă, Dumitru Onu croitor, Dumitru Popa cizmar. Fără îndoială, nu au fost trecut toți meșteșugarii satelor, întrucât să nu plătească impozit, nu se declarau.

m) Fabricarea cărămizilor

În depozitele cumulative ale teraselor („dealul cărămidăriei”) din vatra satelor, Peicani, Giurcani, Tupilați și Găgești, se află grosimi de 0-7 m, cu suprafețe apreciabile de luturi loesside (cuaternare), foarte bune pentru fabricatul cărămizii. În acest sens s-a creat o tradiție pentru fabricatul manual și mecanic al cărămizilor arse în statele Găgești și Peicani, menționate în documentele vremii. Au fost construite în perioada colectivizării toate grajdurile de animale, chiar casele sătenilor și alte construcții edilitar gospodărești, cum a fost și sediul fostului C.A.P. Găgești, astăzi sediul Primăriei Găgești, construite cu cărămidă produsă de meșteri iscusiți. La Găgești, familia Berghiu Ion și Marghioala a fost cunoscută pentru confecționarea cărămizilor.

10.4. Fapte de arme și participări la război

Și comuna Găgești este încărcată de istorie, iar oamenii săi, iubitori de țară, care, în vremuri de restriște s-au înrolat sub Drapel, apărându-și țara până la sacrificiul suprem. O dovadă în acest sens îl constituie numărul mare de eroi înscriși pe crucile din cimitirele eroilor satelor și pe monumentul din fața primăriei Găgești, în urma războaielor purtate de România, care au marcat momente cu adevărat istorice în viața poporului român pentru obținerea independenței de vasalitate de până atunci față de Înalta Poartă Otomană (1877-1878), realizarea României Mari (1916-1918) și reîntregirea granițelor României care fuseseră mutilate de către Uniunea Sovietică și prin Dictatul de la Viena (1940-1945). La aceste războaie, găgeștenii au contribuit cu un semnificativ tribut de eroi.

a) Războiul de Independență (1877-1878)

Războiul de Independență din 1877-1878, purtat împotriva Imperiului Otoman, a dus la recunoașterea internațională a independenței României, după peste 400 de ani de suzeranitate turcească. Conflictul a izbucnit din nevoia Principatelor Române de a scăpa de dominația otomană, într-un context internațional favorabil. În contextul izbucnirii războiului ruso-turc din 1877-1878, s-a creat regimentul 12 Dorobanți, cu două batalioane, unul la Bârlad și celălalt la Huși. Cel de la Huși cuprindea 4 companii, printre care și compania a IV-a cu reședința la Fălciu din care făcea parte și comuna Găgești.

Ca urmare a acordului semnat cu Rusia, la 6 aprilie 1877, prin care a permis trecerea armatei ruse pe teritoriul românesc și ocuparea liniei Dunării până la gura Oltului, armata română s-a concentrat în sudul Olteniei. În iunie, trupele ruse au trecut Dunărea și au început luptele pe teritoriul bulgar, dar au întâmpinat o rezistență puternică la Plevna, condusă de Osman Pașa.

După Proclamarea independenței de stat a României, la 9 mai 1877, care consacra neatârnamarea țării față de Imperiul Otoman, s-a decretat mobilizarea la 6 iulie, iar bărbații apti ai satelor din comuna Găgești, au fost alocați companiei a VII-a, Fălciu, Batalionul II Huși, Regimentului 12 Dorobanți, Iași, plecând pe front sub comanda locotenent colonelului Racoviță.⁶⁴³

În aceeași lună, armata română a intrat în luptă cu diviziile 2 și 4 de infanterie și o divizie de rezervă. După încheierea războiului, prim-ministrul I.C. Brătianu, a anunțat prefectura Fălciu, din care făcea parte și comuna Găgești, că sunt obligați să asiste la întoarcerea trupelor rusești, cu efecte negative asupra comunei Găgești, având în vedere că unul dintre traseele principale al trupelor a fost pe traseul, Murgeni, Huși, Albița, locuitorii fiind nevoiți să suporte costurile de transport, hrană și alte distrugerii.

Din anul 1888, la Huși a început să funcționeze un batalion de dorobanți, iar regimentul 25 Dorobanți din Vaslui cuprindea și batalionul 2 Huși, care făcea parte la rândul său din Corpul IV Armată, cu reședința la Iași. Comuna *Găgești* făcea parte din Compania VII, cu reședința la Fălciu și cuprindea comunele: Fălciu, Vetrișoiaia, Bărboși, Băsești, Idrici, Mălăiești, Roșiești, Stoeșești, Viltotești, Vutcani, Bozia, Dudești, *Găgești*, Jigălia, Rânceni, Tămășeni, Țifu, Berezeni, Urdești.⁶⁴⁴

România a suferit aproximativ 10.000 de pierderi în acest război. Din satele comunei Găgești, conform rapoartelor preoților din parohiile Tupilați și Găgești din anul 1898, se arată faptul că niciun localnic din aceste parohii nu a căzut în luptă.⁶⁴⁵ Iar dintre combatanții care s-au întors în sate, am reținut doar două nume, Frumuzache Ciobotaru și Nedelcu Gheorghe.

Memoria colectivă din timpul războiului pentru Independența României, a reținut faptul că în acea perioadă, mulți tineri care au participat la război, au venit victorioși în sat, cântând de bucurie pe ulițele satelor. Intrarea în război, a fost făcută la sate, prin tragerea clopotului la fiecare biserică. Am mai reținut că cetățeni din sat, care nu au participat efectiv la lupte, au fost mobilizați cu carele cu boi, pentru transportul materialelor de război, situație impusă de armatele imperiale ruse după intrarea lor în țară, obligație care s-a menținut în tot anul 1877 și 1878.

⁶⁴³ Constantin Partenie, *Istoria târgului Drânceni*, Piatra Neamț, 2002, p. 111.

⁶⁴⁴ Costin Clit, *Viața militară în orașul Huși* în „Istoria Batalionului 202”, Iași, 2015, p. 39-40.

⁶⁴⁵ Costin Clit, *Eroi din fostul județ Fălciu căzuți la datorie în Războiul de Independență (1877-1878)* în „Cadențe peste timp”, nr. 2 (8)/2016, p. 111-114.

b) Primul Război Mondial sau Marele Război (1916-1919)

Nu dispunem de prea multe informații detaliate, însă, conform mărturiilor bătrânilor satelor, mulți săteni au participat la primul Război Mondial, în frunte cu învățătorul Constantin Mircea de la Giurcani, cu învățătorul Cosma Mihai de la Tupilați și mulți alții, care au luptat cu vitejie, iar cei care au avut noroc, la întoarcere acasă, cu pieptul plin de decorații au primit pământ, așa cum le promisese regele Ferdinand. Mărturie în acest sens fiind tabelele cu cei împrăștiți în anul 1921, putând astfel să stabilim, de fapt, lista completă a veteranilor de război. În primăvara anului 1917, au staționat în satul Tupilați, la fam. Neculai V. Nedelcu, pentru câteva zile, trupe din Regimentul 7 Călărași, în drumul lor spre linia frontului.

Dintre cei plecați pe front, mulți nu s-au mai întors la casele lor, rămânându-le trupurile pe câmpul de luptă, numele lor fiind încrustat pe monumentul eroilor din fața primăriei Găgești, precum și pe crucile și monumentul amplasat în cimitirul eroilor din satul Tupilați, de altfel singurul cimitir al eroilor din comună, fiind pomeniți în fiecare an de ziua eroilor și de sărbătoarea hramului satului. În cimitirul eroilor din Tupilați, sunt înscrise 16 nume ale celor căzuți la datorie în războiul pentru Întregirea Neamului, astfel:

1. plt. Petcu A. Costache;	9. cap. Ciobotaru F. Vasile;
2. serg. Andronache Vasile;	10. elevii: Ciobotaru Gh. Ștefan
3. cap. Mihal I. Grigore;	Ciobotaru Gh. Vasile;
4. cap. Anton V. Ion;	11. Sold. Nedelcu D. Ioan;
5. cap. Ciobanu I. Gheorghe;	12. Sold. Berghiu Panaite;
6. cap. Stan Vasile;	13. Sold. Nedelcu I. Mihai;
7. cap. Ciacîru D. Panaite;	14. Sold. Tanu D. Sandu și
8. cap. Marin F. Ion;	15. cap. Ciobotaru D. Vasile

Pe monumentul din fața primăriei Găgești sunt înscrise eroii căzuți pe câmpul de luptă din toate satele comunei Găgești, astfel:

Sat Găgești

1. Berghiu Costache;	4. Zală Gheorghe;
2. Hașcana Neculai;	5. Moisa Gheorghe;
3. Profîr Ion;	6. Guțu Sterian.

Sat Giurcani

1. Andrei Vasile;	7. Iancu Grigore;
2. Mășlea Dumitrache;	8. Stafie Vasile;
3. Mășlea Neculai;	9. Ungureanu Dumitru;
4. Begiu Maxi;	10. Butcaru Mihai;
5. Coman Toader;	11. Manea Hristache;
6. Sîrbu Frumuzache;	12. Mircea Costică;

Sat Tupilați

1. Ciobotaru Dumitru;	6. Mihal Dumitru;
2. Marin Frumuzache;	7. Mihal Ion;
3. Ciorbagiu Neculai;	8. Cimpoeșu Frumuzache;
4. Ciobotaru Frumuzache;	9. Nedelcu Gheorghe;
5. Maxim Chicu;	10. Chicu Gheorghe;

Sat Peicani

1. Andrieș Gheorghe;	6. Uja Mache;
2. Plăcintă Ion;	7. Moldoveanu Manole;
3. Buta Vasile;	8. Scarlatache Mihai;
4. Popa T Constantin;	9. Uja Grigore.
5. Uja Toader;	

De precizat faptul că în cimitirul eroilor din satul Tupilați, figurează 16 ostași căzuți, iar pe monumentul din fața primăriei Găgești numai 10 eroi căzuți la datorie din satul Tupilați, existând și unele neconcordanțe de nume.

Memoria colectivă a păstrat vie până astăzi amintirea unor bravi ostași întorși în sate de la sângeroasele lupte de la Mărăști, Mărășești-Oituz, acolo unde și-au dat viața mai mulți tineri din satele comunei Găgești, prezentați mai sus. Mulți s-au întors mutilați, alții cu traume psihice, însă toți la venirea în sate au povestit ororile războiului. Acea situație memorabilă a soldaților români, din vara anului 1917, cunoscută de mulți, povestită ani la rând, am auzit-o și eu, copil fiind, de la moș Vasile Done.

Aflându-se cu o parte a regimentului 3 Vânători la scădat, pe malul Siretului, în zona Cosmești-Mărășești, s-au trezit în spate cu soldați ai inamicului german, iar dinspre Cosmești, generalul-comandant Grigoriu, le striga cât putea: *băieți, ieșiți repede și luptați până ați muri cu toții, altfel va fi rău de noi dacă-i scăpăm pe pod,....am fost așa de iuți că nici nu știu cum am ieșit din apă așa repede, cu pieile goale și am luat pușca, baioneta și sacul cu cartușe, unii am mai apucat să tragem cu arma, alții am trecut direct la baionetă, chiar luptă corp la corp, oprind înaintarea nemților pe podul de la Mărășești. Se strânsese ditamai purcoiul de nemți, unii morți alți dacă mai mișcau, până la urmă i-am dovedit pe toți, nu știu să fi scăpat cineva de acolo, eu am avut zile, am scăpat, a curs mult sânge, moarte multă moșul tatii, nu șagă... ”.* Unul dintre bravii soldați căzuți la datorie în acea zi memorabilă din vara anului 1917, chiar pe podul de la Mărășești, a fost și bravul soldat din Tupilați, Frumuzache Ciobotaru, care și-a dat viața, apărând cu pieptul său gloanțele ucigașe ce se îndreptau spre comandantul său. Tatăl lui, Ioniță Ciobotaru, bun gospodar, cu moară de vânt la Tupilați și crâșmă în fostul sat Hulubăț, l-a așteptat să vină acasă până și-a dat obștescul sfârșit. Multe alte episoade au fost povestite mai mulți ani la rând, de urmașii celor care s-au întors victorioși în sat, multe cântece evocând vitejia acestora, chiar în unele dintre

urăturile de Anul Nou, sau în cântecul vânătorului din faimoasa Trupă de Anul Nou (Jienii) cântată în satul Tupilați; scot în evidență faptele lor de arme și tot atâtea motive de a ne reaminti mereu de cei care au luptat și căzut la datorie în Marele Război (1916-1919), datorită cărora România este astăzi în hotarele ei, o națiune puternică și consolidată.

c) Al Doilea Război Mondial (1941-1945)

În anii premergători celui de al Doilea Război Mondial, relațiile internaționale s-au încordat din ce în mai mult, România, nu a putut evita intrarea în război, situația deteriorându-se grav, în special granițele Marii Britanii și Franței, care au intrat în sfera de influență a Germaniei, cea cu care se încheiase un controversat tratat economic. Guvernul german, conform aceluși tratat economic încheiat cu România, oferea românilor credite cu 5 % dobândă în vederea procurării de mașini agricole și instalații pentru agricultură. În acea perioadă și din comuna Găgești, proprietarul Dr. Cerchez a cumpărat în aceste condiții mai multe utilaje agricole printre care un tractor cu plug, marca Lantz și o semănătoare.

Anul 1940 a fost un an dezastruos pentru România, deoarece a suferit mari pierderi teritoriale, Basarabia, Bucovina de Nord și Ținutul Herța, în favoarea U.R.S.S., astăzi Ucraina în mare parte, și nord-vestul Transilvaniei în favoarea Ungariei, iar Cadrilaterul și sudul Dobrogei în favoarea Bulgariei. Aceste pierderi din teritoriu, precum și războiul care a urmat au provocat marea dramă a refugiaților din zonele afectate. Fuga spre zonele mai sigure din țară unde oamenii s-au dovedit a fi solidari cu conaționalii lor de peste Prut, oferindu-le ospitalitatea creștinească și ajutând după posibilități pentru a atenua drama prin care treceau, solidari fiind și cetățeni ai comunei Găgești (având în vedere poziția geografică).

În acea perioadă, autoritățile române au dispus confiscarea proprietăților mobiliare sau imobiliare evreiești, știut fiind faptul că începuse teroarea holocaustului, iar proprietățile evreiești au fost trecute în proprietatea Centrului național de românizare, prin care bunurile acestora erau scoase la licitație. Astfel, în ziua de 1 aprilie 1942, ora 10:00, a avut loc *la sediul comisiei județene pentru administrarea patrimoniului, C.N.R. din Huși, prefectura județului Fălciu, licitație publică cu oferte închise pentru vânzare a circa 50.000 kg mazăre verde recolta 1941 din produsele moșiei Popeni, comuna Găgești, Județul Fălciu, fost proprietate a familiei Melicsohn.*⁶⁴⁶

Și tot atunci, prin același Centru Național de Românizare, la data de 27 martie 1942, ora 10:00, a avut loc licitația publică ținută de către comisiunea județeană pentru administrarea bunurilor evreiești din județul Fălciu, camera agricolă Fălciu, pentru vânzarea mai multor bunuri, fostă proprietate a

⁶⁴⁶ „Monitorul oficial”, nr. 69, partea a II, din 21 martie 1940, p. 1922.

moștenitoarei Melicsohn din comuna Găgești, sat Popeni, județul Fălciu, *licitație începând de la sumele prevăzute în dreptul fiecărui bun*. Printre bunuri, tractor marca Deering, plug pentru tractor cu 3 brazde, batoză treier marca Linkon, 12 pluguri cu brazdă marca porc mistreț în stare bună și multe altele. Licităția s-a ținut la moșia Găgești, Popeni, Județul Fălciu⁶⁴⁷.

*Soldat Ene Neculai
căzut la datorie 1943 - Odesa*

Autoritățile locale, conform unei circulare a guvernului, au prevăzut în bugetul său, cheltuieli cu întreținerea copiilor evacuați din Basarabia în perioada 19 iunie-3 iulie 1941, un val de refugiați din Basarabia apăruseră încă din primăvara anului 1941. În 1944 armata sovietică, în acțiunile sale, au căutat refugiați basarabeni în comuna Găgești, având în vedere că la Popeni, pe moșia Dr. Cerchez, veniseră cu mult timp în urmă mai mulți refugiați, aceștia, în schimb, plecaseră cu câteva zile în urmă.

Prin cedarea Basarabiei, Bucovinei de Nord și a Ținutului Herței, în urma tratatului. Ribbentrop-Molotov, clasa politică românească nu a putut evita implicarea în războiul început în anul anterior, de aceea a început pregătirile de război dând atenție campaniilor agricole de însămânțare și recoltare. Astfel, comuna informa că treieratul grâului, secarei și orzului, s-a terminat la 29 august 1941, mult prea târziu. Pentru că România deja participa la război, periodic se inventariau resursele materiale ale comunii, cereale, furaje, plante industriale, animale pentru tăiere, legume, băuturi, harnașamente, mașinile de treierat.

O acțiune impusă era cea a plantațiilor de interes militar general, urgent, luându-se măsura ca pe drumul județean de astăzi, 244 B, să se planteze de-a lungul drumului copaci, totodată, fiind reabilitat și drumul. Morarii erau obligați să raporteze lunar cantitățile de cereale măcinate pe fiecare fel de cereale. La 22 iunie 1941, majoritatea bărbaților valizi au fost mobilizați, concentrați sau rechiziționați. În satele comunei au rămas scutiți de concentrare doar bărbații aflați în funcții strategice cum ar fi: administratori de moșii, tractoriști, grădinari, viticultori, meșteșugari, fierari, tâmplari, dar numai la moșiile de peste 400 de hectare. Cei concentrați, majoritatea aveau gradul de soldat. Existau foarte puțini gradați, fiind concentrați chiar și preoții și învățătorii, așa cum au fost, învățătorii, Ion Arteni de la Găgești și Popa Marin de la Tupilați. De la izbucnirea războiului și până la 23 august 1944 au fost pe front, 345 de bărbați din satele comunei, conform unei situații de la nivelul comunei.⁶⁴⁸

⁶⁴⁷ „Monitorul oficial”, nr. 61, partea a II, din 12 martie 1942, p. 1654.

⁶⁴⁸ Arhiva comunei Găgești, dosar 25/1944, f. 7.

Deci, România nu a putut evita implicarea în război, fiind nevoită să însoțească Germania și aliații ei, Axa, în războiul contra Uniunii Sovietice. Începând cu 22 iunie 1941, când generalul Ion Antonescu a ordonat armatei trecerea Prutului, corpul de armată 4, trecând prin comuna Găgești, îndreptându-se spre Prut pentru a trece în Basarabia, la trecerea prin satul Copăceana, avioane militare sovietice au bombardat coloana de militari români care se deplasa pe jos în marș forțat, producându-se o mare tragedie, murind pe dealul Copăceana, peste o sută de soldați. Pe acel loc a fost amplasat, în anii din urmă, o troiță de către Marghiolita Huzum din satul Copăceana, martoră a evenimentului tragic.

În satul Popeni, a funcționat în anul 1941 un spital de campanie. Aflăm acest lucru dintr-un monitor oficial care menționează decorarea prin Decret al regelui Mihai I și Ministrul Apărării Naționale, conferindu-i medalia, Crucea „Meritul Sanitar” clasa I, medicului locotenent-colonel Nicolaide Nicolae, pentru: *Devotamentul și priceperea de care a dat dovadă în completarea lipsurilor multiple ale spitalului și stimularea medicilor și personalului ajutător, făcând astfel ca spitalul să funcționeze ireproșabil la Popeni-Fălciu.*⁶⁴⁹

Din informațiile primite de la mai mulți cetățeni, spitalul a funcționat la conacul Dr. Cerchez de la Popeni, chiar din primele zile ale confruntării dintre trupele române și cele sovietice din vara anului 1941. Iar în anul 1944, a fost amenajat un spital de campanie în casa lui Gheorghe Cazacu din Popeni, mutat apoi la Găgești, la Ivan Romașcu, menținut câteva luni.⁶⁵⁰

La 22 iunie 1941, șeful statului, generalul Ion Antonescu, intră în cartea neamului prin celebrul său ordin: *Ostași, vă ordon, treceți Prutul!* Armata română se angaja în luptă, alături de cea germană, împotriva celor sovietice pentru eliberarea Basarabiei și Bucovinei, „părțile dezlipite ale Moldovei”, cum le numea Mihail Kogălniceanu, prin voința arbitrară a URSS. În zona localității Copăceana au acționat forțe ale Grupului de armate „General Antonescu”, înființat la 21 iunie 1941, constituit din armatele 3 și 4 română, plus armata 11 germană. În luptele de la Cioara, Țiganca, declanșate în zorii zilei de 22 iunie 1941, au participat și soldați originari din Găgești- România, identificându-l pe Neculai Necula.

Ajungând la Nistru armata română în 7 săptămâni și-a îndeplinit obiectivul de a elibera Basarabia, însă din acel moment clasa politică românească s-a aflat la o răscruce de a se opri la Nistru sau de a continua războiul alături de aliatul său care a ajutat-o. De atunci și până astăzi, problema continuării războiului a provocat dispute între pro și contra. Din prima zi a războiului au apărut și primele victime. În bisericile din sate, erau slujbe de pomenire slujbe pentru eroii căzuți în războiul sfânt împotriva Dușmanului

⁶⁴⁹ „Monitorul oficial”, nr. 294, partea I, 11 decembrie 1941, p. 224.

⁶⁵⁰ Informație culeasă Ene George, 90 de ani.

crucii și legii creștine. Credincioșii, rugându-se alături de preoți pentru izbândă, trăgând clopotele zilnic la toate bisericile din satele comunei.

S-a hotărât totuși, continuarea războiului până la zdrobirea definitivă a inamicului, pentru că numai așa România își putea păstra provinciile dobândite și împreună cu Germania și ceilalți aliați, și așa s-a apropiat de marile orașe din Rusia: Moscova, Stalingrad, Leningrad, însă, fiind epuizați economic și fizic, adversarii lor au devenit mai mulți și mai puternici. Marea Britanie, SUA împreună cu URSS, alianța numită Națiunile Unite, cu o puternică mișcare de rezistență de partizani ai popoarelor cătropite, a devenit clar că Axa va pierde războiul. Emisarii partidelor politice, PNT, PNL, PSD, cu complicitatea discretă a lui Ion Antonescu, au contactat marile puteri occidentale dar au fost îndrumați să trateze cu URSS, neștiind că cele trei mari puteri au negociat în secret, iar România a fost oferită sovieticilor.

Deși pe teritoriul comunei Găgești nu au fost confruntări militare decât în retragerea armatei germane, în anul 1941, primăria a raportat că pe teritoriul său se află trupe germane cazate la Tupilați, Găgești și Giurcani. La Tupilați au fost cazați la familia Milea Costache⁶⁵¹. Pe 19 iunie 1941, un avion german și unul rusesc s-au confruntat deasupra satului Tupilați, nu au fost victime. Începând cu anul 1943, populația comunei a fost instruită să se adăpostească în caz de alarmă în șanțuri construite special.⁶⁵²

În vara anului 1944, trupele sovietice au pătruns în Moldova, iar pentru evitarea dezastrului României, partidele istorice românești au fost nevoite să accepte colaborarea cu Partidul Comunist Român, aflat de 20 de ani în ilegalitate și împreună au constituit blocul național democrat, care a colaborat cu Regele Mihai I și la 23 august, în colaborare cu armata, l-au arestat pe Ion Antonescu și tot guvernul său și au constituit un nou guvern de largă concentrare democratică. La 23 august 1944, România practic a ieșit din războiul antisovietic și a început războiul antihitlerist. Delegația Guvernului român s-a deplasat la Moscova pentru tratative în vederea încheierii unei convenții cu Națiunile Unite, însă abia la 12 septembrie a putut discuta. Semnarea unui document nenegociat, document ce consemna pierderea de către România a Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Herța și plata unei uriașe despăgubiri de război către URSS în valoare de 300 milioane dolari americani în produse alimentare și lemn. Singura prevedere favorabilă României, redobândirea nord-estului Transilvaniei.

La Găgești s-a înființat comitetul local pentru executarea convenției de armistițiu, la data de 15 martie, 1945, în frunte cu primarul și șeful postului de jandarmi, precum și alți locuitori: Pomană Constantin, Ion Artene. Comitetul a stabilit prețuri pentru cumpărarea de animale și produse agricole plătite de statul român, prețuri sub cele ale pieței ce urmau a fi livrate în contul despăgubirilor

⁶⁵¹ Informație primită de la Popa Eugen, 75 ani.

⁶⁵² Informație primită de la Ene George.

de război. Românilor li se luau bunurile din gospodărie, în special produsele agricole și animalele. De multe ori nu le rămânea decât strictul necesar și chiar mult mai puțin. Tot în spiritul convenției de armistițiu, la 15 septembrie 1945, primarul comunei Găgești informa Pretura Fălciu că a achiziționat cantitatea de 10.500 kilograme grâu ce vor fi trimise la gara Murgeni unde funcționa un centru de colectare a cerealelor.

Un loc important în aplicarea convenției de armistițiu l-au avut și prestațiile în muncă, motiv pentru care Pretura Fălciu a solicitat primăriei să întocmească un tabel cu toți locuitorii din comună de la etatea de 17 ani până la 60 de ani, care pot fi folosiți la diferite rechiziții din comună, separat cu brațele și separat cu căruțele, întocmindu-se un tabel format din 97 de persoane. În aceea perioadă, școlile din comună au fost închise însă nu au suferit deteriorări, nefiind cazați militari sovietici, însă trupele de ocupație sovietică, în trecere prin satele comunei au săvârșit anumite fapte reprobabile (violuri). Cetățenii satelor Găgești au opus, de multe ori rezistență. Din discuțiile avute cu unii bătrâni ai satului, în luna noiembrie 1945, comuna trebuia să predea mai multe animale, bovine, oi, porci și ouă. Însă nu s-a reușit, pentru că cetățenii le-au ascuns, și a fost o mare răzmeriță la nivelul satelor, Tupilați și Giurcani.

În timpul războiului, 446.553 de ostași români au fost luați prizonieri de către sovietici, dintre care 309.000 între 22 iunie 1941 și 23 august 1944.

Dintre soldații căzuți prizonieri și duși în Siberia, mai mulți tineri din comuna Găgești, am identificat: Nedelcu Done, Ciobotaru Frumuzache, Neculai Popa, Berghiu Petre, Ion Petrea, Guțu Stelică, Guțu Constantin, Guțu Ionel, Guțu Lucreția, Vida Iancu, Manea Sterian, Sandu Sîrbu, Sandu Stafie. Mulți au fost luați prizonieri chiar în ziua de 23 august 1944, atunci când armata română a trecut de partea aliaților. Este și cazul a doi soldați din Giurcani care luptau în Batalionul 3 Instrucție și Reparații auto, Crăciun Alecu și Manole Cezar, care au fost luați prizonieri și au fost duși în lagăr în Siberia, fiind eliberați în aceeași zi, la data de 15.10.1948, conform adeverinței și livretului militar, emise pe numele Crăciun Alecu.⁶⁵³

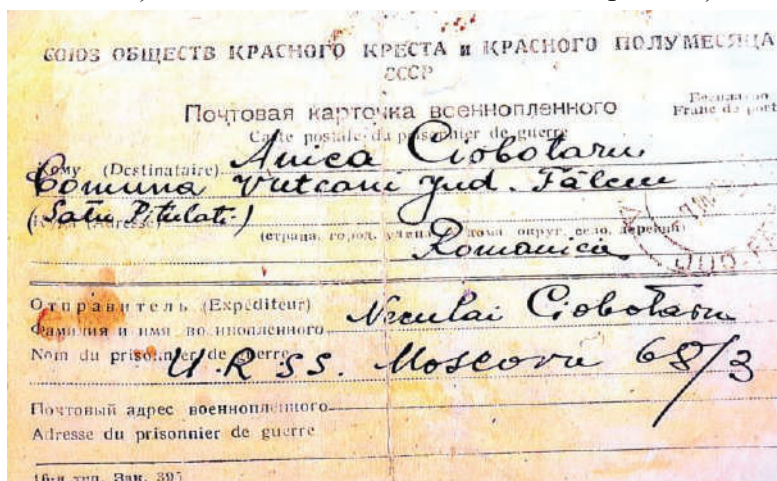
Din rândul prizonierilor români de pe frontul de est, aproximativ 20.000 s-au înscris în Divizia Tudor Vladimirescu și 50.000 în Divizia Horia Cloșca și Crișan, numite și diviziile morții, dintre care doar prima divizie a apucat să lupte pe frontul anti hitlerist. Cei care au luptat în această divizie și s-au întors, au beneficiat de unele privilegii, cum ar fi: prioritate la reforma agrară, încadrarea în structurile armatei, ale securității, ale miliției, chiar și fără studii, având cariere cu ascensiuni rapide, fiind mult timp în slujba partidului. La nivelul comunei Găgești îl putem nominaliza pe Iancu Vida din Peicani. Însă mulți care au luptat pe frontul de vest au căzut la datorie în munții Tatra, așa cum au fost, Mocanu Ionel și Mășlea Hristea din Giurcani.

⁶⁵³ Informații și documente puse la dispoziție de Crăciun Ion, 70 de ani.

Prizonierii au fost internați în lagăre, majoritatea lor în Siberia, unde cel mai faimos a fost cel de la Vorkuța, dincolo de cercul polar, oraș cu mine de cărbuni unde au lucrat majoritatea prizonierilor din comuna Găgești (Ciobotaru Neculai, Berghiu Petre). Cei care au supraviețuit s-au întors din captivitate abia în anii 1947-1952, unii fiind considerați dispăruți, lipsiți de posibilitatea de a comunica, multora, făcându-li-se parastase de pomenire de 7 ani, crezându-se morți, așa cum a fost cazul prizonierului Nedelcu Done din Tupilați, deținut în lagărul de la Tiumeni (Siberia).

Din cauza condițiilor extrem de grele de muncă de la mina de cărbuni, prizonierul Berghiu Petre a fost eliberat în vara anului 1948, însă atunci când a ajuns acasă, în Găgești, după ce și-a îmbrățișat părinții și logodnica, a tușit și a eliminat o jumătate de kg de sânge, murind pe loc.⁶⁵⁴

Prizonierul Ciobotaru Neculai din Tupilați, a fost eliberat în 22 iunie 1948, purtând cu soția sa, rămasă acasă, mai multe corespondențe.⁶⁵⁵

Carte Poștală trimisă din lagăr, Siberia - 1947

Parte dintre cei întorși de pe front, au ajuns acasă grav răniți, mutilați: Neculai Munteanu, fără o mână. Gheorghe Sârghii mutilat, iar Ion Balmuș după ce ajunge grav rănit acasă, la Giurcani, moare după câteva zile.

Mulți dintre prizonierii luați până la 23 august 1944, nu au beneficiat de reforma agrară din anul 1945, doar după anul 1989 supraviețuitorii și urmașii lor au beneficiat de recompense. Totuși, soția prizonierului Ciobotaru Neculai, a primit pământ în suprafață de 1,5 ha, pe numele Ciobotaru Anica, conform titlului de proprietate emis pe numele Ciobotaru Anica.⁶⁵⁶

⁶⁵⁴ Informație de la Ene George.

⁶⁵⁵ Informație de la Ciobotaru Valeriu.

⁶⁵⁶ Informație și document puse la dispoziție de Ciobotaru Valeriu, 73 de ani, în anul 2025.

Conform listei înscrise pe monumentul eroilor din fața primăriei Găgești, în cel de-al Doilea Război Mondial 1941-1945, au căzut la datorie:

Satul Găgești

1. Pavel Costică;	7. Moise Ion;
2. Ene Neculai;	8. Cosmin Constantin;
3. Berghiu Panaite;	9. Eftenie Mihai;
4. Brumă Gheorghe;	10. Galben Vasile ;
5. Șchiopu Constantin;	11. Necula Ion;
6. Furcoi Mihai;	12. Costea Constantin.

Satul Giurcani

1. Andrei Ghiță;	10. Grama Severin;
2. Balmuș Ion;	11. Iftene, Costică;
3. Bican Ionică;	12. Mișlea Neculai;
4. Bucătaru Dumitru;	13. Mișlea Hristea;
5. Bucătaru Simion;	14. Melinte Gheorghe;
6. Cain Ion;	15. Mocanu Ion;
7. Călin Vasile;	16. Stoian Gheorghe;
8. Chiriac Neculai;	17. Surdu Vasile;
9. Danteș Vasile;	18. Ungureanu Ion;

Satul Tupilați

1. Anton V. Ion;	7. Ciubotaru Gh. Vasile;
2. Chicu Iftenie;	8. David V. Toader;
3. Ciocârlan Gh. Panaite.;	9. Mihal Gheorghe;
4. Ciobanu Gheorghe;	10. Nedelcu N. Mihai;
5. Ciubotaru Fr. Vasile;	11. Nedelcu Gh. Ion;
6. Ciubotaru Gh. Ștefan;	12. Popa V. Gheorghe;

Satul Peicani

1. Mălăescu V. Ion;	7. Popa Constantin;
2. Butnaru P. Ion;	8. Gheorghită Constantin;
3. Butnaru Ștefan;	9. Goanță Ion;
4. Ciocârlan Ion;	10. Vida I. Gheorghe;
5. Buta Gheorghe;	11. Goanță. Șt. Neculai;
6. Buta Vasile;	12. Purdilă Ion;

În cimitirul eroilor satului din Tupilați, pe crucile existente precum și pe placa comemorativă din inox, sunt înregistrați următorii eroi:

1. Popa Ghe. Gheorghe;	10. Ene C. Neculai;
2. Vechiu C. Ioan;	11. Marin V. Chichu;
3. Iftene I. Chicu;	12. Ciobotaru I. Neculai;
4. Petcu A. Iancu;	13. Carp V. Manole;
5. Ciobotaru S. Frumuzache;	14. Pechianu V. Grigore;
6. David T. Petrache;	15. Manolache V. Neculai;
7. Cîmpoieșu Ghe. Frumuzache;	16. Furcoi N. Mihai;
8. Marin V. Frumuzache;	17. Tălăghir D. Ion;
9. Șoimu V. Gheorghe;	18. Popa V. Gheorghe.

Și de această dată există diferențe între numărul eroilor înscriși pe monumentul din fața primăriei și cel din cimitirul eroilor din satul Tupilați, fiind o diferență de 6 eroi.

Memoria colectivă din timpul celui de-al Doilea Război Mondial, este încă vie și astăzi. Amintirile unui sătean în vârstă de 90 de ani, ing. Ene Gheorghe, născut în anul în 1935, consemnează într-o foaie document pe care mi-a pus-o la dispoziție pe data de 15 noiembrie 2026:

Copil fiind, îmi amintesc că după ruperea frontului de la Iași, prin aprilie-iunie 1944, când trupele române au cedat la presiunea armatei sovietice, permițând acesteia să pătrundă în Moldova, o mare tragedie s-a petrecut și la noi în sat, atât pentru armata română cât și pentru armata Germaniei naziste, suferind pierderi uriașe. Armata sovietică a lansat un atac puternic asupra liniilor defensive române și germane și numai după două săptămâni de zile, în sat la noi și pe toată Valea Elanului, au început să treacă trupe germane în retragere, pe tanchete și motociclete, lucru care a durat câteva zile după care nu s-a mai întâmplat nimic. După alte două săptămâni de zile, au început să apară trupele motorizate sovietice, îi cunoșteam după îmbrăcăminte, o aveau încă pe cea de iarnă, au încercuit toată zona, venind din două direcții. În prima zi au venit dinspre pădurea Roșiești-Idrici-Viișoara, iar din a doua zi, altă coloană dinspre Dimitrie Cantemir, Gușitei și Poșta Elan. Soldații sovietici erau îmbrăcați în echipament de iarnă, cojocete și căciuli căzăcești. Toți soldații aveau înfățișare de asiatici (cu ochi caracteristici) fiind comandați de persoane de sex feminin, rusoalice. Soldații se deplasau pe jos și controlau tot din casă în casă. În acel moment, când a ajuns la casa lui moș Ghiță Romașcu, acolo unde fusese și un spital de campanie, acesta a ieșit în față cu un prosop alb, fixat pe o coadă de mătură și a strigat „noi suntem cu voi”, „suntem liberi”.

În mijlocul satului erau două santinele rusești. Acestea strigau la trupele care veneau dinspre nord, unii s-o ia spre dreapta și alții spre stânga (na prova, na leva). Au mai zăbovit câteva ore în sat, timp în care, au controlat tot satul, apoi au luat-o spre Murgeni. Pe partea cealaltă a Elanului, pe dealul din fața satului, se vedeau cum trec alți soldați ruși mărșăluind, flancați de tanchete, care veneau tot dinspre Nord, iar în dreptul satului Raiu, pe albia râului Elan, coborau

și făceau joncțiunea cu cei care veneau dinspre Găgești. Îmi amintesc că soldații germani care nu reușiseră să se salveze mai înainte, rămânând în urma trupelor, alergau într-o dezordine totală aruncând totul de pe ei, însemnele militare și armamentul, mergând cu mâinile la ceafă pentru a fi luați prizonieri. Acest lucru însă nu s-a întâmplat, nu au fost luați prizonieri, erau urmăriți cu avioane și elicoptere sovietice iar când ajungeau în apropierea trupelor de la sol, aceștia erau împușcați.

Țin minte că a doua zi m-am deplasat pe jos la Tupilați, la o mătușă, soră a tatălui meu, Ileana, căsătorită cu Done Nedelcu (Plăcintă), pe drum, am văzut, la fel, avioane care urmăreau soldați germani, aceștia fiind într-o stare fizică precară, (răniți, șchiopi, deshidratați). Am înțeles atunci că toți soldații erau dirijați spre dealul Tupilați din toată zona de prin pre jur, fiind împușcați în vârful dealului, spre Viișoara, era acolo și o mică lizieră de salcâmi. Aceștia au rămas pe câmp împușcați timp de mai multe săptămâni, iar spre toamnă au venit soldați români care au adunat resturi de cadavre și le-au îngropat într-o groapă comună. La această acțiune au fost chemați pentru a ajuta la săparea gropilor și doi tineri din sat: Râclea Costică și Pancu Florea, comandantul, spunându-le să le ia cizmele și îmbrăcămintea care mai putea fi folosită. Țin minte că mulți ani de zile nu a avut nimeni curajul să se apropie de zona aceea, era o zonă minată din câte se auzea. Deși am făcut în anii '90 o sesizare la Centrul Militar Vaslui pentru a lua legătura cu ambasada germană și pentru a marca acel perimetru și a amplasa acolo un monument, până la această dată nu a venit nimeni.

Îmi mai amintesc că undeva, tot în zona satului Tupilați, lângă șoseaua de intrare în sat, dinspre Poșta Elan, (Poarta Târnei), pe partea stânga, înainte de casa lui Stoienciu Ion (Bucan) exista încă o groapă comună înconjurată de salcâmi, în care fuseseră îngropați soldați nemți, iar la Popeni, pe drumul ce duce la Hulubăț, era acolo și o biută (ridicătură de pământ), lângă aceasta, au fost înmormântați tot într-o groapă comună mai mulți nemți împușcați (vreo 20-30). Acolo din câte îmi amintesc s-a prăbușit și un avion german. Bătrânii satului povesteau și de doi soldați nemți, împușcați în Tupilați, la piciorul podului ce trece peste pârau, au zăcut mult timp acolo, în mijlocul satului. Toate aceste atrocități mi-au rămas încă vii, deși au trecut mai bine de 80 de ani nu pot uita prin ce am trecut și eu, chiar copil fiind. Pentru care mă semnez: Ene George.

În cinstea eroismului și curajului lor, mai ales a celor care și-au dat viața pe front, cu prilejul sărbătorii hramului în satul Tupilați, pe data de 26 octombrie 1955, s-a amenajat un cimitir al eroilor, cu cruci din lemn pentru fiecare soldat mort la datorie, amplasat în curtea bisericii „Sfântul Mare Mucenic Dumitru”.

În anul 1978, doi enoriași, cu suflet mare din satul Tupilați, Nedelcu Panaite și Mihal Gheorghe, au confecționat o placă comemorativă cu o troiță dedicată eroilor căzuți la datorie în cele două războaie mondiale, pentru care merită toată admirația. Nemaifiind printre noi, un pios omagiu! Pe placa comemorativă din inox, este inscripționat următorul epitaf: *ETERNĂ AMINTIRE EROILOR DIN ACEST SAT CĂZUȚI ÎN RĂZBOIUL DIN 1916-1918 ȘI 1941-1945.*

Primăria Găgești, prin efortul depus de fostul primar Mocanu Valentin, a sfințit în luna mai, 2004, un monument al Eroilor Neamului din toate satele componente ale comunei Găgești, pentru care merită aprecierea întregii comunități.

Din păcate la nivelul satelor nu sunt cimitire ale eroilor, cu excepția satului Tupilați, pentru a cinste așa cum se cuvine memoria celor căzuți la datorie.

De menționat că, la eroismul celor plecați pe front se adaugă și eroismul și jertfa celor rămași acasă care se luptau cu lipsurile, nevoile și cu sărăcia. Cu siguranță, numărul celor din satele comunei care au participat la lupte în ambele războaie mondiale a fost mult mai mare. Într-un tabel cu invalizi de război, văduve și orfani de război care urmau a primi lemne de foc în anul 1995, erau înregistrați un număr de 83 de persoane. La cele două monumente ale eroilor, prezentate mai sus, se adaugă, ca un specific al comunei și zonei noastre, numeroasele troițe amplasate la intersecția drumurilor, cam 3-4 pe fiecare sat, tocmai pentru a aminti trecătorilor de cei căzuți la datorie. Unul din cele mai frumoase monumente de acest fel a fost ridicat la Peicani în anul 2023 și sfințit în anul 2024. Monumentul are o înălțime de 4 m, o contribuție importantă la construcția acestuia, l-a avut sculptorul Artene Viorel, fiu adoptiv al satului Peicani.

Și ca o mențiune, morții din Est căzuți în bătăliile de la Țiganca, Chișinău, Cernăuți, Odessa, Crimeea, Kerci, Harkov, Stalingrad, Kuban,

Monumentul Eroilor, Găgești - 2004

Troiță Peicani - 2023

Caucaz, Stepa Calmuca, Cotul Donului, mulți au rămas fără cruci sau morminte, statul român comunist a omagiat doar eroii căzuți pe frontul de vest cărora li s-au ridicat doar niște modeste plăci comemorative, în timp ce eroii căzuți în est nu au fost omagiați în niciun fel, iar prin uitarea noastră, i-am condamnat încă o dată. Dintr-un document pus la dispoziție de către ing. Ene George, fiul soldatului Ene

Nicolae din satul Găgești, scoatem în evidență faptul că tatăl său a căzut la datorie pe frontul de răsărit cu Batalionul 13 Vânători de Munte, murind grav rănit în spitalul nr.7 de Campanie în ziua de 26 ianuarie 1943. A fost înmormântat în Cimitirul Eroilor din com. Simferopol-Crimeea, la bifurcarea șoselei de la Simferopol cu Jancai. Acesta avea doar 6 ani când a rămas orfan de mamă (1941) și 8 anișori (1943), când a rămas orfan și de tată, fiind nevoit, împreună cu încă o soră Lucica, de numai 6 ani, să înfrunte toate vicisitudinile vieții de mai târziu.⁶⁵⁷

Simțind nevoia de a cinsti într-un fel memoria celor căzuți la datorie în cel de-al Doilea Război Mondial, în anul 2010, cel ce scrie aceste rânduri, a contribuit efectiv la construirea și sfințirea unui cimitir al eroilor pe dealul Căpâlna din apropierea orașului Călărași din Republica Moldova. Acțiunea s-a desfășurat în prezența primului ministru Vlad Filat, pe locul unde 153 de ostași români au căzut la datorie în vara anului 1941, imediat după trecerea râului Prut, la îndemnul mareșalului Ion Antonescu.

10.5 Viața politică

Primele rădăcini ale gândirii politice se găsesc încă din Antichitate, reprezentând un fundament esențial pentru dezvoltarea relațiilor economice și sociale între comunități sau state. Încă din Evul Mediu, au existat relații politice, dar erau puternic influențate și dominate de factorul religios.

În *Epoca Modernă* sfera politică și activitatea partidelor politice au început să prindă contur și să se dezvolte cu adevărat. În ceea ce privește activitatea politică din satele componente ale comunei Găgești, primele informații privind sistemul electoral datează din anul 1865, după reforma administrativă realizată din timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, când s-a ales pentru prima dată consiliul comunal. Alegerile aveau loc în prima duminică din noiembrie, iar membrii consiliului se reînnoiau anual. Primarul era ales de către consiliul comunal, o dată la trei ani. Consiliul comunal era alcătuit atât din consilieri aleși, cât și numiți, iar dintre aceștia se desemnau primarul și ajutorul său. Pe lângă consilieri făceau parte din consiliu și preoții, învățătorii și reprezentanții forțelor de ordine. Votul era cenșitar, putând participa doar bărbații care dețineau proprietăți.

Înainte de Primul Război Mondial, în fruntea țării au dominat câteva partide principale: liberalii, conservatorii, național-țărăniștii. Un discurs politic din 1907 ne-a atras atenția prin similitudine cu politica de astăzi. Reprezentantul național-țărăniștilor, a profitat de contextul răscoalei din același an, a mers și a făcut campanie prin satele de pe Valea Elanului, scoțând în evidență *importanța realizărilor partidului* și implicarea în rezolvarea unor probleme stringente ale

⁶⁵⁷Informație și document primite de la Ene George, 90 ani.

comunităților locale. Discursul istoricului prof. Gheorghe Ghibănescu, a scos în evidență realizările de la nivelul satelor din județul Fălciu, menționând chiar și satul Tupilați cu privire la înființarea unei școli primare, o mare realizare pentru acele vremuri, arătând că este preocupat îndeaproape de bunăstarea țăranilor.

Iubiți săteni, mă țin azi de vorbă cu voi, căci voi sunteți și cei mai mulți și cei mai în drept de a-mi cere mie socoteala de ce am putut face pentru voi, nu atâtea de ce am voit. Având cinstea de a fi alesul vostru de două ori în parlamentul țării, sunteți în drept să mă întrebați ce am făcut pentru voi din multul bine ce câtă să se facă pentru voi. Apoi acesta continuă...

*Iubiți săteni, mă simt fericit de a spune că din punctul de vedere material și moral țăranimea din județul Fălciu stă relativ destul de bine, pentru că pe acest termin bine clădit în sufletul nostru din moși și strămoși să fim și noi înlesniți în faptele noastre politice. Sătenii noștri din județul Fălciu se găsesc stând mai bine în Plasa Prut-Mijloc, unde din totalul de 643 alegători din care 334 directe, avem aproape 200 direcți rămânând numai 130 de alegători pentru celelalte două plăși, dovada vie că și cultura și buna stare a țăranimii în aceasta parte e mult superioară celorlalte două plase, unde avem mai mulți delegați, 200 din totalul de 307...astfel fiind lucrurile, cu ce alta puteam eu ajuta la această țăranime, bogată și cu dor de lumină, decât sporind școlile și înlesnind cu stăruința mea la formarea de obști sătești...". Acesta arată că a contribuit la înființarea mai multor școli la sate printre care și Tupilați. „...ca școli am reușit a înființa a scrie de clase în câteva sate ca Mălăești, Țifu, **Tupilați**, Fălciu, Grumezoaia, Vutcani, cea mai mare și mai bogată comuna din Fălciu, unde de zeci de ani în urmă s-a înjghebat așa zisa obște a satului de a cumpăra pământul de la boieri, de pe vremea când nimănui altuia nu-i venea în minte asemenea lucru. Al vostru pururea cu dragoste și prietenie. Gh. Ghibănescu, fost deputat.⁶⁵⁸*

a) Perioada interbelică

După Primul Război Mondial, din cele două partide mari – Partidul Liberal și Partidul Conservator – a rămas activ doar Partidul Național Liberal și a apărut Partidul Național Țărănesc. De asemenea, au fost înființate și alte partide după cum vom vedea mai departe. Astfel, între 1919-1928 și 1933-1938, majoritatea primarilor din județul Fălciu, proveneau din rândul *liberalilor*, iar între 1929-1933 au fost reprezentanți ai *național-țăranistilor*.

Din partea național țăranistilor, s-a evidențiat ca *lider* al acestora, *învățătorul Mihai Cosma din satul Tupilați*. În câteva articole din presa vremii, am putut surprinde aspecte semnificative ce au influențat profund viața în această regiune. Țărăniștii criticau în mod constant Partidul Liberal pentru starea dificilă în care se aflau satele de pe Valea Elanului. Aceștia organizau

⁶⁵⁸ „Opinia”, nr. 157 din 29 mai 1907.

frecvent întruniri pentru a dezbate problemele comunităților rurale și cele administrative. Învățătorul Cosma era mereu prezent la adunările național-țărăniștilor din Vutcani, venind adesea împreună cu propagandiști ai partidului și în satul Tupilați.

O întrunire importantă are loc la Vutcani, *întrunirile național-țărăniști din Vutcani continuă și în duminica Floriilor, organizația județului Fălciu a ținut o întrunire publică în comuna Vutcani, unde aproape o mie de săteni au venit să asculte cuvântul vorbitorilor. Au luat cuvântul d-nii: **învățător Cosma din Tupilați**, învățător Bălănescu (Idrici), se arată într-un comunicat de presă din anul 1928. Cuvintele oratorilor au fost acoperite de urale.*⁶⁵⁹

Propaganda național țărănistă continuă pe tot cuprinsul județului, în vederea desemnării delegaților pentru marea instruire ce va avea loc în curând în București, președintele organizației locale, dl. avocat *Petre Ghe. Baltez*, însoțit de d-nii Jenică Mitache, fost prefect, și Dumitru Gociu, profesor, secretarul general al partidului, continuă seria întâlnirilor săptămânale din județ. Au avut loc un număr de 4 întruniri extrem de populate și de entuziasmate, în comunele Dodești, Jigălia, *Găgești și satul Tupilați*. Fruntașii național-țărăniști au fost pretutindeni însoțiți de învățătorul din *Tupilați M. Cosma, șeful sectorului*.

În comuna *Găgești*, unde numeroși prieteni, săteni, în frunte cu preotul Anton Pârciu, președintele organizației, erau instruiți în casa domnului Mihail Logia, industriaș, *s-a criticat și veștejit cu asprime politica partidului liberal. În trecere prin satul Tupilați din marea comună Vutcani, conducătorii partidului național-țărănesc din Huși au fost întâmpinați și salutați de o mare mulțime de oameni, prieteni ai partidului nostru, care s-au adunat în urmă la locuința gospodarului Tănase Pancu, unde fruntașii noștri le-au vorbit sătenilor. S-a descris actuala stare rea politică și s-a arătat în mod urgent neputința guvernului de a mai rămâne la putere, s-au cerut noi alegeri libere și cinstitute. Cei de față au fost îndemnați să fie strânși uniți în jurul steagului partidului național-țărănesc, singurul partid care poate să ia în aceste grele timpuri conducerea țării și s-o scoată la liman bun.*⁶⁶⁰

Manifestațiile național-țărănești din țară continuă cu întrunirea din județul Fălciu. Prin aclamație, după propunerea d-lui P.G. Baltez, președintele organizației din Fălciu, dl. dr. I. Munteanu este ales președinte al adunării (...). Mihai Cosma, învățător din Tupilați, spune că, *țara trece prin nevoile vremii grele, impozite mari, avem un guvern supărător și lacom, jaf și prădăciune nu*

⁶⁵⁹ „Dreptatea”, nr. 151 din aprilie 1928.

⁶⁶⁰ „Dreptatea”, nr. 291 din 1 octombrie 1928.

*din partea celor mici ci a celor mari. Protestează contra guvernului liberal, adăugând... „țara va fi salvată numai cu condiția ca țăranii să sprijine partidul condus de d-nii Maniu și Mihalache și îndemnând mulțimea la luptă de îndată ce ei vor da semnalul.”*⁶⁶¹

Un alt partid care a activat în județul Fălciu, a fost Partidul Naționalist-Democrat, înființat în anul 1922, la care au aderat mai mulți oameni de vază ai vremii din comuna Găgești: preoți, învățători, comercianți, avocați și alte categorii socio-profesionale. Învățătorul Ioan Chichiță, din satul Giurcani, s-a înscris printre primii și a devenit după numai câteva luni mai târziu, membru al Comitetului județean de partid, așa cum precizează oficiosul partidului într-un comunicat.⁶⁶²

La nivelul satelor activa și Partidul Național Liberal, în fiecare sat existând frunțași ai acestuia. În oficiosul partidului, *Românul*, fondat de C.A. Rosetti, în anul 1937 se prezintă organizarea tineretului liberal pe grupe, pe sate și comune din județul Fălciu.

La comuna Găgești, avem următoarea componență:

Secția Găgești, șeful secției: Ion T. Necula

Grupa Nr. 1 Găgești

1. Ion I. Necula, <i>șef de grupă</i> ;	8. Vasile C. Bălan,
2. V.D. Andronache <i>stegar</i> ;	9. Gheorghe C. Bălan;
3. G.N. Grigore, <i>curier</i> ;	10. Cristache C. Danie;
4. Gheorghe Brună;	11. Gheorghe V. Frâncu;
5. Gheorghe I. Necula;	12. Dumitru Gh. Andronache;
6. Neculai Anghel,	13. Constantin G. Rohotin;
7. Mihai Timoftei,;	14. Ion Dohan.

Grupa nr. 2

1. Lazăr Andrieș, <i>șef de grupă</i> ;	9. Ion M. Goanță;
2. Petrache Goraș, <i>secretar</i> ;	10. Constantin C. Plăcintă;
3. V. Bolgad, <i>stegar</i> ;	11. Ion M. Goanță;
4. Pavel C. Andrieș;	12. Ștefan I. Goanță;
5. Gavrilă Plăcintă;	13. Spiridon Popa;
6. Panaite Mălăescu;	14. Ștefan C. Andrieș;
7. Vasile Pascal;	15. Alexandru Bejenaru;
8. Ion G. Andrieș;	16. Neculai Sitea;
	17. Vasile Moldovan;

⁶⁶¹ „Dreptatea”, nr. 276 din 14 septembrie 1928.

⁶⁶² „Neamul Românesc”, nr. 182, din 16 august 1922, p. 2.

Satul Giurcani din comuna Jigălia.

Grupa nr. 1

1. Neculai Apostolide. <i>Şef de grupă</i> ;	8. Constantin T. Bahrim;
2. Ilie Bahrim, <i>Secretar</i> ;	9. Vasile Iancu;
3. Gheorghe Bălan, <i>stegar</i> ;	10. Preot, Dionisie Buşilă;
4. Constantin D Ungureanu;	11. Gheorghe Croitoru;
5. Costache Iancu;	12. Panaite Coman;
6. Matei Bahnuş;	13. Ion Stafie;
7. Enache Surdu;	14. Ion Burcă;
	15. Lefter Gheorghe Lefter;

Grupa Nr. 2

1. Constantin V. Crăciun, <i>şef de grupă</i> ;	9. Manolachi Vornica;
2. Petre I. Manole <i>Secretar</i> ;	10. Th. R. Friedrich;
3. Hristea Măşlea <i>Stegar</i> ;	11. Gheorghe P. Crăciun;
4. Ion I. Ursu <i>Curier</i> ;	12. Nichita T Coman;
5. Constantin Cr. Măşlea;	13. Ion A. Chirilă;
6. Mihai Serghie;	14. Teodor Ungureanu;
7. Teodor C. Sava;	15. Alexandru Sîrbu;
8. Gavrilă Manole;	16. Bucătaru Dumitru;
	17. Matei Picoi;

Grupa numărul 3

1. Augustin Bahrim, <i>şef de grupă</i> ;	8. Eufrosin, Rânceanu;
2. Gheorghe Popa Rânceanu <i>Secretar</i> ;	9. Ştefan Codreanu;
3. Neculai Iovu, <i>Stegar</i> ;	10. Neculai Procrocu;
4. Şerban Iovan, <i>Curier</i> ;	11. Panaite Cazimir;
5. Costache, Cazimir;	12. Ghiţă C. Vâlcu;
6. Didina A. Bahrim;	13. Constantin Călin;
7. Elena Rânceanu;	14. Nicolae T. Bularda I;
	15. Neculai T. Bularda II. ⁶⁶³

În fiecare sat se cunoşteau fruntaşi liberali: în satul Tupilaţi, Milea Costache şi Afteni Ghiţă, în satul Giurcani, Lefter Gheorghe, Bahrim Ilie, în satul Găgeşti, Ion Necula şi Gheorghe Bălan.

În toate satele au existat şi membri ai Legiunii Arhanghelului Mihail (legionari), printre care la loc de frunte preotul Leon Istrate şi Ciobanu Ion din Tupilaţi, Necula Nicolae (Nicu) din Găgeşti. Preotul Leon Istrate a fost cooptat

⁶⁶³ „Românul”, nr. 227 din 06 septembrie 1937, p 3-4.

de primarul legionar din Vutcani, pe motiv că, *în calitate de preot trebuie să dovedească față de organele statului încrederea care i se acordă*.⁶⁶⁴

Nicu Necula din Găgești, a fost șef al legiunii pe mai multe comune din județul Fălciu. În perioada 1938-1940, a desfășurat o bogată activitate propagandistică, având admirația cetățenilor din Găgești, chiar și a copiilor școlari. Aceștia când mergeau la biserică și școală, se îmbrăcau în uniforme speciale și cântau cântece patriotice. Nicu Necula, în anul 1940 a fost concentrat și distribuit direct în armata germană în urma pactului încheiat de Hitler cu Horia Sima și Ion Antonescu, fiind ulterior dat dispărut.⁶⁶⁵

Multe întruniri în satele comunei Găgești erau și ale Partidului Național Creștin, condus de A.C. Cuza și Octavian Goga. Pe 29 august 1936, în satul Dodești, a avut loc o importantă adunare națională, ocazie cu care s-a procedat și la sfințirea a patru steaguri ale următoarelor sate: Dodești, Băsești, Roșiești și Găgești. Serviciul religios a fost oficiat de preotul Ion Mache din comuna Vutcani. *Încă din zorii zilei de duminică, 29 martie, peronul gării Roșiești era populat de naționaliști creștini ai comunei Roșiești, care, sub faldurile steagului cu svastică și cu banderola pe brațul stâng, așteptau în coloană sosirea trenului cu oaspeții Centrului. Pe tot drumul parcurs până la Dodești, steagurile cu svastică ale satelor Vutcani, Roșiești și Găgești, fâlfâiau sub bătaia vântului, amintind oamenilor de meleagurile pe unde treceau în ziua izbânzii. Bătrânii și copiii care îi întâlneau în drum, la vederea lor, strigau voioși trăiască A.C. Cuza și Octavian Goga! La ora 12:00, s-a procedat la sfințirea celor patru steaguri în prezența unui public extrem de numeros, la care s-au adăugat delegațiile din următoarele comune, în frunte cu președinții lor: de la Găgești D. Pavel, de la Peicani M. Andrieș, de la Tupilați I. David, șef de sector, avocat Nicolae Berghiu din Vutcani*".⁶⁶⁶

În anul 1939, printr-o decizie a ministerului însărcinat cu organizarea Frontului Renașterii Naționale, a fost numit ca secretar provizoriu al Frontului Renașterii Naționale, în comuna Găgești, Ștefan Profir.⁶⁶⁷

De remarcat faptul că, în perioada interbelică, campaniile electorale se desfășurau în aceleași mod ca și cele de astăzi. Într-un ziar regional, Aurora, din anul 1925, se arată că *la Vutcani, în ziua de Sfântă Maria cu ocazia iarmarocului anual a venit prefectul Tiron înconjurat de magistrații din*

⁶⁶⁴ *Părintele Leon Istrate din Lunca Banului, Vaslui, în temnița comunistă* în „Lumina”, accesat la 16.08.2025 pe adresa: <https://ziarullumina.ro/societate/historica/parintele-leon-istrate-din-lunca-banului-vaslui-in-temnita-comunista-117014.html>

⁶⁶⁵ Informație de la Ene George, 90 ani.

⁶⁶⁶ „Țara Noastră”, nr. 1129 de vineri 10 aprilie 1936, p. 3.

⁶⁶⁷ „România Provincie”, nr. 551 din decembrie 1939, p. 118.

*Tribunal, în frunte cu prezidentul Costin, ridicat în rang în urma furtului urnei săvârșit de el la ocolul Vutcani, și tot în acea zi a sosit și echipa țărănistă de propagandă cu câțiva din candidații săi. Șeful secției Vutcani anume, Enache ascultând de ordinul prefectului, a voit să aresteze pe candidații Petre Chitic, Iordache, Gaiță și Constantin Andriescu sub motivul că nu justifică identitatea, deși sunt cunoscuți de tot județul.*⁶⁶⁸

La, 4 septembrie 1940, Antonescu se aliază cu legionarii lui Horia Sima. Odată cu instaurarea dictaturii antonesciene la 5 septembrie 1940, România nu a mai avut în nici un chip Parlament, regele Carol al II-lea abdică a doua zi, fără a intui ce va urma. Antonescu a interzis în continuare și activitatea partidelor politice cu excepția Gărzii de fier, iar din 14 septembrie, România nu mai este numită Regat, deși avea rege, ci Stat Național Legionar, cu un conducător „Führer” în germană, sprijinit și de un grup etnic german. Constantin (Dinu) Brătianu protestează alături de Iuliu Maniu față de politica dusă de conducătorul statului, au loc abuzuri, crime abominabile, legionarii ucid, printre alții, pe Nicolae Iorga și Virgil Madgearu. În ianuarie 1941, mișcarea legionară este anihilată de Ion Antonescu care a condus țara apoi prin plebiscit. Cu timpul în funcție de situația de pe front, liderii politiciii sunt totuși tolerați și mai târziu, încurajați să poarte discuții cu aliații. Dinu Brătianu îi scria lui Antonescu că, „Țara noastră e amenințată de un pericol la care nu mai poate face față”. La 23 august 1944, tânărul Rege Mihai I dă o lovitură de stat și întoarce armele împotriva Germaniei, ajutat de o mână de oameni. După 23 august, primele guverne numite nu au reușit să convoace alegeri libere, iar teroarea istoriei continuă sub o nouă formă. Amintirile celor în vârstă sunt încă vii. O informație din acea perioadă, cu privire la politica dictatorială a lui I. Antonescu, ne arată cum a fost ea percepută de copiii de școală: *în prima zi de școală la Găgești, am primit abecedar și când am deschis prima pagină am văzut o poză și cu un text pe care l-am învățat ulterior, fiind obligați noi, copiii să-l spunem zilnic:*

*Conducător al statului român,
Ca un Arhanghel s-a prigonit din cer,
Cu ghioagă și baltag din fier.
Și-a despicat istoria în două,
Și-a făcut o Românie nouă.
Sub comanda domnului Mareșal Ion Antonescu,
Conducătorul statului român.*⁶⁶⁹

⁶⁶⁸ „Aurora”, nr. 44 din 20 august 1925, p 7.

⁶⁶⁹ Informație de la Ene Gheorghe, 90 ani.

b) Instalarea regimului de „democrație populară”

După insurecția armată de la 23 august 1944 și formarea Guvernului de largă concentrare democratică, condus de Dr. Petru Groza, comuniștii au început să organizeze structuri de partid la nivel central și local. Aceștia au colaborat cu alte formațiuni din Frontul Național Democrat, precum Frontul Plugarilor, Partidul Socialist Țărănesc, Uniunea Patrioților, Partidul Țărănesc Popular, Frontul Național Democrat al Tineretului, Tineretul Democrat Universitar și Partidul Social Democrat.

Constituirea organizațiilor comuniste în fostul județ Fălciu a fost decisă pe 3 mai 1945, prin înființarea celulelor PCR în mediul rural și urban. La 19 noiembrie 1945, în comuna Găgești, în localul primăriei, s-a înființat prima celulă de partid comunist, unde „*tovarășul*” Ilie Ciobanu a explicat rolul acesteia și drepturile membrilor. Tot atunci s-a discutat și despre înființarea unei cooperative de consum. De asemenea, președintele Frontului Plugarilor, Constantin Pomană, acuzat că se opune reformei agrare, a fost înlocuit cu Alecu N. Popa.

Pe 12 decembrie 1945, activul P.C.R. din Huși a vizitat satul Găgești pentru a discuta conduita activistului, statutul partidului și stabilirea conducerii celei. Pe 15 decembrie 1945, în satul Peicani, comuna Găgești, s-a convocat o ședință a membrilor Frontului Plugarilor, unde Ilie Ciobanu a prezentat statutul P.C.R. și a discutat despre clasele sociale. *A fost formată o celulă de partid formată din trei membri și o tovarășă.*

În satul Giurcani, care aparținea în 1945 de comuna Jigălia, pe 5 iulie 1945, în prezența lui Ilie Ciobanu, s-a constituit organizația de bază PCR Giurcani, cu o structură organizatorică clară: președinte Gh. Chirciu, vicepreședinte C. Crăciun, secretar C. Isac și alți membri responsabili.

În iulie și august 1945, la Giurcani au avut loc mai multe ședințe de partid, în care s-au discutat aspecte legate de blocarea cerealelor și necesitatea cooperării. Gh. Chirciu a fost confirmat ca președinte, iar C. Isac ca secretar.

Tot la Giurcani, Frontul Plugarilor a organizat alegeri în iulie 1945, desemnând o nouă conducere formată din Dorin Chirciu (președinte), Iordache Sârbu (vicepreședinte) și alți membri.

Pe 19 decembrie 1945, toți membrii Frontului Plugarilor au fost convocați pentru a discuta nevoile locale și înființarea unei celule PCR cu 20 de membri, printre care C. Isac (secretar) și I. Bahrin. În cadrul ședinței s-a studiat și discutat statutul partidului.⁶⁷⁰

⁶⁷⁰ Costin Clit, *Organizarea Partidului Comunist din România în localitățile județului Fălciu în „Cadențe peste timp”, nr. 1 (11)/2018, p. 94-95.*

Pentru satul Tupilați nu există date exacte despre constituirea organizației Partidului Comunist Român (P.C.R.), însă din informațiile culese, s-a reactivat partidul Frontul Plugarilor, condus la nivel național de Dr. Petru Groza. Printre membri: Ciobotaru Ștefan, Ceru Ion, Manole Gheorghe, Mihail Constantin, Mihail Vasile, Mihail Iordache, Nedelcu Ion și alții, care ulterior au devenit membri ai Partidului Muncitoresc Român (P.M.R.), cunoscut ulterior ca P.C.R.

Puterea politică a fost preluată treptat de comuniști, care au folosit sprijinul unor tovarăși de drum, inclusiv pe Dr. Petru Groza, liderul Frontului Plugarilor. După 6 martie 1945, odată cu impunerea guvernului condus de Groza, considerat guvern de largă concentrare democratică, comuniștii au avut cale liberă spre preluarea puterii, finalizată prin abdicarea Regelui Mihai la 30 decembrie 1947 și proclamarea Republicii Populare Române. Primele alegeri parlamentare postbelice au avut loc la 19 noiembrie 1946 și au fost câștigate de Blocul Partidelor Democratice, care includea P.C.R., Frontul Plugarilor, Partidul Social Democrat, Uniunea Oamenilor Muncii Maghiari (MADOSZ), Comitetul Democratic Evreiesc, P.N.L.-Tătărescu și P.N.Ț.-Anton Alexandrescu. Sigla electorală a acestui bloc, „Soarele”, a rămas mult timp vizibilă pe casele și gardurile din comună. La sate, în urma numărării voturilor, Frontul Plugarilor a fost principalul câștigător, cu peste 63% din voturi.

Partidul Comunist Român a devenit Partidul Muncitoresc Român din anul 1948, în urma unificării cu Partidul Social Democrat, funcționând sub această formă până în anul 1965 la congresul al IX-lea (24 iulie), când și-a reluat numele de Partidul Comunist Român (P.C.R.).

Secretar al Comitetului de partid al comunei Găgești, în anul 1957 era Bălan Constantin, care într-o consfătuire plenară a comitetului regional de partid Iași, prezintă situația cooperativizării agriculturii în comuna Găgești, menționând că, *dacă la sfârșitul anului 1955, existau în comuna Găgești numai 5 unități agricole socialiste, astăzi în satele comunei Găgești există un număr de 3 gospodării colective și 10 întovăărișe agricole*. Acesta mai arată că a desfășurat o muncă laborioasă cu toți membrii de partid, dar și cu cei fără de partid, țărani, muncitori, frunțași în munca câmpului, deputați comunali, tehnicieni agronomi și intelectuali, pe circumscripții electorale, vizitând aproape zilnic țăranii muncitori, dându-se ca exemplu personal în fața comuniștilor.⁶⁷¹

În anul 1959, în comuna Găgești existau aproximativ 75 de membri ai Partidului Muncitoresc Român (PMP), repartizați pe sate: 20 la Giurcani, 19 la

⁶⁷¹ „Flacăra Iașului”, nr. 3263 din 20 februarie 1957, p. 1.

Peicani, 18 la Găgești, 16 în Tupilați și 4 în Popeni. Mai mulți membri ai P.C.R., proveneau din partidul Frontul Plugarilor, anexă a PCR, fiind recunoscută vechimea lor în mișcarea de partid comunist.

Printre activiștii de partid raionali și comunali, din perioada de început, enumerăm pe: Antoniu Bobu, Ionescu Miloș, Ifrim Negară, Ilie Ciobanu, Baltag Gheorghe, Brânzei Constantin, Gheorghe Frâncu, Constantin Bălan, Ion Petrea, Tudorița Petrea, Ion Dane, Gheorghe Dane, precum și liderii organizațiilor de bază PCR din satele comunei: Iancu Vida, Gheorghe Chirciu, Constantin Isac, Anton Done, Popa Marin. Secretarul de partid care a îndeplinit simultan și funcția de președinte al consiliului popular Găgești, a fost Iancu Vida, din anul 1966. I-a urmat după aceea, Costea Pericle.

În anul 1969, după reforma administrativă din anul 1968 și înființarea județelor, au fost organizate alegeri pentru posturile de deputați comunali, județeni și pentru Marea Adunare Națională. Dintr-o agendă electorală prezentată într-un ziar din acea vreme, aflăm că alegerile au avut loc pe data de 2 martie 1969 și fuseseră desemnați candidații propuși din partea Frontului Unității Socialiste pentru județul Vaslui, astfel: 9 pentru Marea Adunare Națională, 138 pentru Consiliul Popular Județean Vaslui, 83 pentru Consiliul Popular Municipal, 166 pentru Consiliile Populare Orășenești și 2794 pentru Consiliile Populare Comunale.

Candidat al Frontului Unității Socialiste pentru alegerile în Consiliul Popular Județean Vaslui, din partea comunei Găgești a fost propus Constantin Buta în circumscripția electorală numărul 194, Găgești. Acesta fiind propus candidat și pentru Marea Adunare Națională.⁶⁷² Tot atunci, pentru Comitetul Executiv al Consiliului Popular Găgești au candidat următorii: Vida Iancu, Nedelcu Ion, Lungu Traian, Petrea Tudora, Guțu Cezar, Sîrbu A. Constantin și Andriuc Dumitru.⁶⁷³

Șantierelor de muncă patriotică

Începând cu anul 1948, statul comunist a introdus munca voluntară, la început din motive economice, de reconstrucție a țării după război cu ajutorul unor brigăzi de muncă voluntară ale tineretului UTM-ist, amintesc aici, câteva obiective realizate de șantierelor de muncă: Bumbești-Livezeni, Agnita-Botorca sau Salva-Vișeu. A fost *justificată ideologic* și prin nevoia naturală a omului de a munci, ca apoi, după douăzeci de ani accentul să cadă din ce în ce mai mult pe caracterul patriotic-voluntar, aceasta reprezenta și o formă importantă de propagandă a regimului comunist, stimulând munca și implicarea cooperatorilor, a mecanizatorilor, a tinerilor, precum și a comunității locale în

⁶⁷² „Vremea nouă”, nr. 289 din 24 ianuarie 1969, p. 3.

⁶⁷³ Arhiva primăriei Găgești, dosar 23/1969, f. 18-27.

ansamblu. La aceste activități au participat și elevii împreună cu profesorii lor din toate școlile comunei, alături de instructori și funcționari ai primăriei. Ziarele vremii, scot în evidență activitățile de muncă patriotică din satele comunei desfășurate de tineri.

Aspecte din munca voluntară a femeilor din G.A.C. Drumul Belșugului, Giurcani - 1960

c) Perioada postdecembristă

După anul 1989, schimbându-se puterea politică și administrativă a țării, au fost înființate noi partide politice, unele reînființate după 40 de ani, așa cum au fost partidele istorice, PNL, PNT-CD, PSD, iar altele apărute pentru prima dată, FSN, PDAR, PRM, PR, PER, precum și multe alte formațiuni politice. În luna mai 1990 au avut loc primele alegeri libere, atât locale cât și centrale. La nivelul comunei Găgești, alegerile locale au fost câștigate de Frontul Salvării Naționale (FSN), atât pentru funcția de primar, prin Toderașcu Gheorghe, cât și consiliul local. În anul 1991, Frontul Salvării Naționale s-a scindat în două formațiuni politice, PD și PDSR. În anul 1992, după votarea Constituției României, au fost organizate alte alegeri locale și parlamentare, cele locale fiind organizate în luna iunie. Funcția de primar și consiliul local, și de această dată au fost câștigate de reprezentantul PDSR, Toderașcu Gheorghe, care a mai câștigat încă un mandat și în anul 1996.

În anul 2000, funcția de primar a revenit candidatului PNL, Mocanu Valentin. În anul 2004 funcția de primar a revenit candidatului PNG, Coatu Lorin, care a câștigat și la alegerile locale din 2008. În 2012, funcția de primar a revenit candidatului PNL, Stupu Costică, acesta ulterior trecând la PSD, a mai câștigat încă trei mandate (2016, 2020, 2024).

În toate satele au activat de la început, structuri comunale ale organizațiilor de partid nou înființate: FSN, PD, PSDR, PNL, PNT-CD, PRM, PSM, PER, și altele. Toate campaniile electorale au fost marcate de incidente între formațiunile politice competitive, existând de multe ori și plângeri penale în acest sens.

10.6 Alte întâmplări din viața satelor

a) Foametea dintre 1945-1947

După al Doilea Război Mondial, România, în special regiunea Moldova, a fost lovită de o criză alimentară severă între 1945 și 1947, cauzată de o combinație de factori: seceta prelungită, distrugerile agriculturii provocate de război, livrările obligatorii de alimente către armata sovietică conform armistițiului, precum și probleme economice majore. Acestea au dus la foamete, lipsă acută de hrană, prețuri uriașe, inflație foarte mare și o situație disperată pentru populație, cu numeroși oameni, inclusiv copii, murind de foame.

În zonele afectate, inclusiv în satele comunei Găgești, au fost deschise cantine sociale și cămine de zi pentru a ajuta copiii orfani și înfometați, conduse de organizații locale precum, Apărarea Patriotică și Uniunea Femeilor Antifasciste. Astfel, F.D.F.R. comunică faptul că pentru a veni în ajutorul copiilor până la 4 ani și a femeilor suferinde guvernul, prin Ministerul Sănătății a înființat în Județul Fălciu 22 de cantine la care iau masa zilnic 3000 de persoane lipsite de hrană. Dr. Catanchin, medicul șef al județului Fălciu, a făcut apel la FDFR, pentru o strânsă colaborare în ceea ce privește înființarea și controlul cantinelor. Femeile au răspuns cu însuflețire chemării făcute, se arată într-un ziar regional, și zi de zi au cutreierat satele județului Fălciu înființând cantine acolo unde se simțea nevoia mai mare. Dintre comunele citate în care s-au înființat aceste cantine, figurează și comuna Găgești, care prin grija doamnei doctor Florica Bagdasar se bucură de aceste facilități pentru copiii înfometați.⁶⁷⁴

Alimentele erau adesea insuficiente, iar condițiile precare, ajutoarele care veneau și din străinătate, din Marea Britanie, S.U.A. și Suedia, nu a eliminat complet suferința localnicilor. Mulți copii, au fost preluați de Crucea Roșie Română, fiind plasați la familii din unele localități din țară cu o situație mai bună. Din satul Tupilați a fost dată în plasament într-o comună din județul Teleorman, Vicol Dumitra, iar din satul Găgești, au fost dați în plasament în zona Ardealului, Ion și Ilinca, copiii lui Ion Timofte (Bujor). Tot atunci, mai mulți copii din Găgești au refuzat îmbarcarea în tren la gara din Huși, fugind și venind 40 de km pe jos de la Huși la Găgești. Printre aceștia, au fost copiii, Nicu, Costel și Gavrilă a lui Ivan Romașcu și Ene Gheorghe, copil orfan.⁶⁷⁵

⁶⁷⁴ „Lupta Moldovei”, nr. 295 din 18 iunie 1947, p. 8.

⁶⁷⁵ Informație preluată de la Ene George, 90 de ani.

Foamea extremă a determinat pe unii să recurgă la furturi și alte acte disperate pentru a supraviețui, iar povești ale bătrânilor satelor, evocă cum sătenii au fost nevoiți să caute și să consume chiar și carne din caii morți și îngropați în timpul celui de-al doilea război mondial în preajma satului Tupilați.⁶⁷⁶ Mulți au ales să călătorească în alte județe pentru a cumpăra cereale și a-și salva familiile, plecând cu trenul de la gările Banca, Roșiești și Murgeni, în alte județe ale țării. Din Tupilați, Giurcani și Peicani, au plecat în județul Teleorman pentru a cumpăra porumb și grâu. Această criză alimentară severă a fost una dintre cele mai grave din istoria modernă a României și a afectat profund viața oamenilor obișnuiți, ani de zile după război. De asemenea, în acea perioadă s-au efectuat mai multe schimburi de bunuri, vânzări de terenuri, considerate nule de către guvernul Groza, în urma unui decret în acest sens.

b) Electrificarea

După instalarea guvernului Petru Groza, unul dintre principalele obiective a fost electrificarea României. Acest proces a fost discutat încă din anul 1949, când s-a stabilit primul plan cincinal (1950-1955), însă nu s-a putut realiza imediat, din cauza lipsei resurselor. Planul de electrificare viza, în primul rând, creșterea capacității de producție a energiei electrice, prin construirea hidrocentralelor și termocentralelor, precum cea de la Bicz, finalizată în anii 1963-1964. Electrificarea țării a început abia în anul 1960, iar cea a satelor din zona de sud-est a Moldovei, s-a demarat în 1963.

În aprilie 1963, pe Valea Elanului au fost montați primii stâlpi de înaltă tensiune care făceau legătura între Huși și Murgeni..

Un an mai târziu, în 1964, satele din comuna Găgești au fost electrificate în mare parte, însă abia în anul 1974 rețeaua electrică s-a extins pe întreaga suprafață a satelor, ajungând până în cele mai îndepărtate zone ale acestora. Un articol din ziarul „Flacăra Iașului” evidențiază faptul că, în acel an, Tupilați a devenit cel de-al 70-lea sat electrificat din regiunea Iași.⁶⁷⁷

De asemenea, tot în 1974 s-au încheiat lucrările de racordare a satului Giurcani, din raionul Bârlad, la sistemul energetic național, astfel și în Giurcani s-a aprins lumina electrică. La lucrările de electrificare a satului au participat și localnicii, care au depus muncă patriotică pentru realizarea acestui important obiectiv.

Aspectul estetic al comunei s-a îmbunătățit considerabil odată cu iluminatul stradal. În anul 1974 au fost, de asemenea, electrificate și sectoarele zootehnice ale fostului CAP Găgești, în toate fermele zootehnice extinse din Găgești, Giurcani, Peicani și Tupilați. Aceasta a permis introducerea unor utilaje moderne. Ca urmare a alimentării cu energie electrică, numărul aparatelor de

⁶⁷⁶ Informație culeasă de la Pancu Florea din Tupilați.

⁶⁷⁷ „Flacăra Iașului”, nr. 5461 din 29 martie 1964, p. 1.

radio și al televizoarelor a crescut semnificativ. În anul 1975, se înregistra un aparat de radio la 7 locuitori și un televizor la 14 locuitori din comuna Găgești.

c) Primul telefon fix în sat

Serviciile de poștă-telegraf-telefon au fost organizate după anul 1950, activitate derulată de conducerea fostului raion Murgeni, înființând Oficii poștale pe mai multe comune și sate. Astfel, la început, Oficiul poștal Murgeni cuprindea și comuna Găgești, raionul Murgeni, iar în anul 1960 comuna Găgești făcea parte din Oficiul poștal Băsești, împreună cu localitățile Găgești, Băsești, Dodești, Giurcani și Peicani. Satul Tupilați a aparținut de Oficiul poștal Vutcani. În acest context, la serviciul poștal Băsești, agenția Găgești era angajat factorul poștal Melinte Nechita, acesta fiind reclamat de un grup de cetățeni din satul Giurcani. Motivele reclamației erau deficiențele în difuzarea presei către localnici. Drept urmare, s-a propus conducerii raionului Bârlad să desfacă contractul de muncă al acestuia.⁶⁷⁸

Din anul 1956, în satul Găgești s-au stabilit două circuite telefonice care deserveau Consiliul popular și miliția din localitatea Găgești. Ulterior, numărul circuitelor a crescut la patru, fiind stabilit și un circuit pentru satul Tupilați, în anul 1967, atunci când s-a înființat în sat un punct de lucru al Oficiului de Gospodărire a Apelor Iași pentru măsurarea cotelor apelor râului Elan, post telefonic instalat în casa familiei Anton Alexandru. Aceste circuite asigurau legătura prin Oficiul Murgeni. Toate aparatele telefonice erau cu manivelă, iar transmiterea unei informații prin telefon era o problemă foarte anevoioasă. Ulterior au apărut și aparatele mai avansate tehnologic. Serviciul poștal era asigurat de trei factori poștali: doi dintre ei aparțineau oficiului poștal Murgeni și deserveau satele Giurcani, Peicani, Găgești și Popeni, iar al treilea, din cadrul oficiului poștal Vutcani, deservea satul Tupilați.

Un aspect interesant pentru satele comunei, era acela că majoritatea știrilor, despre evenimente locale sau legate de familiile celor plecați, erau transmise prin aceste două-trei telefoane. Seară de seară, mulți săteni făceau drumul spre aceste telefoane pentru a afla vești de la cei plecați din sate.

d) Primul autobuz în sat

În anul 1967 a fost introdus un autobuz pe ruta Bârlad–Găgești, cu stație finală la Găgești, care deservea locuitorii din satele Găgești, Urdești, Pepeni, Peicani și Giurcani. Abia în aprilie 1974, primul secretar al Comitetului Județean de Partid Vaslui, Gheorghe Tănase, care candida pentru un loc de deputat în Marea Adunare Națională, venind în sat, a decis extinderea rețelei de transport cu autobuzul până la Tupilați. Pentru aceasta însă era necesară refacerea drumului care leagă Găgești de Tupilați. Astfel, s-a organizat

⁶⁷⁸ „Flacăra Iașului”, nr. 4425 din 25 noiembrie 1960, p. 2.

transportul de piatră-balast de la gara Epureni, folosind mijloacele auto și atelajele animale ale C.A.P. Găgești. Acestea au fost decontate prin ferma agricolă de la Tupilați, șef de fermă fiind Ciobotaru Valeriu care a coordonat transportul și recepția materialului folosit pentru pietruirea drumului. Lucrările s-au finalizat la 1 martie 1975, dată la care a fost stabilită și o cursă regulată de autobuz între Bârlad și Tupilați. Deși încă din vara anului 1974 autobuzul care ajungea la Găgești și-a prelungit cursa până la Tupilați, se consideră 1 martie 1975 ziua oficială a sosirii primului autobuz în Tupilați.⁶⁷⁹

Drumul județean 244 B a fost asfaltat abia în anul 2011. Până atunci, deplasarea către gările sau haltele CFR, de la Murgeni, Dodești sau gara Roșiști, pentru a ajunge la Bârlad ori Vaslui, a fost dificilă și anevoioasă, mergându-se pe jos sau cu diferite mijloace hipo, căruțe cu cai sau care trase de boi. În ciuda greutăților din acea perioadă, tinerii din satele comunei Găgești au răzbătut în toți acei ani dificili, prin noroaie, ajungând la școlile din orașele mai îndepărtate, urmând școli profesionale, tehnice, licee și chiar facultăți, înfruntând greutățile, mergând zeci de kilometri până la gările din apropiere.

10.7. Comuna Găgești, prezent și viitor

Din punct de vedere economic, comuna Găgești reprezintă una dintre comunele județului Vaslui puțin evaluate. Se află la o distanță considerabilă față de marile centre orășenești și industriale, aproximativ 40-50 km față de principalele orașe (municipiul Huși, municipiul Bârlad și municipiul Vaslui), iar față de municipiile Iași și Galați, distanța este de aproximativ 100-120 km. Timpul și-a lăsat amprenta asupra satelor așezate în pantă, pe deal, cu drumuri șerpuite și multe ulițe înguste și întortocheate. Activitatea economică principală este agricultura, fiind activitatea economică care reprezintă 76% din totalul activităților economice din comună. Există în comuna Găgești un excedent de forță de muncă, argument rezultat din numărul de persoane care beneficiază de ajutor social, a șomerilor și a celor fără un loc de muncă.

Solurile, alcătuite în întregime din formațiuni sedimentare în cadrul cărora predomină argilele comune, nu se remarcă printr-o bogăție de resurse minerale de prim ordin. Resursele locale cum ar fi argilele, pietrișurile, nisipul, lutul, piatra de carieră, lemnul, papura, răchita, pănușile de porumb, produsele cerealiere și legumicole, cele pomi-viticole, precum și cele animaliere, au fost produse suficient de bine, într-o formă sau alta, până în anul 1990. Diversele materiale de construcții, cum ar fi cărămida, tâmplăria și mobilierul casnic, coșurile împletite din răchită, măturile, articolele de îmbrăcăminte, diferite țesături de casă, cum ar fi, covoare, țolice, cuverturi, etc, diferite construcții metalice și de fierărie, produse animaliere, carne și produse din carne, lapte,

⁶⁷⁹ Informație primită de la Ciobotaru Valeriu în 2023.

brânză, cașcaval, ouă, pene, piei de animale, etc., produse și valorificate în trecut, astăzi, din păcate, în cea mai mare parte, nu se mai produc.

Pe teritoriul comunei Găgești rămân o serie de resurse ale subsolului insuficient utilizate, cum ar fi gazele de șist de la Popeni de Elan care ar putea da un impuls zonei, importantele cantități de argilă, ar putea fi valorificate și transformate în vase de ceramică, cărămidă, țiglă, iar depozitele de pietrișuri și nisipuri, ar putea fi transformate în prefabricate din beton, bolțari și alte materiale necesare construcțiilor.

În sectorul serviciilor, lucrează în jur de 98 persoane, cu deosebire în domeniile învățământului, comerțului, sănătății și administrației publice locale. Cea mai mare parte a populației este îmbătrânită, tinerii, în general, părăsesc satele mergând la muncă la oraș sau în alte țări, existând o mobilitate mare a forței de muncă. Puținii absolvenți ai gimnaziului din comuna Găgești nu reușesc toți să își continue studiile, într-o formă medie și superioară de învățământ.

10.8 Indicatori statistici la zi

La ultimul recensământ din anul 2021, o situație statistică privind populația și alte date ce privesc activitatea economică a comunei Găgești, prezintă suprafața agricolă pe categorii de folosință, număr de animale, drumuri, etc., oferind o imagine de ansamblu asupra principalilor indicatori economici ai comunei Găgești.

<i>Indicator</i>	<i>Valoare</i>
Suprafață totală	65,04 km ² (6.504 ha)
Intravilan	135,52 ha
Extravilan	6.368,48 ha
Teren arabil	4.065 ha
Pășune	1.299 ha
Fânețe	9 ha
Vie	95 ha
Drumuri agricole	97 ha

<i>Indicator</i>	<i>Valoare</i>
Păduri și terenuri forestiere	357 ha
Terenuri neproductive	384 ha
Ape	53ha
Curți și construcții	145 ha
Populație (2021)	1.843 locuitori
Numărul gospodării	2.158
Densitatea populației	31,1 loc./km ²

<i>Indicator</i>	<i>Valoare</i>
Confesiune	94,95% ortodocși, 1,68% adventiști, 1,255% penticostali, 0,11% alte, 2,01% necunoscută
Animale eficiente:	
Bovine	598 cap.
Porcine	172 cap.
Ovine	3,095 capac.

<i>Indicator</i>	<i>Valoare</i>
Caprine	569 cap.
Cabaline	117 cap.
Păsări	3.827 capac.
Albine	223 familie.
Drumuri județene	DJ 244 B (18 km), DJ 244 H (1 km)
Drumuri comunale asfaltate	DC56 (3,3 km), DC56A (3,1 km), DC54 (1 km)

Străzi în comună: 76 total cu 12 km lungime. Majoritatea ulițelor sătești sunt asfaltate și pietruite.

10.9 Asistența socială

O preocupare importantă a zilelor noastre după anii '90, după anihilarea întregii economii românești, a fost protecția socială. La nivelul primăriei Găgești, a fost organizat un compartiment de asistență socială cu două posturi, care se ocupă de problemele sociale ale comunității. O categorie importantă este cea a persoanelor asistate social, adică a persoanelor beneficiare de venitul minim garantat. O altă categorie este cea a șomerilor aflați în plată, apoi persoane care primesc alocații pentru copii, persoane care primesc ajutoare sociale conform Legii 416, precum și alocații pentru susținerea familiilor aflate în situații speciale. La nivelul comunei, un număr semnificativ de persoane beneficiază de ajutor pentru încălzirea locuinței, fie prin energie termică, gaze naturale, energie electrică sau lemne de foc.

Pe total comună, în luna august 2025, exista un număr de 35 de șomeri și 45 persoane beneficiare de venitul minim de incluziune cu o distribuție aproape egală pe satele comunei. De asemenea, sunt înregistrate la nivelul comunei Găgești un număr de 285 de persoane fără ocupație, din care 130 sunt femei și un număr de 209 persoane plecate în străinătate pentru munci sezoniere. Multe persoane lucrează în străinătate și un număr de 50 de copii locuiesc cu părinții în afara țării, fiind înregistrat și un copil rămas în îngrijire la bunici, în localitate. Acest lucru ne arată o situație complicată din punct de vedere social, greu de imaginat înainte de 1989. Există forță de muncă, însă insuficient

valorificată, iar măsurile de protecție socială acoperă numai în parte necesitățile familiilor aflate în dificultate.

Famiiliile și persoanele singure fără venituri sau cu venituri lunare nete până la nivelul venitului minim garantat beneficiază de ajutor social, conform Legii nr. 416/2001. În sezonul rece (noiembrie – martie), acestea primesc și un ajutor pentru încălzirea locuinței. Persoanele cu venituri nete lunare de până la 450 lei/persoană, care nu se încadrează în alte categorii speciale, beneficiază de ajutoare alimentare prin Programul Operațional Ajutorarea Persoanelor Defavorizate (P. O. A. P. D.).

Copiii cu vârste între 2 și 6 ani din famiilii defavorizate primesc stimulente educaționale sub formă de tichete sociale, în cadrul Programului național „Fiecare copil în grădiniță”, pentru a încuraja participarea la învățământul preșcolar.

În comuna Găgești funcționează mai multe centre sociale:

- în satul Giurcani funcționează un Centru de Îngrijire și Asistență pentru Persoane Vârstnice, iar în satul Găgești există trei locuințe protejate de tip familial și un centru de zi, fiind amenajate condiții prielnice pentru întreținerea acestora. Centrul de recuperare și întreținere pentru persoane vârstnice, funcționează în fostul conac Aglaia Corbu, unde sunt cazați un număr de 35 de persoane.
- la Găgești există un centru social, denumit locuință protejată Găgești, comuna Găgești, județul Vaslui, fiind o instituție publică de tip rezidențial fără personalitate juridică, destinată să servească persoanele adulte încadrate în diferite grade de handicap și care funcționează în subordinea Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului Vaslui, funcționând mai multe module, astfel: un modul cu o capacitate de 10 locuri, amenajat la fosta fermă de vaci a C.A.P. Găgești, unde se oferă servicii de găzduire și sprijin pentru viață independentă a persoanelor adulte cu dizabilități, deservind o fermă socială de tip familial. Este un proiect destinat tinerilor cu dizabilități folosind metoda terapiei ocupaționale, producători de brânzeturi naturale din lapte de capră, înființat cu mulți ani în urmă, ferma de capre dispune de toate dotările moderne pentru exploatarea caprelor și obținerea unor produse de calitate. Aceștia întrețin zilnic animalele, efectuând curățenie, hrănire, muls și igienizare, fiind recompensați cu produse bio de 2 ori pe săptămână;

Alte patru locuințe sociale construite de către DGAPS Vaslui, în care sunt cazate 213 persoane cu diferite grade de dizabilități.

La nivelul comunei Găgești sunt 15 asistenți personali, profesioniști, care au în îngrijire, de asemenea, persoane cu dizabilități și încă 70 de asistenți

maternali pentru copiii minori aflați în plasament, tot în subordinea Direcției Generale de Asistență Socială și Protecție a Copilului Vaslui.

Din acest punct de vedere, comuna Găgești a devenit o comunitate incluzivă pentru persoane cu dizabilități și cu probleme sociale, cu locuri de muncă reduse, ceea ce demonstrează faptul că are un viitor incert și nu un model de dezvoltare economică.

10.10 Edilitar gospodăresc

Din punct de vedere edilitar-gospodăresc, comuna Găgești, este electrificată în totalitate, existând un număr de 8 transformatoare de curent de înaltă tensiune, iar iluminatul public este extins pe o distanță de aproximativ 30 km. Comuna nu dispune de canalizare și apă curentă, alimentarea cu apă făcându-se din fântâni de mică adâncime și puțuri forate de primărie și prin eforturile cetățenilor. La nivelul comunei mai există încă în funcțiune acele fântâni cu cumpănă, adevărate simboluri ale vieții simple și ale legăturii dintre om și natură. Pe islazurile comunale există puțuri forate amenajate de primăria Găgești pentru adăparea animalelor. În comuna Găgești, sunt reabilite toate școlile și bisericile, există de asemenea o rețea de drumuri județene și locale, asfaltate și pietruite în mare parte, asigurând condiții bune de deplasare. O serie de proiecte au fost realizate în anii din urmă, altele în desfășurare și unele propuse pentru perioada următoare, toate aprobate de consiliul local.

Proiecte în curs de realizare⁶⁸⁰

- Creșterea accesului populației la serviciul de apă conform UE și asigurarea accesului tuturor categoriilor sociale prin înființarea unui sistem de alimentare cu apă în comuna Găgești, cu termen, 31.12.2026, prin MDLPA Anghel Saligny, valoare proiect:13.591.255,6015 lei; .
- Reabilitarea și modernizarea a 5,3 km drumuri locale pentru asigurarea viabilității și condiții de circulație, prin reabilitare și modernizare drumuri de interes local în satele Găgești, Tupilați și Peicani, termen 31.12.2026, prin MDLPA Anghel Saligny, valoare: 10.415.006,28 30 lei; .
- Construirea sistemelor de canalizare și stații de epurare a apelor uzate, inclusiv canalizare pluvială, prin înființarea unui sistem de canalizare în comuna Găgești, termen 31.12.2026, prin MDLPA Anghel Saligny, valoare 26.928.566,9010 lei; .
- Creșterea nivelului calității vieții locuitorilor comunei Găgești, prin construirea unui dispensar medical în sat Găgești, termen 31.12.2024, prin Ministerul Dezvoltării (PNDL 2), valoare 3.074.679,35 lei;
- Îmbunătățirea condițiilor pentru activități educaționale preșcolare și creșterea nivelului de trai al comunității, prin construirea unei grădinițe de copii în sat

⁶⁸⁰ Informații obținute de la Antonaru Mihaela.

- Giurcani, termen 31.12.2024, prin Ministerul Dezvoltării (PNDL 2), valoare 2.449.983,0585 lei; .
- Construirea de poduri și reparații poduri pentru îmbunătățirea infrastructurii locale, prin amenajarea de poduri în localitățile Găgești, Tupilați, Popeni și reparații pod în Peicani, termen 31.12.2024, prin Ministerul Dezvoltării (PNDL 2), valoare 2.772.409,9470 lei;
 - Implementarea infrastructurii TIC în comuna Găgești, prin înființarea unui ecosistem digital interconectat și integrat în cadrul județului Vaslui, termen 04.01.2023 - 04.01.2025, prin Ministerul Dezvoltării (PNRR), valoare 476.000,0090 lei;
 - Creșterea siguranței cetățeanului și eficienței activității de pază și ordine publică, prin realizarea unui sistem de supraveghere video în comuna Găgești, termen 01.01.2023-01.01.2025, prin Ministerul Dezvoltării (PNRR), valoare 587.140,0545 lei;
 - Crearea unui sistem inteligent de management pentru integrarea datelor spațiale într-o soluție GIS, prin crearea unui sistem inteligent de management în comuna Găgești pentru integrarea datelor spațiale, termen 09.01.2023-09.01.2025, prin Ministerul Dezvoltării (PNRR), valoare 160.65060 lei;
 - Dezvoltarea infrastructurii pentru alimentarea vehiculelor electrice și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, prin realizarea unei stații de încărcare pentru vehicule electrice în comuna Găgești, termen sept. 2023-feb.2025, prin Administrația Fondului pentru Mediu, valoare 380.00050lei;
 - Achiziția unei stații de reîncărcare cu două puncte: încărcare rapidă și lentă, prin asigurarea infrastructurii pentru transportul verde - puncte de reîncărcare vehicule electrice, termen 09.01.2023 - 09.01.2025, prin Ministerul Dezvoltării (PNRR), valoare 146.450,3345 lei;
 - Asigurarea infrastructurii și resurselor tehnologice pentru unitățile de învățământ, cu accent pe zone defavorizate, prin dotarea cu mobilier, materiale didactice și echipamente digitale a unităților de învățământ preuniversitar, termen 31.12.2024, prin Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului (PNRR), valoare de 190.823,8040 lei;
 - Creșterea calității vieții, prevenirea excluziunii sociale și oferirea de servicii medicale și sociale integrate, prin înființarea Centrului Comunitar Integrat în comuna Găgești, termen 13.12.2023-01.05.2025, prin Ministerul Sănătății (PNRR), valoare 832.049,3040 lei;
 - Pietruirea drumurilor agricole pe o lungime totală de 5.741 m, prin îmbunătățirea infrastructurii de acces agricol în comuna Găgești, termen 01.01.2024-31.12.2026, prin Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (AFIR), valoare 1.247.344,0010 lei;
 - Îmbunătățirea condițiilor educaționale și creșterea nivelului de trai al comunității rurale, prin construire grădiniță, bibliotecă, muzeu și sală de

- ședințe pe fundația existentă, termen 31.12.2026, prin buget local, valoare 3.897.856,0025 lei;
- Crearea condițiilor pentru dezvoltare fizică armonioasă și petrecerea timpului liber al copiilor, prin construire teren de sport în localitatea Giurcani, termen sept. 2022-sep.2024, prin bugetul local, valoare 307.027,8280 lei;
 - Crearea condițiilor pentru dezvoltare fizică armonioasă și petrecerea timpului liber al copiilor, prin construire teren de sport în localitatea Peicani, termen sept. 2022-sep.2024, prin buget local, valoare 346.997,4280 lei;
 - Îmbunătățirea competențelor digitale de bază ale comunității cu acces limitat la formare digitală Biblio Hub Vaslui- modernizarea echipamentelor informatice a bibliotecii comunale, termen 2024-2026, prin PNRR, valoare de 54.437,47 lei;
 - Reabilitarea infrastructurii rutiere pentru asigurarea viabilității și condiții de circulație, prin reabilitarea infrastructurii rutiere afectate de viituri, termen 31.12.2024, prin C.N.I., valoare de 4.982.939,7735 lei;

Stadiul realizării unor proiecte

- Realizarea unui sistem de supraveghere video în comuna Găgești 04.01.2023 - 04.01.2026 Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației (PNRR), 476.000, 35% achiziție, proiectare și execuție demarate;
- Asigurarea infrastructurii pentru transportul verde - puncte de reîncărcare vehicule electrice, 04.01.2023 - 04.01.2026, Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației (PNRR), 146.450,33, 40% - achiziție, proiectare și execuție demarate
- Dotarea cu mobilier, materiale didactice și echipamente digitale a unităților de învățământ preuniversitar 02.08.2023 - 02.08.2025, Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, Cercetării, Dezvoltării și Inovării (PNRR) 190.823,80 80%
- Înființarea Centrului Comunitar Integrat în comuna Găgești, 13.12.2023 - 31.03.2026 Ministerul Sănătății (PNRR) 832.049,30, 40% - achiziție, proiectare și execuție demarate;
- Construire dispensar medical în comuna Găgești 21.11.2017 - 31.12.2026 PNDL 3.074.679,35 68,33%;
- Construire grădiniță în comuna Găgești 21.11.2017 - 31.12.2026 PNDL 2.449.983,05 70,14%;
- Amenajare poduri în localitățile Găgești, Tupilați și Popeni și reparații pod în Peicani 05.03.2018 - 31.12.2026, PNDL 2, 2.772.409,94 lei, 42,21%;

- Înființare sistem de alimentare cu apă în comuna Găgești 19.11.2024 - 31.12.2026 Anghel Saligny, 13.591.255,60 lei; Contract de finanțare semnat;
- Reabilitare și modernizare drumuri de interes local în satele Găgești, Tupilați și Peicani - Anghel Saligny, 10.415.006,28 lei, Cerere de finanțare depusă;
- Înființare sistem de canalizare în comuna Găgești-Anghel Saligny 26.928.566,90 lei, Cerere de finanțare depusă;
- Extinderea, modernizarea și creșterea eficienței energetice a infrastructurii de iluminat public, AFM, Cerere de finanțare depusă;
- Construire grădiniță, bibliotecă, muzeu și sală de ședințe pe fundație existentă, Bugetul local (nu sunt fonduri), 3.404.233,00 Faza de proiectare
- Transformarea digitală a comunei Găgești-Programul Național pentru Transformarea Digitală a Autorităților Publice Locale, 80.000 lei, cerere de finanțare depusă;
- Realizare stații de încărcare pentru vehicule electrice în comuna Găgești, AFM, 408.943 lei, Cerere de finanțare depusă - întocmit studiu de fezabilitate.

Proiecte realizate integral și valoare

- Execuție puț forat, cabină puț și aducțiune apă la Școala Gimnazială „Mihai Ioan Botez” Giurcani, realizat în 2022, prin buget local, valoare de 151.980,00100;
- Achiziționat remorcă, realizat în 2022, prin buget local, valoare 63.310,38100;
- Modernizarea Școlii Gimnaziale „Ion Artene” Găgești, perioada 2019-2022, prin PNDL, valoare de 1.586.121,4010 lei;
- Puț forat, cabină puț și dotări Sală de festivități, sat Tupilați, realizat în 2021, din buget local, valoare de 254.593,00100;
- Modernizare și eficientizare sistem de iluminat public stradal, realizat în 2021 prin AFM, cu valoare de 327.550,76100 lei;
- Modernizare și extindere sistem de iluminat public stradal în comuna Găgești, realizat în 2020 prin PNDL, valoare de 2.674.633,16100 lei;
- Troiță sat Peicani, realizat în 2020, din buget local, valoare 53.851,31100 lei;
- Sală festivități Tupilați, realizat în 2018, din buget local, valoare de 616.226,91 lei;
- Reparații acoperiș clădire Primărie și Cămin cultural, realizat în 2019, din buget local, valoare de 167.167,00100 lei;
- Parcuri de joacă în satele Peicani, Giurcani, realizat în 2016, buget local 100.000 lei;
- Achiziționat vidanță, realizat în 2021, din buget local, valoare 88.655,00100 lei;

- Modernizare drumuri de interes local în Giurcani, Peicani și Tupilați realizat 2020-2021, prin PNDL 2, valoare de 5.904.682,83100 lei;
- Achiziționat tractor, tocător arbuști, realizat în 2021, prin buget local, valoare, 219.555,00100 lei;
- Promovarea conectivității la internet în comunitățile locale WiFi 4 G, EU , realizat în 2020 din bugetul local, valoare 60.294,95100 lei;
- Modernizarea Școlii Gimnaziale „Mihai Ioan Botez” Giurcani 2015-2020 PNDL 2, valoare 1.359.955,00100;
- Instalare paratrăsnet Școala „Dumitru Marin” Peicani , realizat 2017-2018, Buget local 9.000,00100 lei;
- Dotare stații de autobuz în satele Giurcani, Peicani, Găgești, Popeni și Tupilați Realizat în 2018, Buget local 47.700,00100 lei;
- Dotare cu autogreder a comunei Găgești, Realizat în 2018, AFIR, valoare 533.120,00100 lei;
- Extindere rețea electrică în satul Giurcani 2016-2017, Buget local, valoare 123.305,66100 lei;
- Drum comunal DC 56A - 3,3 Km., realizat 2014-2016, prin PNDL 1, valoare 2.781.264,58100 lei;

Alte măsuri adoptate de consiliul local pentru stimularea dezvoltării economice

- concesiunea terenurilor de către Primăria Găgești în condiții avantajoase;
- susținerea întreprinzătorilor locali prin utilizarea resurselor comunității;
- închirierea unor spații excedentare în condiții favorabile;
- facilități pentru comunicare rapidă și facilă;
- colaborare și sprijin continuu din partea conducerii Administrației publice locale și a Consiliului Local Găgești;
- promovarea dezvoltării comunei pentru creșterea calității vieții locuitorilor, prin atragerea de noi investitori care să genereze locuri de muncă și să stimuleze progresul economic și social.

Sintetizând cele prezentate mai sus, comuna Găgești se întinde pe o suprafață totală de 65,04 km² (6.504 hectare), din care 135,52 hectare reprezintă intravilan, iar 6.368,48 hectare sunt extravilan. Terenurile extravilane sunt preponderent agricole, cu 4.065 hectare de teren arabil cultivat aproape în totalitate, 1.299 hectare de pășune, 9 hectare de fânețe, 95 hectare de vie, 97 hectare ocupate de drumuri, 53 hectare acoperite de ape, 357 hectare de păduri și alte terenuri forestiere, 384 hectare de terenuri neproductive și degradate și 145 hectare cu curți și construcții. Configurația terenului cu forme predominant deluroase, cu o suprafață de teren arabil ce reprezintă 56 % din suprafața agricolă a comunei, este astăzi cultivată aproape în totalitate, majoritatea suprafețelor de teren fiind arendate de societăți agricole și persoane fizice individuale care

lucrează în agricultură. Terenurile din extravilanul localităților sunt proprietatea locuitorilor comunei. Nivelul dezvoltării economice și sociale este influențat de potențialul oferit de condițiile naturale, lipsa investițiilor, a mașinilor și utilajelor cu ajutorul cărora să fie puse în valoare resursele naturale ale zonei.

Priorități majore ale autorității locale.

Îmbunătățirea infrastructurii de bază, drumuri asfaltate, apă și canalizare; reducerea sărăciei prin sprijinirea înființării unor unități de producție și procesare agroalimentară; stimularea turismului rural, prin înființarea de pensiuni turistice, valorificarea patrimoniului cultural existent și crearea unor muzee sătești în fiecare localitate; promovarea unor obiective de interes general, având în vedere poziția geografică privilegiată a comunei, cu dealuri pitorești, vii, păduri și ape.